

PALVELKAA TOISIANNE

TOIVO LAITINEN — LAURI TUOMI

PALVELKAA TOISIANNE

Piirteitä
kristillisen rakkauden työkentältä



AGRICOLA-SEURA
HELSINKI

Pieksämäki, 1950. Sisälähetysseuran Raamattutalon kirjapaino.

A L K U S A N A T.

Kristillinen rakkaudenpalvelu on kirkossamme viime vuosina monin tavoin elpynyt. Kirkkolaki määrää jokaiseen seurakuntaan perustettavaksi laupeudentyöntekijän viran. Seurakuntia on kehoitettu asettamaan palveluelimiä kaikkialle, kyläkuntia ja kaupunkikortteleita myöten. Yleensä on havaittavissa, että silmät ovat auenneet näkemään kärsivien maailman. Alttiit sydämet ovat totelleet kehoitusta: »Mene ja palvele.»

Erityisesti näin on tapahtunut nuorten keskuudessa. Sotavuosien jälkeinen hengellinen herääminen on nuorisoa kutsunut kristillisen palvelemisen tielle.

Tällaista taustaa katsellen on tämä kirja kirjoitettu. Se tähtää kahteen asiaan. Kristillisen kirkon ja oman kansamme historiasta se tahtoo kertoa muutamin piirtein niistä muodoista, joihin kristillinen rakkaus on eri aikoina pukeutunut. Samalla se pyrkii avaamaan näköaloja kärsivien kenttään, mikä suomalaisessa ympäristössä on nyt odottamassa meidän palvelustamme.

Kun kirja on lähinnä tarkoitettu kristillistä opintokerhotyötä varten, on sen kokoa täytynyt rajoittaa ja sisältöä keskittää. Ken tästä kirjasta saa harrastusta asiaan, voi helposti täydentää tietojaan seuraavilla teoksilla: Aleksi Lehtonen—Jussi Sinnemäki, Rakkauden tekoja (kirjasta on uusi painos valmistumassa), Eino Sormunen, Diakonian oppikirja ja Edvin Wiren, Verraton tie.

Helsingissä heinäkuulla 1950

T e k i j ä t

I. DIAKONIAN SYNTY- JA KEHITYSVAIHEITA.

1. JEESUS, KÄRSIVIEN AUTTAJA.

Jeesuksesta ei ole jäänyt kuvaa jälkimaailmalle, ei kiveen hakattuna, ei myöskään siveltimen hahmoittelemana. Siitä huolimatta on jokainen aika koettanut sitä tehdä taiteen eri keinoin. Eri sukupolvet ovat evankeliumin antaman todistuksen perusteella nähneet Jeesuksen aina hiukan erilaisena.

Jokin polvi on kuvitellut hänet viisaaksi ja lempeäksi opettajaksi, jonka syvät totuudet ihmiskunta on saanut talletettavakseen ja toteuttaakseen elämän vaelluksessansa.

Toinen polvi on nähnyt hänet tulisena profeettana, joka on singonnut parannusvaatimuksensa ylhäisille ja alhaisille sekä ruoskalla puhdistanut temppelin.

Mikä meitä, jotka olemme suurten kärsimysten ja vihan aikojen ihmisiä, puhuttelee Jeesuksessa eniten?

Emmekö näe, miten hänen lyhyt elämäntaipaleensa oli kärsimyksen viitoittama? Murhattujen Betlehemin lasten itku vaikeroi Egyptistä suojaa etsivän pakolaislapsen kintereillä, ja ristillä on Jeesus itse kärsimysten kalkin syvyyttä maistamassa pohjia myöten. Suotta ei ole häneen sovitettu Jesajan sanaa: »Hän oli kipujen mies ja sairauden tuttava.» (Jes.53:3).

Kärsimys liittyy toisessakin mielessä Jeesuksen elämäntyöhön. Kun tutustumme evankeliumeihin, saamme panna merkille, että *tämä »kipujen mies» on jatkuvasti kärsivien ihmisten ympäröimä.* Jos olisi maalattava taulu

Jeesuksen jokapäiväisestä elämästä, tuskin se olisi totuudenmukainen, ellei hänen läheisyyteensä kuvattaisi jotain puutteenalaista, sairasta ihmistä tai heikkoa ja avutonta lasta.

Kärsivät olivat aina tavoittelemassa häntä vai oliko niin, että hän etsiytyi heidän läheisyyteensä. Joka tapauksessa kärsivät ja Jeesus kuuluvat toisillensa. Esiintymisensä ensi päivinä Jeesus on Kapernaumissa. Heti synagoogasta pois lähdettyään viedään hänet Pietarin kotiin. Siellä on Pietarin anoppi kuumeessa, ja he puhuvat hänestä Jeesukselle. Tämä menee, tarttuu naisen käteen, nostaa hänet ja kuume pakenee (Mk.1:31). Jo samana iltana tuodaan hänen tykönsä seudun kaikki sairaat ja riivatut. Hän parantaa heidät. Parin päivän perästä hän tapaa pitaalisen. Polvistuen tämä anoo puhdistusta (Mk.1:30). Eräänä päivänä täytyy avuntarvitsijain tunkeutua väkijoukon tähden hänen luoksensa katon läpi (Mk.2:4). Verenjuoksua sairastanut nainen pyrkii kerran hänen luoksensa väkijoukossa salaa, saadakseen apua turhaan hoitamaansa vammaan. (Mk.5:25 ss.). Suuri kansan paljous, joka on saapunut asumattomaan seutuun kuulemaan hänen sanomaansa, on ravinnon tarpeessa. Jeesus auttaa ja ruokkii sen.

Tätä jatkuu halki Jeesuksen julkisen toiminnan kauden. Tuli hetki, jolloin kiinniottajat ympäröivät hänet asein ja köysin Getsemanen öisessä puutarhassa. Kiivas, mutta toimintavalmis Pietari sivaltaa miekallaan ylipapin palvelijan Malkuksen korvan. Vielä on Jeesuksen käsi vapaa, ja se ojentuu viimeisen kerran parantamaan kärsivää (Lk.22:50—51). Malkuksen korva on taas terve. Viimeinen parannettu on vihamies.

Muutamien tuntien kuluttua on risti pystytetty. Jalat on naulattu ristinpuuhun. Ne eivät voi enää kiirehtiä viemään rakkautta. Samoin on tehty käsille, jotka usein uupuivat paljon palvelutyön tähden. Vielä ei ole kärsivien joukko häntä jättänyt. Jeesuksen oma äiti seisoo vanhana ja avuttomana ristin juurella. Silloin Jeesus huolehtii äitinsä vanhuuden turvasta, antaen hänet erään opetuslapsensa hoitoon (Joh.19:26—27).

Jälkipolvien muistiin painoivat evankeliumit kuvan

miehestä, joka magneetin tavoin veti kaikenlaiset kärsijät luoksensa. Jeesus ei kammonut eikä paennut heitä. Usein näyttää Jeesuksen seuralaisia väsyttäneen sairaat ja kärsijät. Kun äidit tuovat pieniä lapsia siunattavaksi, ovat opetuslapset heitä estelemässä (Mk.10:13). Jeesuksen ollessa viime matkallaan Jerusalemiin sokea Bartimeus huutaa tien puolesta apua. Jeesuksen matkaseurue koettaa häntä vaientaa, mutta Jeesus kuulee pyynnön ja auttaa (Mk.10:48).

Miksi Jeesus auttaa? Hän ei voinut käydä avuntarvitsijan ohi. Hän tuntee tulleensa juuri heitä varten. Nasaretissa »ohjelmapuhetta» pitäessään hän soveltaa itseensä ennustuksen, että hänet on voideltu julistamaan ilosanomaa köyhille, saarnaamaan vangeille vapautusta ja sokeille näkönsä saamista, päästämään sorretut vapauteen (Lk.4:18). Ja kuinka yhdeksi hän tuntee asiansa kärsivien kanssa, käy vavahduttavana ilmi kuvauksessa tuomiopäivästä. Hän sanoo täällä maan päällä odottavansa apua vankilassa, sairasvuoteella, alastomana, janoisena ja nälkäisenä (Mt.25). Evankelista kertookin, että nähdessään kansanjoukot Jeesuksen tulee sääli, kun he olivat nääntyneet ja hyljityt kuin lampaat, joilla ei ole paimenta. Siksipä hän parantaa heidän kaikkinaisia tautejansa ja kaikkinaista raihnauttansa (Mt.9:35—36).

Meille selkenee täten monta asiaa. Ensiksikin: *kärsivien auttaminen kuuluu Jeesuksen vapahtajatyöhön.* Se ei ole vain tilapäistä, hyvän sydämen siroittelemaa rakkautta tien oheen, jossa kärsimys rehoittaa, vaan se on jatkuvaa, hellittämätöntä taistelua pimeyden ja kärsimyksen valtoja vastaan. Mikään paha ja siitä lähtöisin oleva kärsimys ei ole taivaallisesta Isästä, vaan saatanasta ja hänen valtakunnastaan. Ei yksin siveellinen hätä ja synti ole kotoisin pimeyden maailmasta, vaan sieltä on myös ruumiillinen kärsimys, ilmeni se tautina tai puutteena. Siksi Jeesus saattaa nuhdella »mykkää ja kuuroa henkeä» (Mk.9:14—23) ja nähdä käyräselkäisyydessä heikkouden riivaajan (Lk.13:11). Hän on tullut taistelemaan ja pelastamaan ihmistä kaikesta pahasta.

Toiseksi opimme, että *Jeesus katselee ihmistä kokonaisena olentona.* Hän on tullut lunastamaan meidät koko-

naan, sekä ruumiin että sielun. Uskommehan kristittyinä myös ruumiin ylösnousemiseen. Siksi hänen vapahtajarakkautensa kohteena ovat jo täällä maan päällä ihmisten ruumiilliset vaivat. Pakanallisesta maailmasta — ei Jeesuksesta ja Raamatusta — on kotoisin ajatus, joka pitää ruumista yhdentekevänä asiana, jopa sielun vankilana. Missä sellainen ajatus vielä nytkin vaikuttaa, saatetaan suhtautua välinpitämättömästi ruumiin sairauksiin ja puutteisiin.

Kolmanneksi huomaamme *Jeesuksen palvelevan rakkauden aivan erityisesti etsivän lapsia, lapsenmielisiä, arvottomia ja syntisiä.* Hän ei etsi lasta hänen kirkaitten, viattomien silmiensä vuoksi, vaan siksi, että lapsi on avuton. Hänen auttamistahtoansa ei estä se, että hänen edessään on tylsämielinen, joka ei kykene muodostamaan edes järkevää ajatusta hänestä. Jeesus ei katso autettavansa siveellistä tasoa, nuhteettomuutta tai kelpoisuutta julkiseen elämään, vaan sellainen, joka on kaikkeen mahdoton ja arvoton yhteiskunnallisen asemansa, hurskautensa ja kaiken muun suhteen, saa häneltä avun, kun vain vetoaa häneen. Jeesusta syytettiin, että hän otti vastaan syntisiä ja söi heidän kanssaan.

Jeesus ei myöskään odottanut auttamisestaan mitään vastalahjaksi. Näyttää siltä, että hän auttoi sellaisiakin ihmisiä, jotka eivät lähteneet seuraamaan häntä opetuslapsina. Nimenomaan Jeesus kielsi kaiken puhumisen voimatöistänsä.

Jeesuksen suhde kärsiviin näkyy kirkkaimmassa valossaan siinä, että hän panee koko elämänsä alttiiksi kärsivien hyväksi. Väsymättä näkee hän vaivaa päivät pitkät seistessään ja toimiessaan kärsivien ihmisten keskellä. Yönkin hän tarvitsee ammentaakseen voimia näihin päivän töihin.

Kuinka alas hän on valmis laskeutumaan, näkyy hänen viimeisestä yöstään, jolloin hän tarttuu pesuastiaan ja pyyhkeeseen sekä pesee opetuslastensa jalat. Syvimmälle hän kuitenkin palveluksen tiellään menee astuessaan orjantappuran ja ristin tielle. Hän on nisun jyvä, joka kuolee ja siten vain saa suoritetuksi parhaimman palveluksen.

Jeesuksen elämästä ja kuolemasta loistaa toteutet-

tuna, lihaksi tulleena sanoma: »Jumala on rakkaus.» Tälle rakkaudelle, jonka syvyyttä ja laatua ei voi kukaan täysin käsittää, on jokainen ihminen — ja nimenomaan synnin sekä kärsimyksen sortama — kallisarvoinen. Tämän rakkauden edessä luhistuvat kansallisuus- ja roturajat, yhteiskunnalliset kuilut, sukupuoli- ja ikäerot. Kaikkia tämä rakkaus on lähtenyt etsimään. Kaikki kärsivät se on kätkenyt kohteekseen. Jeesuksessa on alkanut uusi aikakausi ihmiskunnan elämässä.

2. ALKUSEURAKUNTA.

Lähtemättömästi piirtyi Jeesuksen palveleva hahmo hänen opetuslastensa mieliin. He tunsivat olevansa kutsutut rakkauden tielle. Se ei ollut helppoa, sillä ensimmäisenä olemisen halu ja palvelusta vaativa mieli oli heillekin ominaista (Lk.22:24). Paljon tästä mielestä särkyi ristin juurella. Siitä lähtien opetuslapset muistuttelivat itselleen, kuinka heidän tulee vaeltaa väsymättä veljesrakkaudessa. Jos joku sanoo rakastavansa Jumalaa ja samalla vihaa veljeänsä, on hän valehtelija (1.Joh.4:20). Siksi on kannettava toistensa kuormia (Gal.6:2), harrastettava vieraanvaraisuutta, pidettävä toisten tarpeita ominansa (Room.12:13) ja holhottava heikkoa (Room.14:1). Viepä alttius veriheimolaistensa hyväksi Paavalin toivottamaan itsellensa kadotusta, jos se auttaisi (Room. 9:3). Kaikessa tässä ilmenevä rakkaus oli uuden, taivaallisen aikakauden murtautumista maan päälle, ja uhrautuvana veljesrakkautena se oli heidän mielestään arvokkaampi kristillisyyden ilmenemismuoto kuin ihmeelliset kielilläpuhumisen tai voimatekojen armolahjat (1.Kor.12:31 ja 1.Kor.13:—). Jeesuksen antaman esimerkin mukaisesti oli vihamiestä ruokittava, kun hänen oli nälkä ja janoista juotettava (Room.12:20).

Näin myös tehtiin. Jo Simon Pietarin anopista kerrotaan, miten hän, Jeesuksen parannettua hänet, palveli (Mk.1:31). Usein avasi Betanian Martta vieraanvaraisen kotinsa oven Jeesukselle ja hänen opetuslapsilleen (Lk.10:38; Joh.12:2). Jopen kaupungissa oli Tabita, joka valmisti köyhille leskille ihokkaita (Apt.9:39).

Vielä värikkäämmän, kaikkia aikoja puhutelleen kuvan antaa elämä Jerusalemin ensimmäisessä seurakunnassa. Siellä pidettiin huolta, ettei kukaan kärsisi puutetta. Varat saatiin siten, että ne, joilla oli maatiloja ja tavaraa, möivät ne. Oli syntynyt syvä yhteys niiden ihmisten kesken, jotka kuulivat sanoman Kristuksesta. He eivät jääneet harjoittamaan hiljaista yksityiskristillisyyttään, vaan »Herra lisäsi heidän (= apostolien) yhteyteensä niitä, jotka saivat pelastuksen» (Ap.2:47).

Kristillinen seurakunta oli siten syntynyt. Ymmärtääksemme sen rakkaudenpalvelun, tarkastamme jotain niistä monista kuvista, joilla apostolit tekivät havainnolliseksi seurakunnassa vallitsevan yhteyden. Pietari ottaa kuvan heimosta ja kansasta (1.Piet.2:9—10). Alkuseurakunta tunsi olevansa valittu heimo, uusi Israel, Jumalan oma kansa. Heimoille on ominaista väkevä yhteydentunto. Irtautuminen heimosta merkitsee nääntymistä ja menehtymistä. Jokaisen sairastaneen ja kärsivän jäsenensä heimo hoitaa.

Paavali sanoo seurakuntaa Kristuksen ruumiiksi. Se on koottu jäsenistä, jotka muodostavat yhtenäisen elimistön. Kaikki jäsenet ovat toistensa ja kokonaisuuden palvelemista varten. Yhden jäsenen kärsimys tuntuu koko ruumiissa, ja siksi terveet jäsenet kilvan rientävät sitä auttamaan (1.Kor.12).

Alkuseurakunnan elämässä oli muotoja, jotka kauniilla tavalla kuvastivat tätä yhteyttä. Kristityt olivat usein koolla. Tähän kokoontumiseen liittyi tavallisesti yhteinen rakkaudenateria (Apt.2:46 ja 1.Kor.11:20—21). Sitä varten tuotiin ruokatavarat kotoa, ja ne nautittiin yhdessä. Mukana olivat seurakunnan köyhät ja vähäarvoisimmatkin jäsenet, rinta rinnan apostoleitten, opettajien ja niiden seurakunnan jäsenten kanssa, joilla oli enemmän »tämän maailman hyvyyttä» (1.Joh.3:17). Ateriaa on kaikkina aikoina pidettu yhdistävänä ja ystävyyttä luovana. Alkuseurakunnassa se ilmensi rakkautta, joka oli sen jäseniä kohdannut ja vallannut.

Emme saa erehtyä kaunomaalailuun ajatellessamme alkuseurakunnan elämää. Vaikka sen jäseniä kutsuttiin »pyhiksi», ei tässä nimityksessä ole siveellisen täydel-



Alkuseurakunnan ehtoollinen.
(Katakombimaalaus.)

lisyyden merkitystä. Pyhiä olivat he siksi, että Jumala oli erottanut ja omistanut heidät itselleen. Monessa suhteessa he olivat vajanaisia. Meille tuttuja virheitä paljastuu heidän elämästään, ja lankeemukset varjostavat monen vaellusta. Niinpä Jerusalemilaisessa rakkaudenpalveluksessakin oli antajia, jotka tahtoivat valheellisesti näytellä suurta lahjoittajaa (Ananias ja Safiira) (Apt.5). Seurakunnan kasvaessa syntyi nurinaa leskien auttamisesta. Jakajat eivät saaneet kiitosta, ehkä siksi, että epäkohta oli todellinen. Osoittautui näet välttämättömäksi erottaa erityiset henkilöt, »seitsemän taattua miestä», huolehtimaan rakkauden työstä, »pöytäpalveluksesta». Viimemainittu sana viittaa heidän toimintansa suuntautuneen

nimenomaan tehtäviin, joita aiheutui rakkaudenaterioitten järjestämisestä (Apt.6).

Ehkä tässä kerrottu tapaus merkitsee rakkaudenpalveluviran perustamishetkeä. Joka tapauksessa jo Uusi Testamentti kertoo seurakuntavirassa olevista miehistä, joista alkukieli käyttää nimeä diakonos = palvelija (suomalaisessa raamatunkäännöksessä: »seurakunnan palvelija»). Paavali tervehtii filippiläiskirjeen alussa seurakunnan kaitsijaa (= episkopos, piispa) ja seurakunnanpalvelijaa (= diakonos) ja 1. Timoteuskirjeessä (3 luku) luetellaan samoilta henkilöiltä vaadittavat ominaisuudet. Niistä käy ilmi, että seurakuntapalvelija ei ole sananjulistusta varten. Sensijaan erityisesti varoitetaan häntä kaksikielisyydestä. Se viittaa ilmeisesti tehtävään, jossa joudutaan käymään kodeissa ja tapaamaan ihmisiä. Tällöin on juoruaminen vakavimpia työn esteitä. Diakonin mainitseminen piispan yhteydessä osoittaa työn johdon kuuluneen piispalle ja suorituksen itse diakonille. Mitä kaikkea työhön sisältyi, ei luetella, mutta varmaankin sen määräsi kulloinkin ilmenevä hätä. Koskaan ei kristikunnassa ole laadittu suuria yhteiskunnallisen uudistuksen ohjelmia. Todellinen, käsilläoleva hätä on määrännyt viipymättömän ja mahdollisimman tehokkaan toiminnan. Näin diakonitkin tekivät.

Uusi Testamentti kertoo myös naistyöntekijöistä. Roomalaiskirjeen lopussa lähetetään terveiset Kenkrean seurakunnan palvelijalle, sisar Foibelle. Hänet on tavallisesti nähty ensimmäisenä diakonissana. Mitään nykyaikaista diakonissalaitosta ei ollut hänen työnsä takana, vaan hän toimi seurakunnassaan laupeuden työssä. Timoteuskirjeessä (1.Tim.5:9) kerrotaan luetteloitavista leskistä. Sellaiseksi kelpaa 60-vuotias leski, joka on tehnyt hyviä töitä, lapsia kasvattanut, vieraita holhonnut, pyhien jalkoja pessyt, ahdistettuja auttanut ja kaiken hyvän tekemistä harrastanut. Miten monipuolisen kuvan maalaakaan se eteemme seurakunnallisesta palvelutyöstä!

Myös eri paikkakunnilla olevat seurakunnat tunsivat vastuuta toisistaan. Toisen korinttolaiskirjeen 8 ja 9 luku paljastavat meille Paavalin toiminnasta merkittä-

vän, usein unohdetun puolen. Hän järjestelee seurakunta seurakunnalta suurta avustuskeräystä, suostuttelee kristittyjä runsaisiin lahjoihin, paneepa eri seudut kilpailemaan tällaisessa rakkaudenpalveluksessa. Kaikesta käy ilmi, että seurakuntien jäseniä tietoisesti kasvatettiin uhrautumaan. Kunakin sunnuntaina oli pantava varoja erilleen, jotta keräysaikoina olisi tuntuva lahja annettavana. Kertyneiden lahjojen vienti Jerusalemiin oli tapahtuva seurakuntien luottamusmiesten ollessa mukana. Nämä olivat Kristuksen kunnia (2.Kor.8:23).

Avustustyössä oltiin raittiita. Avustus ei saanut olla lamauttamassa autettavan omatoimista yrittämismieltä. Moni pyysi apua, vaikka olisi voinut tulla toimeen omilla varoillaan tai työllään. Hänelle muistutettiin Jeesuksen sanoja (joita ei ole säilytetty evankeliumeissa): »Autuaampaa on antaa kuin ottaa» (Apt.20:35). Jos joku heittäytyi laiskuudessaan toisten kuormaksi, oli hänelle sanottava tarmokkaasti: »Kuka ei tahdo työtä tehdä, hän olkoon syömättäkin» (2.Tess.3:10). Jos joku kävi tässä suhteessa vallan kurittomaksi, oli hänet erotettava kristittyjen yhteydestä. »Merkitkää hänet, älkääkä seurustelko hänen kanssaan, jotta hän häpeäisi» (2.Tess.3:14).

Alkuseurakuntaa elähdytti palveleva rakkaus. Jokainen kärsivä huomioitiin. Seurakunta tunsi kokonaisuutena olevansa vastuussa jokaisesta heistä. Siksi se järjesti palvelutyön seurakunnittain. Varoja kerättiin ja niiden jakamiseksi oli virkoja. Avun oli oltava todellista ja nostavaa. Sen oli koetettava tehdä autettavasta toisia vuorostaan auttavan. Kaikkien oli kasvettava antajan paikalle, enemmän osoittamaan veljesrakkautta kuin sitä vastaanottamaan. Ulkopuolella seurakunnan oleviinkin ulottui tämä palvelun mieli. Oli tehtävä hyvää kaikille (Gal.6:10), jopa vihamiehillekin.

3. VANHAN KIRKON AIKA.
(Vuodet 100—500).

Kristinusko levisi pian yli koko Rooman valtakunnan. Yhä tiheämmäksi kävi seurakuntien verkosto. Vainoista huolimatta lisääntyi kristittyjen lukumäärä.

Rakkaudenpalvelulle laajenivat uudet työkentät, ja monimuotoisena se kehittyi kunkin ajan tarpeiden mukaan.

Usein on kuvattu silloista pakanuutta rakkaudettomaksi ja kovaksi. Tällaisia arvostuksia on varoen tehtävä, sillä pikainenkin tutustuminen silloiseen elämään osoittaa, että pakanamaailmassakin tunnettiin vieraanvaraisuuden hyve, vaikka se kohdistuikin ystäviin. Lempeyttä ja avuliaisuutta osoitettiin kärsiviä kohtaan, jopa kehitettiin varsin pitkälle menevää huoltoa heidän hyväkseen. Rooman valtakunnassa oli tapana suurten onnettomuuksien kohdatessa jotain seutua panna toimeen yleisiä kansalaiskeräyksiä hädänalaisten hyväksi. Usea rikas teki eri yhteyksissä huomattavia lahjoituksia. Itse Roomassa ruokittiin valtion, keisarin tai muun vallashenkilön varoilla jatkuvasti 200,000 henkilöä ilmaiseksi. Sotien jälkeen takavarikoitiin maita, ja ne jaettiin rintamamiehille. Sotaorpoja kasvatettiin, vieläpä heille perustettiin hoitolaitoksia. Ateenassa huolehdittiin sokeista, kuuroista ja raajarikoista, antamalla säännöllisesti rahallista avustusta elatusta varten.

Siitä huolimatta kristinusko toi jotain ratkaisevasti uutta. Ehkä vakuuttavimmin tämän todistaa keisari Julianus (361—363), joka luopui kristinuskosta ja tahtoi uudelleen nostattaa pakanuuden Rooman uskonnoksi. Erityistä huomiota hän kiinnitti pakanoiden rakkaudenpalvelun kehittämiseen. Tällöin hän kirjelmässään viittasi kristittyjen palvelevaan toimintaan: »Kristityt voittavat ystäviä elämällään ja vaelluksellaan — — — perustamalla vieraille ja köyhille majapaikkoja ja muullakin ihmisystävällisellä huolenpidollaan tarvitsevista.» »Missä syy, ettemme kiinnitä huomiotamme siihen, millä jumalaton kristittyjen uskonto on löytänyt leviämisensä: heidän hyvyyteensä vieraita kohtaan, huolellisuutensa, jota he osoittavat kuolleittensa hautaamiseen — — —!» Kerrotaan, että muutkin pakanat ihmettelivät: »Katsokaa, kuinka he rakastavat toisiansa!»

Kristinusko edusti uutta asennoitumista kärsiviä kohtaan. Ehkä parhaiten sen näemme, jos vertaamme eräitä meille säilyneitä ajatuksia rajan molemmin puolin.

Kuulu pakanallinen roomalainen puhuja, Quintilianus huudahtaa eräässä yhteydessä: »Voitko sortua niin syvälle, ettet inhoaisi köyhiä?» Ja kreikkalainen saattoi kysyä: »Voiko ihminen olla onnellinen, jos hänen tulee jotain toista palvella?»

Entä alkukirkon kristityt?

Kirjasta »Kahdentoista apostolin oppi» (kirjoitettu Syyriassa n. 100—140) lainaamme seuraavat lauseet: »Älä totuta kurottamaan käsiäsi ottaaksesi, mutta takaisin vetämään, kun on annettava.» »Mutta joka ottaa (avustuksia), vaikkei ole puutteessa, hän on joutuva tilille (Jumalan edessä) siitä, miksi ja mitä varten otti.» »Älä käänny pois puutteessa olevasta, jaa kaikki veljesi kanssa äläkä sano mitään omaksesi.»

Barnabaan kirjeessä (joka on vuoden 150 paikkeilta) on samanlaisia kehoituksia. Mustan, iankaikkisen kuoleman tiellä ovat ne, jotka »eivät armahda köyhää, eivätkä näe vaivaa vaivatun tähden».

Klemens, eräs Rooman piispoja (n. v. 95) ja Hermas-niminen Rooman seurakunnan jäsen (eli noin 150) osoittavat, miten suurin uhrauksin oli joskus varat auttamista varten saatava: »Älä maista sinä päivänä, jona paastoat, muuta kuin leipää ja vettä, ja anna se, mikä sinulla piti sinä päivänä olla (ruokana), leskelle, orvolle tai köyhälle.» (Hermas). »Monien meikäläisten (kristittyjen) tiedämme antautuneen vankeuteen vapahtaakseen toisia. Monet ovat myyneet itsensä orjiksi ja saamallaan hinnalla ravinneet toisia.» (Klemens)

Ero pakanuuden ja kristinuskon välillä oli siten suuri. Pakanallinen anteliaisuus ojensi lahjansa ylhäältä armopalana kärsiville. Lahjan tarkoitus oli koroittaa antajaa ja hänen kunniaansa. Usein siihen liittyi poliittisia tarkoitusperiä. Sillä toivottiin väkijoukkojen suosiota. Lahjoin tukahdutettiin vallankumouksia.

Kristittyjen palveleva rakkaus perustui itse kristillisyyteen, jonka tuli ilmetä jokapäiväisenä vaelluksena. Ilman rakkaudentekoja ei ollut mitään kristillisyyttä. Mutta sen lisäksi kristillinen rakkaudentoiminta liittyi kiinteästi seurakuntaelämään. Rakkauden palveluksesta vastasi koko seurakunta. Kun seurakuntia oli ympäri

Rooman valtakunnan, oli kristinusko ennen pitkää tehokas tekijä kärsivien avarassa maailmassa.

Merkitsevää oli, että *seurakunnissa työ oli järjestettyä ja että oli henkilöitä yksinomaisesti tällaisia tehtäviä varten.* Varsinaisesti huolenpito seurakunnan köyhistä kuului piispalle. Hänelle tuotiin lahjavarat. Yksin Jumalalle tilivelvollisena hän hoiti varat — usein suurseurakunnissa erityisen taloudenhoitajan avulla — mutta käytännöllisen palvelutyön suorittivat *diakonit, diakonissat ja »lesket».* Rooman valtakunnan itäosissa oli rakkaudenpalvelun järjestäytyminen tehokkaampaa kuin lännessä. Naistyöntekijäin kohdalla tapahtuu sellainen kehitys, että vanhojen »leskien» käyttö vähenee. Aikaisemmin vaadittu 60 vuoden ikä alennetaan aluksi 40 vuoteen, jotta asianomainen olisi ruumiillisesti voimakkaampi palvelutyöhön. Naimattomuuden kasvava korostus syrjäytti kuitenkin vähitellen lesket, ja naimattomat diakonissat jäivät ainoiksi naistyöntekijöiksi. Heissä havaitaan pyrkimystä itse pappistehtäviin, mutta kirkko hylkäsi sellaisen kehityslinjan (325). Heitä tarvittiin jatkuvasti laupeudentyössä. Jumalanpalveluselämä oli seurakunnan keskus, ja diakonit ja diakonissat saivat suorittaakseen siihen liittyviä tehtäviä alusta alkaen. He auttoivat ovenvartioinnissa, kasteensuorituksessa sekä ehtoollista jaettaessa.

Rakkaudenateriat olivat edelleenkin seurakunnallisen yhteyden ilmentäjiä. Pian täytyi kuitenkin niihin liittyvä ehtoollinen järjestää eri tilaisuudeksi. Tavaksi tuli viettää rakkaudenateria sunnuntai-iltapäivisin niin varhain, että ennen pimeää voitiin hajaantua. Näin oli tehtävä ei vain panettelun, vaan todellisten ja aiheellisten siveellisten vaarojen vuoksi. Piispa oli rakkaudenaterialla pöydän isäntänä ja tärkeimpänä pidettiin, että kaikki seurakunnan köyhät olivat mukana. Ellei piispa ehtinyt mukaan, oli hänen edustajansa joka tapauksessa saapuvilla. Myöhemmin tilaisuus käsitettiinkin piispan järjestämiksi pidoiksi köyhille. Aterioiden yhteydessä laulettiin psalmeja ja keskusteltiin. Kotona olevia sairaita seurakunnan jäseniä ei unohdettu, vaan heillekin diakonit ja diakonissat veivät ruokia yhteisestä pitopöydästä.

Köyhistä pidettiin jatkuvasti huolta. Heitä varten kerättiin varoja. Antajina olivat verrattain vähävaraiset. Aristides (toiselta vuosisadalta) kertoo: »Jos joku on köyhä eikä hänellä ole ylimääräisiä varoja, paastoaa hän 2—3 päivää, voidakseen siten täyttää puutteellisten ravinnon tarpeet.» Varakkaammat lahjoittivat suuriakin summia ja testamenttasivat maatiloja ym. tarkoitusta varten. Köyhät luetteloitiin, ja yhden seurakunnan luetteloissa saattoi olla tuhansia nimiä. Konstantinopolin piispa Chrysostomos — kuulu saarnaaja, »kultasuu» — ruokki diakonien välityksellä päivittäin yli 7,000 köyhää. Ryöstöjen aikana saattoivat seurakunnan diakonit näyttää ahnaille saaliinhakijoille köyhiä »seurakunnan jalokivinä».

Leskistä ja orvoista pidettiin erityistä huolta, varsinkin jos he olivat kuolleen marttyyrin omaisia. Leskeä kutsuttiin »Jumalan alttariksi», jolle kannettiin lahjat. Siksipä häntä kiellettiin vaeltelemasta ympäri seurakuntaa. Eihän näet Jumalan alttarikaan liiku. Heidän ei sovi myöskään itse pyydellä lahjoja, vaan heidän tuli odottaa, kunnes saavat niitä. Heidän varsinaisena elämäntehtävänä oli rukoilla toisten puolesta. Jos joku leski on tullut puetuksi tai saanut ruokaa, juomaa, rahaa tai jalkineet, silloin oli hänen osatoveriensa, toisten leskien, rukoiltava: »Ole ylistetty, Jumala, joka olet virvoittanut leskitoveriani. Siunaa ja saata kunniaan se, joka on häntä näin palvellut, jotta hänen hyvätyönsä totuudessa nousisi eteesi.» Myös oli leskien kiitettävä yhdessä antajan kanssa Jumalaa. Orvot kasvatettiin mieluimmin kodeissa ottolapsina. Pojista koetettiin saada kunnon käsityöläisiä ja tytöistä perheenemäntiä. Seurakunnan naisvirkailijoiden oli huolehdittava myös tyttöjen avioliitosta jonkun kunnon kristityn nuorukaisen kanssa. Löytölapsen osa — Rooman valtakunnassa oli näet yleisenä tapana lasten heitteille jättäminen — oli raskas. Jos hänet pakana löysi, sai tämä kasvattaa lapsesta itselleen orjan. Löydetystä poikalapsesta kasvatettiin tällöin tavallisesti miekkailija, mutta tytön osa oli porttola. Kristityt velvoitettiin tästä syystä seurakunnissa ottamaan löytölapset huostaansa ja hoitamaan ne kristillisesti.

Rooman valtakunnan, oli kristinusko ennen pitkää tehokas tekijä kärsivien avarassa maailmassa.

Merkitsevää oli, että *seurakunnissa työ oli järjestettyä ja että oli henkilöitä yksinomaisesti tällaisia tehtäviä varten.* Varsinaisesti huolenpito seurakunnan köyhistä kuului piispalle. Hänelle tuotiin lahjavarat. Yksin Jumalalle tilivelvollisena hän hoiti varat — usein suurseurakunnissa erityisen taloudenhoitajan avulla — mutta käytännöllisen palvelutyön suorittivat *diakonit, diakonissat ja »lesket».* Rooman valtakunnan itäosissa oli rakkaudenpalvelun järjestäytyminen tehokkaampaa kuin lännessä. Naistyöntekijäin kohdalla tapahtuu sellainen kehitys, että vanhojen »leskien» käyttö vähenee. Aikaisemmin vaadittu 60 vuoden ikä alennetaan aluksi 40 vuoteen, jotta asianomainen olisi ruumiillisesti voimakkaampi palvelutyöhön. Naimattomuuden kasvava korostus syrjäytti kuitenkin vähitellen lesket, ja naimattomat diakonissat jäivät ainoiksi naistyöntekijöiksi. Heissä havaitaan pyrkimystä itse pappistehtäviin, mutta kirkko hylkäsi sellaisen kehityslinjan (325). Heitä tarvittiin jatkuvasti laupeudentyössä. Jumalanpalveluselämä oli seurakunnan keskus, ja diakonit ja diakonissat saivat suorittaakseen siihen liittyviä tehtäviä alusta alkaen. He auttoivat ovenvartioinnissa, kasteensuorituksessa sekä ehtoollista jaettaessa.

Rakkaudenateriat olivat edelleenkin seurakunnallisen yhteyden ilmentäjiä. Pian täytyi kuitenkin niihin liittyvä ehtoollinen järjestää eri tilaisuudeksi. Tavaksi tuli viettää rakkaudenateria sunnuntai-iltapäivisin niin varhain, että ennen pimeää voitiin hajaantua. Näin oli tehtävä ei vain panettelun, vaan todellisten ja aiheellisten siveellisten vaarojen vuoksi. Piispa oli rakkaudenaterialla pöydän isäntänä ja tärkeimpänä pidettiin, että kaikki seurakunnan köyhät olivat mukana. Ellei piispa ehtinyt mukaan, oli hänen edustajansa joka tapauksessa saapuvilla. Myöhemmin tilaisuus käsitettiinkin piispan järjestämiksi pidoiksi köyhille. Aterioiden yhteydessä laulettiin psalmeja ja keskusteltiin. Kotona olevia sairaita seurakunnan jäseniä ei unohdettu, vaan heillekin diakonit ja diakonissat veivät ruokia yhteisestä pitopöydästä.

Köyhistä pidettiin jatkuvasti huolta. Heitä varten kerättiin varoja. Antajina olivat verrattain vähävaraiset. Aristides (toiselta vuosisadalta) kertoo: »Jos joku on köyhä eikä hänellä ole ylimääräisiä varoja, paastoaa hän 2—3 päivää, voidakseen siten täyttää puutteellisten ravinnon tarpeet.» Varakkaammat lahjoittivat suuriakin summia ja testamenttasivat maatiloja ym. tarkoitusta varten. Köyhät luetteloitiin, ja yhden seurakunnan luetteloissa saattoi olla tuhansia nimiä. Konstantinopolin piispa Chrysostomos — kuulu saarnaaja, »kultasuu» — ruokki diakonien välityksellä päivittäin yli 7,000 köyhää. Ryöstöjen aikana saattoivat seurakunnan diakonit näyttää ahnaille saaliinhakijoille köyhiä »seurakunnan jalokivinä».

Leskistä ja orvoista pidettiin erityistä huolta, varsinkin jos he olivat kuolleen marttyyrin omaisia. Leskeä kutsuttiin »Jumalan alttariksi», jolle kannettiin lahjat. Siksipä häntä kiellettiin vaeltelemasta ympäri seurakuntaa. Eihän näet Jumalan alttarikaan liiku. Heidän ei sovi myöskään itse pyydellä lahjoja, vaan heidän tuli odottaa, kunnes saavat niitä. Heidän varsinaisena elämäntehtävänä oli rukoilla toisten puolesta. Jos joku leski on tullut puetuksi tai saanut ruokaa, juomaa, rahaa tai jalkineet, silloin oli hänen osatoveriensa, toisten leskien, rukoiltava: »Ole ylistetty, Jumala, joka olet virvoittanut leskitoveriani. Siunaa ja saata kunniaan se, joka on häntä näin palvellut, jotta hänen hyvätyönsä totuudessa nousisi eteesi.» Myös oli leskien kiitettävä yhdessä antajan kanssa Jumalaa. Orvot kasvatettiin mieluimmin kodeissa ottolapsina. Pojista koetettiin saada kunnon käsityöläisiä ja tytöistä perheenemäntiä. Seurakunnan naisvirkailijoiden oli huolehdittava myös tyttöjen avioliitosta jonkun kunnon kristityn nuorukaisen kanssa. Löytölapsen osa — Rooman valtakunnassa oli näet yleisenä tapana lasten heitteille jättäminen — oli raskas. Jos hänet pakana löysi, sai tämä kasvattaa lapsesta itselleen orjan. Löydetystä poikalapsesta kasvatettiin tällöin tavallisesti miekkailija, mutta tytön osa oli porttola. Kristityt velvoitettiin tästä syystä seurakunnissa ottamaan löytölapset huostaansa ja hoitamaan ne kristillisesti.

Köyhistä vainajista ja meren aaltojen rannikoille paiskaamista *haaksirikkoisten ruumiista* huolehtivat aina seudun kristityt. *Vankeja* muistettiin. Ankaran vero- ja velkalainsäädännön vuoksi moni joutui velkavankeuteen. Vainon aikoina täyttyivät vankilat taas uskonveljistä. Heitä oli myös kaukana kaivoksissa pakkotöissä tai surkeaan sotavankeuteen joutuneina. Näiden luona käytiin. Heille vietiin ruokaa ja juomaa. Heitä lohdutettiin. Toisinaan kerättiin suuria summia, joilla voitiin ostaa sotavankeja vapaaksi.

Suurina onnettomuuksien aikoina, jolloin rutto raivosi, tarvittiin kristittyjen yhteisponnistuksia. Tartunnan pelosta jätettiin näet usein sairaat virumaan avutta, ja ruumiit heitettiin kaduille mätänemään. Saaliinhimoiset rosvot vaeltelivat ryöstömatkoillansa kaupungeissa. Tällöin piispat leimuavilla saarnoillansa keräsivät seurakuntalaiset todelliskisi apuarmeijoiksi, jotta suunnaton kurjuus tulisi poistetuksi.

Vieraanvaraisuutta harjoitettiin jo alkukristillisessä seurakunnassa. Vaeltava uskonveli tai -sisar sai vieraallakin seudulla kristittyjen luona majapaikan. Varsinkin piispojen oli majoitettava ja hoidettava matkalaiset, mutta ellei se käynyt päinsä, majoitettiin vieras jonkun seurakuntalaisen luo. Jo varhain oli kuitenkin vieraan esitettävä suosituskirje omasta seurakunnastaan. Paljon valheveljiä, pakanallisen hallituksen vakoojia tai heittiöitä tunkeutui näet kristittyjen vieraaksi. Suosituskirjeet varustettiin usein kolmella kirjaimella »PYA» (= Isän, Pojan ja Pyhän Hengen kreikankielisten nimitysten alkukirjaimet) tuntomerkiksi suosituskirjeen aitoudesta.

Sairaitten luona käytiin. Aluksi sairaat hoidettiin omissa kodeissansa, kunnes seurakunnat alkoivat perustaa sairaaloita. Usein näiksi laajennettiin diakonien asunnot, joita tällöin kutsuttiin diakonioiksi. Myös piispantalojen yhteyteen saatettiin rakentaa asumuksia köyhiä ja sairaita varten, samoin kirkkojen läheisyyteen. Neljännellä vuosisadalla alettiin rakentaa muunkinlaisia laitoksia eri tarkoitusta varten. Turvattomat ja kodittomat saivat niissä suojan, vieraat majapaikan, kerjäläiset ravinnon ja sairaat hoidon. Vähitellen laajenivat lai-

tokset. Matkallaolijat, sairaat, lesket, orvot, löytölapset ja vanhukset saivat kukin omat suojansa. Aistiviallisiakin muistettiin, mielisairaat, jopa langenneet tytötkin saivat turvapaikkansa. Kristillinen kirkko moninaisin tavoin otti täten hoitoonsa suuren Rooman valtakunnan kaikkinaisia kovaosaisia.

4. KESKIAJAN PALVELUTYÖ.

(Vuodet 500—1500).

Vanhan ajan loppupuolella, jolloin suuret väkijoukot täyttivät seurakunnat ja ne paisuivat usein jättiläissuuriksi, muuttui välttämättömyydellä myös kristillisen kirkon rakkaudenpalvelu. Pienten seurakuntien perhepiirin luonne katosi. Ei käynyt päinsä koko seurakunnan kokoontua yhteiselle rakkaudenaterialle ja ehtoolliselle. Oli mahdotonta — kasvaneesta diakonien ja diakonissojen luvusta huolimatta — huolehtia yksityiskohtaisesti jokaisesta seurakunnan kärsivästä. Vain seurakuntien jakaantuminen olisi pelastanut seurakunnallisen diakonian. Kun niin ei käynyt, laitosmaisen huollon kokonaisuudessaan oli astuttava tilalle. Paikallinen seurakunta seurakuntana lakkasi olemasta työn varsinainen tekijä.

Olemme jo tutustuneet laitoshuollon alkuun vanhan ajan kirkossa. Laitokset kasvoivat usein diakonin tai piispan asunnoista tai ne rakennettiin näiden välittömään yhteyteen. Täten ne olivat mitä kiinteimmässä yhteydessä paikalliseen seurakuntaan.

Merkillinen rakkaudenpalvelun herätys kosketti Roomaa neljännen vuosisadan päättyessä. Se tempasi mukaansa ikivanhat ylhäisösuvut ja varsinkin niiden naispuoliset jäsenet. Kuuluisaa Fabiusten sukua oleva Fabiola, joka oli ollut irstailijan kanssa naimisissa ja hänestä eronnut, heräsi, katui julkisesti avioeroaan ja omisti elämänsä senjälkeen köyhille ja kurjille. Suuren omaisuutensa hän käytti Rooman ensimmäisen sairaalan perustamiseen. Siinä saivat raajarikot, pitaaliset, nenänsä tai silmänsä menettäneet tai muuten kärsivät turvaa ja hoitoa. Fabiola kantoi sairaat usein henkilökohtaisesti sairaalaan, pesi ja



Nunnat opettavat sairaanhoitoa oppilaille.

sitoi heidän haavansa, ruokki ja hoiti niin äidillisesti, että kerrotaan köyhien toivoneen sairastuvansa, päästäkseen tästä hoidosta osalliseksi.

Scipioiden ja Gracchusten jälkeläinen Paula oli rakkaudenpalvelun keskeisimpiä henkilöitä. Hän etsi kau-

pungin köyhät ja ruokki heitä. Elämänsä lopulla hän siirtyi Betlehemiin, jonne hän rakensi majatalon pyhiinvaeltajille omistaen elämänsä näiden palvelemiseen. Avukseen sai hän omat tyttärensä.

Herätysliikkeen keskukseksi ja monien aloitteiden lähtökohdaksi tuli keskellä Roomaa, sen Aventinus-kukkulalla oleva Marcellan koti, johon hän rakensi luostarin. Näin tekivät monet muutkin.

Sairaaloissa ja luostareissa roomalainen nainen pani vuosituhantisen sivistysperintönsä kristillisen rakkauden uhrautuvaan palvelutyöhön. Luontainen roomalainen johtajakyky ja sivistyksen hioma älyllinen terävyys loivat hahmoja, joita kristillisessä naistyössä lienee harvoin myöhemminkään ylitetty.

Luostarit saivat vaaliakseen kristillistä perintöä keskiajalla, jolloin nuoria germaanisia kansoja kasvatettiin omistamaan sanoma Kristuksesta. Luostareissa sai palveleva rakkauskin tyyssijan. Matkalaiset ja hädänalaiset löysivät niistä turvapaikan. Munkkien ja nunnien ahkerat kädet valmistivat lääkkeitä ja omistautuivat monin eri tavoin kärsivien auttamiseen.

Merkittävä osuus kirkon rakkaudenpalvelussa oli hengellisillä järjestöillä. Ristiretkien aikana (1100—1200 luvuilla) syntyi useita *hengellisiä ritarikuntia*, jotka varsinaisen päämääränsä ohella — miekalla turvata tai levittää Kristuksen oppia! — omistivat suurta huomiota armeliaisuudelle ja sairashoidolle. Järjestöillä olivat omat osastonsa miehille ja naisille. Suuremmoisia sairaaloita rakennettiin. Niiden hoito ja järjestys oli sotilaallisen täsmällistä ja kurinalaista. Arvellaan, että vielä nykyaikaisen sairaalan työjärjestyksessä on perinteitä tuolta ajalta. Eräänä esimerkkinä mainittakoon, että Johanniittain ritarikunnalla oli hoitolaitoksia mielisairaita ja pitaalisia varten. Latsarus-järjestön sairaaloista on vielä tänä päivänä muistuttamassa sana »lasaretti» (sairaala). Näin vanhan kirkon laitoshuolto kehittyi valtaisasti hengellisten ritarikuntien käsissä.

Kaikille laitoksille tehtiin runsaasti lahjoituksia, olivat ne luostareita, sairaaloita, mitä tahansa. Lahjoitukseen liittyi tavallisesti ehtona rukousten pito lahjoitta-

jan hyväksi, mutta samalla määrättiin lahjoituskirjassa, miten jonakin vuodenpäivänä on ruokittava niin ja niin monta kerjäläistä ja niin monen on saatava uusi puku laitoksesta tehdyn lahjoituksen turvin. Laitoksessa pidettiin tarkkaa vuosiluetteloa avustuspäivistä ja — määristä, erityisen virkamiehen huolehtiessa lahjoitusmääräysten täytäntöönpanosta. Lahjoitusten jakopäivänä tulvi seutu kerjäläisiä. He osallistuivat lahjoittajan hyväksi pidettyyn sielunmessuun, rukoilivat hänen puolestaan ja saivat lahjansa. Merkillisen kuvan avaavat eteemme keskiajan lukemattomat laitokset tällaisine toimenpiteineen ja suurine kerjäläisjoukkoineen, jotka elelivät niiden lähistöllä. Kieltämättä puhuu tämä kaikki huolenpidosta onnettomien hyväksi ja rakkaudenpalveluksesta. Kuitenkaan emme voi ummistaa silmiämme epäkohdilta. Järjestelmä kasvatti kerjäämisen mieltä. Se ei poistanut hätää sinänsä. Se lievitti sitä, mutta samalla laajensi. Keskiajalla köyhyys olikin hyve ja rikkaus synti.

Ei ihme, että muodostui suoranaisia järjestöjä, joiden jäsenten hurskaudessa köyhyys oli huipennettu siihen määrään, että nämä elivät kerjuulla. Näiden liikkeiden synty liittyy kuulun *Fransiskus Assisilaisen* jaloon ja rakastettuun nimeen (kuoli 1182). Tämä rikkaan kauppiaan poika luopui ylhäisestä ystäväpiiristään ja varakkaan kodin mukavuuksista, seuratakseen Jeesusta ulkonaisessa köyhyydessä ja kurjia rakastaen. Hän etsi jopa pitaalisten seuraa ja veti heidät henkilökohtaisella hoidollaan päivänvaloon, pakottaen yhteiskunnan huomaamaan heidät ja kantamaan heistä vastuuta. Mukaansa Fransiskus sai palavaa nuorisoa, joka luopuen omaisuudestaan liittyi »pienempien veljien» kerjäläismunkistoksi. Köyhinä ja nöyrinä, mutta tyytyväisinä ja iloisina lähti näiden veljien joukko liikkeelle. Heistä syntyi herätysliike, joka kulovalkeana levisi yli Euroopan. Kymmenintuhansin eurooppalaista nuorisoa liittyi tähän liikkeeseen, ei elääkseen luostareissa, vaan kansan parissa. Ritarikunnat olivat edustaneet ylempien kansanluokkien hurskautta. Fransiskuksesta lähtenyt herätys kohdistui keskiluokkaan. Syntyi myös suuria maallikkojärjestöjä, joihin liittyneet eivät luopuneet munkkien ja nunnien tavoin



Pyhä Fransiskus saarnaa linnuille.

kodeistaan ja työstään, vaan koettivat toimia eri tavoin järjestönsä puitteissa kärsivien hyväksi.

Kolmannellatoista vuosisadalla alkoi tapahtua eurooppalaisessa elämäntavassa merkittävä muutos. Syntyi kaupunkeja. Entiset kaupungit, ikivanhoja lukuunottamatta olivat olleet yleensä vain linnan tai luostarin ympärillä olevia kyliä. Kaupungeissa asuva käsityöläis- ja kauppiasväki vaurastui, kehittäin monipuolisen kaupunkikulttuurin. Kristillinen rakkaus löysi näissä oloissa uusia ilmenemis- ja toimintamuotoja. Kaupunkien asukkaat perus-

tivat »Pyhän Hengen kunniaksi» — kuten perustamisasiakirjoissa mainitaan — hospitaaleja, joissa pyhiinvaeltajat majoitettiin, sokeat, rammat ja sairaat hoidettiin. Toisinaan kirkon johtomiesten suosituksin kerättiin näiden laitosten pystyttämiseksi varoja, ei yksin kaupungista, vaan myös ympäristöseurakunnista, joskus naapurihiippakunnistakin. Kaupungin raati otti laitokset suoranaisen johtonsa alaiseksi, tahtoipa ulottaa vaikutuksensa uskonnollisten järjestöjenkin laitoksiin. Kaupungin keskitetty hallinto tahtoi valvoa kaikkea, mitä kaupungin muurien sisällä tapahtui. Myöhempien vuosisatojen valtioihanne, jonka mukaan valtio totaalisesti (= kokonaisena ja rajattomasti) huolehtii ihmiselämästä, jopa säännöstellen hyväntekeväisyydenkin, sai ensi idun keskiajan loppupuolen kaupunkihallinnossa. Kiintoisaa on todeta, että näin tapahtui Saksan kaupungeissa, mutta ei Ranskassa eikä Englannissa, missä sairaalat nykyaikoihin asti ovat toimineet mitä likeisimmässä yhteydessä kirkon kanssa.

Kaupunkien piirissä kehittyivät myös erilaatuiset veljes- ja sisarkunnat, jotka jollain tavoin korvaavat sitä keskiajan seurakuntaelämästä puuttuvaa kristillistä yhteyttä, mikä alkukristillisyydelle rakkauden aterioineen oli ominaista. Tosinhan luostarit toteuttivat sitä hyvinkin pitkälle, mutta sitä tunsivat tarvitsevansa myös jokapäiväisessä arkityössään elävät ihmiset. Tavallisimmin kutsuttiin veljeskuntia nimellä kilta. Killan jäsenet muodostivat uskonnollisen, taloudellisen ja oikeudellisen yhteisön. Kilta käsitti tavallisesti vain parikymmentä jäsentä, joten sen piirissä kävi päinsä todellisen vastuun kantaminen toisistansa. Kilta oli pienoisseurakunta, joka huolehti rakkaudenpalvelusta omassa piirissään. »Heidän tulee keskenään kantaa rakkaus ja tuska», oli usein kirjoitettuna heidän sääntöihinsä.

Kaupungeissa ja maaseurakunnissa tavataan alkeita muunkinlaiseen keskinäiseen avunantoon, josta aikojen kuluessa on kehittynyt moni nykyajan sosiaalinen toimintamuoto. Tulipalon sattuessa, tulvan tuhotessa tai muussa vastaavassa tilanteessa oli riennettävä avuksi. Kun köyhä naapuri oli taloa rakentamassa, oli toisen

valjastettava juhtansa ja tultava työtä tukemaan. Myöhemmän ajan palo- ym. vakuutustoiminta on saanut tällaisesta toiminnasta alkunsa. Kristillinen lähimmäisenrakkaus on ollut monenlaisen sosiaalisen toiminnan siemenenä.

5. LUTHER JA AIKA HÄNEN JÄLKEENSÄ. (Vuodet 1500—1700).

I.

Keskiajan hurskaus ei ollut unohtanut köyhää tai muuten kärsivää. Rakkaus oli pukeutunut moniin eri muotoihin, joista useat meistä ovat tosin outoja ja nykyaikaiseen elämänjärjestykseen täysin soveltumattomia. Sitä emme voi sanoa, että ihmiset olisivat olleet kuuroja lähimmäisrakkauden velvoitukselle. Monia erinomaisen jaloja henkilöhahmoja tunnetaan keskiajalta tässä suhteessa.

Eräs perustavaa laatua oleva käsityksen vähittäinen muutos oli kuitenkin kaivanut pohjaa alkukristilliseltä rakkaudelta. Alkuseurakuntaa oli elähdyttänyt Jeesuksen sana: »Lahjaksi te olette saaneet, lahjaksi antakaa» (Mt.10:8). Pelastus oli saatu ansaitsemattomana lahjana, ja siksi koettu rakkaus oli vienyt palvelun tielle. Paavali kirjoittaakin: »Kristuksen rakkaus vaatii meitä» (2.Kor. 5:14).

Vähitellen alkoi voittaa ajatus, että ihmisenkin on jotain tehtävä autuutensa hyväksi. Mikä oli tällöin luonnollisempaa, kuin että juuri rakkaudenpalvelu nähtiin Jumalalle otollisena ja ansiota tuottavana. Kuta pitemmälle keskiaikaan päästiin, sitä voimakkaammin korostettiin almun ja lahjan ansiollisuutta. Ennenkaikkea ajateltiin sen lievittävän niitä tuskia, joita taivaaseenkin pääsevän väitettiin kokevan puhdistuakseen kuolemansa jälkeen kiirastulessa. Pian syntyi taksoja ja voitiin määritellä, kuinka monta päivää mikin lahja vähentää kiirastulessa oloa, etenkin kun lahjansaaja rukoilee lahjoittajan puolesta. Lahjan tarkoituksena ei ollut enää auttaa kärsivää, vaan palvella lahjoittajaa. Kerjäläinen oli nyt

suorastaan välttämätön varakkaamman pääsemiseksi taivaaseen.

Siitä syystä oli *Martti Lutherin* elämäntyö (1483—1546) käänteentekevä. Sen ratkaisukohdaksi syksyllä 1517 tuli kuuluisa taistelu aneista, joiden uskottiin vapahtavan kiirastulen vaivoista. Luther joutui iskemään tällä taistelullaan keskiajan hurskauden arimpaan kohtaan. Siksipä taistelu oli katkera. Lutherin tärkein sanoma oli: Me saamme syntimme anteeksi lahjaksi. Jumala vanhurskauttaa jumalattoman. Pelastus on kokonaan Jumalan teko. Ihminen ottaa sen vastaan, uskossa avautuen sille. Pelastusta ei kykene edistämään edes kaunein ihmissydämen harrastus, palvelu. Kaikki saadaan Jumalan tuhlailevan rakkauden suomasta armosta.

Mutta Luther liitti sanaan »usko» sanan: »rakkaus». Kukaan ei voi Jumalaan uskoa rakastamatta lähimmäistään. Me palvelemme Jumalaa täällä maan päällä juuri siten, että rakastamme kärsivää veljeämme ja sisartamme, auttaen ja uhrautuen hänen hyväkseen. Jumala kätkeytyy lähimmäisen repaleiseen pukuun ja odottaa siinä palveluamme.

Kun pelastus on lahja, ei sen saamiseksi tarvitse mennä luostariin. Sitä ei ansaita myöskään kerjäämällä, kuten fransiskaanit tekivät. Jokapäiväisen elämän kutsumus on paikka, johon Jumala on meidät itsekunkin asettanut. Juuri siinä Jumala odottaa meiltä uskollisuutta. Kutsumustehtävän tunnollinen täyttäminen ja arkisessa työssämme kaikkien lähellä meitä elävien ihmisten palveleminen on rakkaudenpalvelua sanan täydessä merkityksessä. Kaikessa palvelutyössä on kyllä ristinsä. Me emme tahdo näet luonnostamme halulla palvella toisiamme. Siksi Jumalan täytyy taivuttaa meitä siihen. Jos Jumala saa kutsumustyöhön liittyvän ristin alla uusiintuvasti sydämet auki evankeliumin sanomalle, saamme elämäämme rakkautta, joka tekee mahdolliseksi palvelemisen iloisin ja vapain sydämin. Rakkaus pulppuaa silloin pakottomasti kuin vesi lähteestä.

Luther kohdisti huomionsa myös itse rakkaudenpalvelussa esiintyviin epäkohtiin. Kansakunnan johtajistoa, Saksan aatelistoa, hän v. 1520 kehoittaa puuttumaan näi-

hin. Niistä eräänä suurimpana hän pitää kerjuun tavatonta kasvua. Keskiaika oli osannut antaa almuja ja perustanut säätiöitä kaikenkaltaisen avun antamiseksi. Mutta koskaan ei kysytty, tarvitseeko asianomainen apua. Eri hyväntekeväisyyslaitokset jakoivat lahjansa pitämättä yhteyttä toisiinsa. Ei ihme, että ammattikerjäläiset tulivat maan vaivaksi. Työn arvoa korostava Luther, joka tässäkin suhteessa oli löytänyt Raamatusta alkukristilliset ihanteet, ei voinut kerjäämistä katsella suopein silmin. Varallisuus sinänsä ei ollut hänen mielestään mitenkään syntiä. Koronottoa hän kuitenkin ruoski, sillä siinä elettiin toisten työn tuloksista, ei omasta vaivannäöstä. Todellisia köyhiä, työkyvyttömiä, vanhuksia, leskiä ja orpoja oli kristillisen seurakunnan kyllä ylläpidettävä, mutta sen ei ole sallittava kenenkään kerjätä. Rakkaudenpalvelun oli saatava kerjuu loppumaan.

Keskiaikana oli tarkalleen määritelty, kuinka suuressa hädässä lähimmäisen tulee olla, jotta häntä tulisi auttaa. Lutherin mukaan rakkaus ei tunne mitään sellaisia rajoja. Toisin on yhteiskunnassa, jossa jokaisen velvollisuudet ja oikeudet määritellään tarkoin laeilla. Maallisessa yhteiskunnassa pätee oikeudenmukaisuus, kristillisessä elämässä sen sijaan rajaton, uhrautuva rakkaus. Luther vaati, että jokaisen kaupungin on huolehdittava köyhistään. Raha-avustukset on annettava harkinnan mukaan todellisille puutteenalaisille ja niin, ettei kerjuumieli kasva. Tyhjäntoimittajia ei ole turhaan eläteltävä.

Miten luterilaisessa kirkossa suunniteltiin rakkaudenpalvelu järjestettäväksi? Seurakunnalle tulleet kaikki lahjoitukset oli aluksi kerättävä yhdeksi rahastoksi, jolla palkattaisiin papit ja opettajat sekä hoidettaisiin köyhät. Pian todettiin, että köyhille kuuluva osuus on eroitettava omaksi rahastoksi, jota erityinen diakoni tai »arkkuherra» hoiti. Mikäli suuremmissa kaupungeissa oli useampia seurakuntia, oli itsekullakin oleva oma rahastonsa ja sen lisäksi koko kaupunkia varten yhteinen, josta oli annettava eri seurakunnille tasoitukseksi apua. Sairaalat suunniteltiin ylläpidettäviksi yhteisen rahaston turvin. Varat saatiin entisistä säätiölahjoituksista, tavallisimmin maatiloista, mikäli lahjoittajasuku vielä muuttuneissa olosuh-

teissa halusi näin antaa tapahtua. Sen lisäksi tulivat muut seurakuntalaisten lahjat, jotka tosin arveluttavasti vähenivät, kun niiden antamiseen ei enää kannustanut kiirastulta lievittävä ansio-oppi.

Kirkoissa kerättiin kollehteja. Tämä tapa juontuu alkukirkosta, jolloin alttarin molemmin puolin diakonit seisoivat avoimin säkein lahjojen vastaanottoa varten. Keskiajalla oli munkki tai joku muu henkilö saanut kirkkoherran suosittelemana kerätä kollehdin kirkkoväeltä. Uutta oli uskonpuhdistusajalla kollehdin kerääminen seurakunnan yhteistä rahastoa varten. Kuvaavaa oli kollehdin liittyminen saarnaan. Saksassa kannettiin tavallisesti kollehti saarnan aikana. Kollehti pantiin laskematta lukittuun raha-arkkuun, jotta sen suuruus säilyisi salassa. Vasta useampien kollehtien kerryttyä laskettiin kertyneet varat.

Elokeräyksiä pantiin toimeen, samoin muitakin keräyksiä. Häissä, hautajaisissa ja kastetilaisuuksissa kerättiin köyhille. Usein tehtiin testamentteja köyhäinrahastojen hyväksi. Pakollista verotusta sensijaan ei tunneta. Kaiken oli oltava vapaaehtoista, hyvän sydämen lahjaa.

Erityiset diakonit suunniteltiin valittavaksi 1 tai 3 vuodeksi huolehtimaan rakkaudenpalvelua varten tarvittavien varojen keräämisestä, hoidosta ja käytöstä. Pahojen puheiden välttämiseksi määriteltiin yksityiskohtaisesti varojen käyttö. Joka vuosi tehtiin tarkka tilitys. Kollehdinkeruu käsitettiin diakonien kunniatehtäväksi. Diakonien oli etsittävä — kulkien kadut ja kujat — todelliset köyhät ja tutustuttava heidän olosuhteisiinsa. Diakonien yhteisessä kokouksessa oli sitten kunkin heistä annettava tarkka selostus havainnoistaan, jonka jälkeen päätettiin yhteisestä avustusten jaosta. Puutteenalaisen sukulaiset oli ensin koetettava saada toimimaan. Myös oli kukin saatava huolehtimaan henkilökohtaisesti köyhästä palvelijastaan, ystävistään ja naapureistaan. Yksityinen laupeudentyö ei saanut lakata, vaikka se seurakunnallisesti järjestettiinkin. Avustus oli annettava rahana tai luonnossa ja vietävä tavallisesti kotiin. Toisinaan jako tapahtui kirkossa. Avustusten väärä käyttö oli ehkäistävä. Etelä-Saksassa määrättiin köyhät kantamaan eri-

tyistä köyhän merkkiä, jotta he eivät väärinkäyttäisi saamaansa avustusta kapakoissa tai pelaten. Pohjois-Saksassa tällainen erityismerkin käyttö, jonka katsottiin alentavan köyhää, nimenomaan kiellettiin.

Erityistä huolta oli pidettävä sairaista. Köyhät lapset oli autettava kouluun ja opetettava kunnollisiksi käsityöläisiksi. Lahjakkaille lapsille oli köyhäinrahastosta koetettava antaa apurahoja koulunkäyntiä varten. Pappien oli muistettava käydä katsomassa vankeja ja puhuttelemassa heitä.

Näin keskiajan laitoshoidosta oli luterilaisessa maailmassa viitoitettu tie jälleen seurakuntadiakoniaan. Johtuen siitä, että seurakunta ja kaupunki (maalaiskunta) olivat silloin sama asia, saa diakonia tarkoin määritellyn, hiukan lakisääteisen luonteen. Kaiken pohjana on kuitenkin vapaaehtoisuus. Varat saadaan lahjoina, ja seurakunnan omat miehet huolehtivat vapaaehtoisesti niiden jaosta, eikä välitöntä naapuriapuakaan unohdettu.

Kyettiinkö tämä kaikki toteuttamaan? Osin kyettiin, osin ei. Uskonpuhdistusaika kertoo monista rakkauden ja palvelumielen täyttämistä henkilöistä. Niistä on varmaan huomattavimpia Luther, jonka anteliaisuus on kuulu. Hän saattoi lahjoittaa jopa ruhtinaiden antamat hopeaesineensä, jos joku tarvitseva ylioppilas tuli turvautumaan hänen apuunsa. Jatkuvasti asui ylioppilaita hänen luonaan ja aterioi hänen pöydässään. Luther loi luterilaisen pappilan, jossa papin vaimo sai kasvavat tehtävät seurakuntalaisten auttamisessa ja holhoamisessa. Luterilaiset pappilat ovat muodostuneet usein seurakuntien rakkaudentyön keskuksiksi. Varsinkin kristillinen vieraanvaraisuus oli niille ominaista.

Mutta ylläkuvaamamme suunnitelmat eivät läheskään aina toteutuneet. Köyhäinhoitoon liittyi ongelmia, joita ei aavistettu, ja joiden ratkaisemiseen ei löydetty keinoja. Käytettäviksi saatiin liian vähän varoja. Ei ollut helppoa erottaa tositarvitsevaa tyhjäntoimittajasta. Liian suureksi kuviteltiin myös seurakuntalaisten uhrimieli. Suuret sodat (talonpoikais- ja uskonsodat) köyhdyttivät maat ja aikaansaivat sanomatonta kurjuutta. Erittäin huutava oli palvelutyöhön sopivien henkilöiden

puute. Munkki- ja nunnajärjestöjen lakattua toimimasta puuttui varsinkin alkuaikoina sairaaloista jotenkinkaan koulutettua henkilökuntaa. Uskonpuhdistusmiesten toiminnassa tämä aukko muodostui kaikkein kohtalokkaimmaksi seurauksiltaan. Sairaalat rappeutuivat. Myöskään ei huolehdittu, että tilapäisapuun ajateltuja naisia tai miehiä olisi opastettu tehtäviinsä, siitä huolimatta, että juuri sitä tarkoitusta varten tiedetään tehdyn lahjoituksia. Diakonien virkaan ei aina oltu halukkaita, eikä ihme, sillä heidän toimintaansa ei useinkaan tukenut rakkaudenpalvelua harrastava seurakunta. Turhaan ei Luther valittanut, sanoessaan enemmän huolehdittavan kivisistä kirkoista kuin elävistä Jumalan temppeleistä: köyhistä. Järjestettyyn köyhäinhoitoon ei lopultakaan päästy, vaan todellisuudessa jäätiin jatkuvasti tilapäisavun antamiseen. Sensijaan kasvaa harrastus lahjoitusten ja sääteitten tekoon orpokodeille, sairaaloille, köyhäintaloille ja leskeinkodeille. Perustettiinpa majataloja ja ruokintapaikkoja kodittomille ja puutteenalaisille.

II.

1600-luvun lopulla alkoi luterilaisessa kirkossa herätys, jonka tunnemme nimeltä pietismi. Se merkitsi huomattavaa, suorastaan ratkaisevaa käännettä rakkaudenpalvelussa. Eräs pietismin johtajista, *Filip Jaakko Spener* (kuoli 1705) teki monia ehdotuksia seurakunnallisen diakonian aikaansaamiseksi, mutta tuloksettomasti, sillä häneltä puuttuivat järjestelijän ominaisuudet. Uuden kehityksen lähtökohdaksi tuli sensijaan Hallen kuulu orpokoti, joka liittyy *August Herman Francken* nimeen. Francke oli tarmokas, aloiterikas ja laajakatseinen mies. Kuvaava oli työn alku. Eräänä iltana tulee joku ahdinkoon joutunut pyytämään apua. Francke istuutuu ja kirjoittaa sinä iltana pienen teoksen, jonka tuloilla vieras on autettu. Pian aloittaa hän orpokotityön kahdeksalla taalerilla. Parinkymmenen vuoden perästä orpokotiin kuuluu tuhansittain väkeä ja mitä moninaisimmat laitokset. Tuskin minkään laitoksen kehitys on herättänyt vastaavanlaista huomiota. Aikalaisten ihmeteltävänä oli-

kin ajanmukainen talo, joka oli noussut yhdellä iskulla — ja inhimillisesti katsoen yhden miehen, täysin varattoman papin aikaansaamana. Francken kuollessa (1727) muodostivat laitokset pienoiskaupungin, joissa opetettiin 2300 lasta, joista 134 orpoa, opettajia oli 167. Mitään työntekijäkasvatusta ei kuitenkaan pantu alulle. Francke ei myöskään tuntenut kiinnostusta seurakuntadiakoniaa kohtaan. Ajan kirjallisuudessa esitettiin kyllä toistuvasti vaatimuksia senkin elvyttämiseksi ja diakoni-virran perustamiseksi. Aika ei ollut siihen kypsä.

Reformeeratussa kirkossa, jolla oli johtajanaan *Johan Kalvin* (kuoli 1564), järjestettiin sen sijaan rakkaudenpalvelu tehokkaaksi kirkon toiminnaksi. Kalvinin mielestä oli seurakuntaelämä järjestettävä samanlaiseksi kuin alkuseurakunnassa. Raamattu oli hänen mielestään ohjeita antava lakikirja myös virkoja ja kirkon hallintoa suunniteltaessa. Sen sijaan Luther ja luterilainen kirkko katsoivat näissä asioissa voitavan menetellä kunkin ajan tarpeiden mukaisesti. Kun raamattu kertoo diakonin viroista, oli ne siis Kalvinin mielestä välttämättä järjestettävä. Palvelutyöhön oli reformeerattuja innoittamassa myös heidän kuuluisa »käytännöllinen päätelmänsä». He päättelivät näin: Jumalan iankaikkinen valinta on jokaisen todettava omasta elämänvaelluksestaan. Jos harjoitan rakkautta, olen iäisesti valittu. Onko ihme, että se kannusti lähimmäisen palveluun! Toisena palvelemisen aiheena esitettiin kiitollisuus Jumalaa kohtaan. Reformeeratussa maailmassa onkin erilaatuisella palvelulla aina löytynyt sijansa. Monin tavoin se on ollut siinä edellä luterilaista kirkkoa.

Roomalais-katolisessa kirkossa 1500-1600 lukujen vaihteessa toimi *Vincentius Paulolainen*, jonka nimeen liittyy uuden ja ratkaisevan vaiheen alku Rooman kirkon palvelemisen työssä. Itse hän oli kerran joutunut vangiksi ja muhamettilaisten orjaksi. Vapaaksi päästyään hän omisti elämänsä rakkaudentyöhön. Hän ryhtyi vastustamaan pelkkää almujen antamista. Köyhyyden perussyihin oli käytävä käsiksi. Nuoriso oli opetettava työhön. Köyhiin oli tutustuttava kotikäynnein. Huomattavin tulos hänen pyrinnöistään oli naistyön järjestäminen. Hänen

ohjaamanaan muodostui roomalaisen kirkon valtava laupeudensisar-järjestö, oikeammin joukko järjestöjä. Keskiaikaiset naisjärjestöt olivat olleet joko määrättyihin miesveljeskuntiin tai laitoksiin sidottuja, Vincentiuksen perustama oli sensijaan itsenäinen. Sisaret eivät jääneet myöskään asumaan järjestön peruslaitokseen, jossa hänet oli kasvatettu, vaan he työskentelivät siellä, minne hänet lähetettiin. Vincentiuksen ansiosta naisten laupeudentyö pian ylitti sen, mitä katolisen kirkon miehet siinä suhteessa suorittivat. Eräässä kokouksessa hän muistutti, että alkukirkon diakonissoja ei ole Kaarle Suuren jälkeen ollut kirkon virallisessa työssä. Nyt naineu sai saman aseman. Laupeudensisarilta vaadittiin vuodeksi kerrallaan tavallinen nunnalupaus, mutta he eivät silti olleet nunnia. Vincentiuksen mielestä nunnaksi rupeaminen olisi ollut työn esteenä. Vincentius julisti sisarille: »Sairaitten talot ovat teidän luostarinne, karu, usein vuokrattu kamari sellinne, seurakunnan kirkko kappelinne ja vaatimattomuus teidäu huntunanne». Sisarten oli elettävä nuhteettomasti ja siveästi sekä kyettävä hurskautensa liittämään kristillisen laupeudentyön ulkonaisiin tehtäviin. Sisarten oli ruumiillisen avun ohella huolehdittava myös potilaiden hengellisestä hoidosta.

Rooman kirkon rakkauden palvelu on varsinkin myöhemmin kehittynyt valtavaksi. Sillä on aina ollut käytettävänään työhön altista väkeä ja runsaasti varoja. Kun kirkko on työn jäsentänyt tiiviisti kirkolliseen orgauisatioonsa, hiippakunnittain kunkin piispan alaiseksi, se on voinut käytellä laupeudentyöhön varatut reservinsä aina siellä, missä tarve on suurin.

6. SISÄLÄHETYS JA UUDENAIKAINEN DIAKONIA.

Luterilaisessa kirkossa on 1800-luku uusien ja tulosrikkaiden toimintojen aikaa rakkaudenpalvelussa. Monien yksityisten henkilöiden silmät olivat auenneet näkemään, miten suurta aineellista, siveellistä ja hengellistä kurjuutta rehoitti heidän ympäristössään. Näin oli var-

sinkin asutuskeskuksissa, joita äkkiä kasvanut teollisuus oli nostattanut ympäri Eurooppaa. Omasta kotoisesta seurakunnastaan ja sen suojelevasta ilmapiiristä irtautuneet ihmiset elivät usein näissä surkeuden pesäpaikoissa juuretonta elämäänsä. Juoppous ja epäsiveellisyys kasvoivat.

Jo muutama sukupolvi aikaisemmin oli syntynyt harrastusta pakanalähetyksen hyväksi. Siirtomaat ja niiden takaiset alueet toivat pakanuuden eurooppalaisen kristikansan tietoisuuteen. Jeesuksen lähetyskäsky kirkastui uudella tavalla velvoittavaksi tehtäväksi. Kasvavassa määrin syntyi lähetysseuroja tätä työtä tekemään.

Samalla opittiin arvioimaan kotoisia oloja uudella tavalla. Niissä oli kovin paljon korjaamista. Kristuksen evankeliumi oli monille omista kansalaisista vieras, toisinaan vain nimeltä tunnettu asia. Se ei ollut Jumalan voima itsekullekin uskovalle pelastukseksi, niinkuin Paavali aikoinaan oli kirjoittanut Roomaan (Room.1:16). Mutta huomattiin, ettei seurakuntatyö silloisessa muodossaan suinkaan riittänyt. Papisto, joka väestön lukumäärään nähden oli liian vähälukuista, oli varsinaisen opetustehtävänsä ja toimitustensa lisäksi moninaisten yhteiskunnallisten velvollisuuksiensa kuormittama. Seurakuntalaiset oli totutettu elämään kuin koululainen hiljaa ja oppivaisena koulupenkissään. Seurakuntatyössä ei hänellä ollut tehtäviä. Siksi ei osattu ajatella, että seurakunnat sellaisenaan voisivat käydä käsiksi sen mittaiseen taisteluun, jota tunnuttiin tarvittavan ajan hädän keskellä. Tunnussanaksi tuli yhdistys. Kristittyjen tuli muodostaa, kuten oli tullut tavaksi muunkin ajallisen elämän alalla, yhdistyksiä eri tarkoituksia varten. Kun jokin asia oli alkanut polttaa yksityisen kristityn sydäntä, hän otti asian puheeksi ja keräsi asiaa harrastavat henkilöt omalla seudullaan ja joskus koko maassa kristilliseksi yhdistykseksi. Mitä puuhakkain, monihaarainen ja ennen pitkää valtavia voimia liikutteleva yhdistystoiminta täytti luterilaisen kirkon. *Kun tämä tähtäsi luopuneiden ja samalla tavallisesti siveellisesti sortuneiden suurten väestöryhmien voittamiseen Kristukselle, kutsumme sitä sisälähetykseksi, pakanalähetyksen ollessa ulkolähetystä.*

Erittäin merkittävä on, että sisälähetyksen keskeiseksi toiminnanmuodoksi tuli monenlainen rakkaudenpalvelu. Todettiin, ettei mitenkään riitä se tilapäinen apu, mikä ojennettiin köyhyyteen sortuneelle. Tarvittiin kaikenlaatuisia laitoksia, jotka tarjosivat aluksi suojaa ja senjälkeen asteettaisen nousun ihmisarvoiseen elämään.

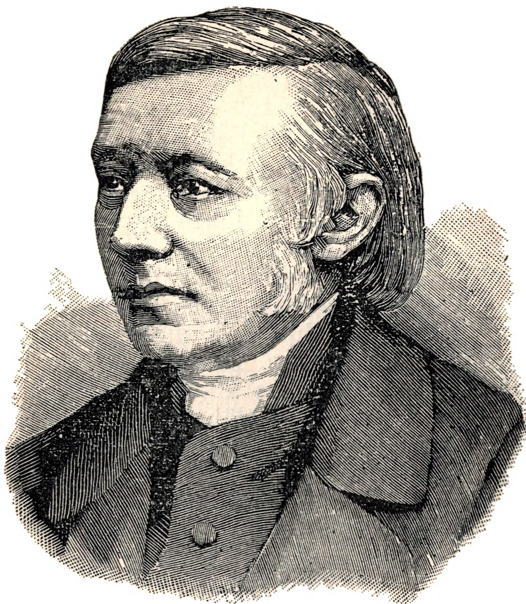
Ottakaamme esimerkki sisälähetyksen ja siihen liittyvän saksalaisen diakonian työstä maantiekulkurien hyväksi. Kaupungin lähistölle saapunut kulkuri näkee vihreitä lyhtyjä. Hän seuraa niiden riviä, sillä ne kuljettavat hänet yömajaan, joka on yksinomaan kulkureita varten. Yömajassa hän saa pienen oman huoneen, jossa on vaatimaton sänky, sen vieressä pöytä ja tuoli. Seinällä on Kristuksen kuva ja ehkä lause: »Kirjoita kotiin.» Hän saa viivähtää majapaikassa muutaman yön. Päivisin pilkkoo hän majatalonsa hyväksi puita tai askaroi muulla tavoin. Hänen vaatteensa pestään, ja hän saa myös ruokaa, kaiken ilmaiseksi. Jos hän haluaa, pääsee hän vakituisemmaksi työntekijäksi maataloussiirtolaan, jossa hän tapaa osatovereitaan, kulkureita. Siellä on tilaisuus raittiiseen ja säännölliseen elämäntapaan. Hyvähenkinen ympäristö tukee häntä niitä kiusauksia vastaan, jotka ovat olleet syynä hänen rappiotilaansa. Samalla osoitetaan hänelle työ- ja kehitysmahdollisuuksia muissa sisälähetyksen laitoksissa. Tie aukenee elämään muitten ihmisten parissa. Usein se merkitsee paluuta hyvään kotiin, toisinaan uutta elämää täysin uusissa olosuhteissa ja elämää, missä Jumalan siunaus tunnetaan ja tunnustetaan.

Lukemattomat tällaiset laitokset ja muukin sisälähetystyö pidettiin yllä vapaaehtoisesti kerätyin varoin. On merkillistä tutkia tuhansien, jopa kymmenientuhansien rakkaudentyökeskusten historiaa ja todeta, miten ne — tosin miltei aina taistellen suurissa aineellisissa vaikeuksissa — saavat varansa. Tällainen työ avasi ennen aavistamattomalla tavalla ihmisten sydämet ja kukkarot. Valtavia summia kyettiin keräämään, ja sydäntä lämmittävää on todeta koettu siunaus.

Tällainen laaja toiminta edellytti luonnollisesti run-

saasti työntekijöitä. Niitäkin saatiin, jopa kasvavassa määrin. Samalla osoittautui aivan välttämättömäksi työntekijäkoulutus. Tavallisimmin se tapahtui itse jonkin rakkaudenpalvelua varten olevan laitoksen yhteydessä, niin että muodostui laitosten joukko, pienehkö kaupunkikin, joka joskus tuhansine holhokkeineen ja erilaisine työntekijöineen muodosti aivan oman seurakunnan. Näillä laitoksilla oli johto yhteinen, samoin valtaviin mittasuhteisiin kasvanut talous, mikä pohjautui vapaaehtoisten lahjain varaan. Tällainen suuri yhdyskunta on vieläkin Länsi-Saksassa, Bielefeldin kaupungissa oleva Bethel, kuulun sisälähetysmiehen *Friedrich von Bodelschwinghin* valtaisa, maailmankuulu luomus.

Miestyöntekijäin kasvatus alkoi Hampurissa v. 1836. *Juhana Henrik Wichern*, sisälähetyksen isä, oli muutamaa vuotta aikaisemmin aloittanut työn suurkaupungin kodittomien poikien hyväksi. Hän oli perustanut näille, usein rikoksiin vajonneille pojille, pelastuslaitoksen, jonka oli oltava heille todellinen koti. Rakkauden oli tässä kodissa koetettava voittaa pojat. Työn ja laulun oli täytettävä kodin elämä. Työ laajetessaan tarvitsi työntekijöitä. Niitä Wichern alkoi kasvattaa, ja pian oli koulutettuna kymmenittäin »veljiä», ei yksinomaan Hampurissa, vaan eri puolilla Saksaa työssä. Näille »veljille» vakiintui alkukirkollinen diakoni-nimitys, vaikka heidän tehtävänsä ei ollut täsmälleen sama. He olivat monenlaiseen kasvatus- ja kristilliseen palvelutehtävään erotettuja maallikkoja, jotka jäivät heitä kouluttaneen yhdistyksen jäseniksi, muo-dostaen veljeskunnan omine keskuskoteineen ja johtoineen. Heidän työnsä tapahtui pelastus- ja orpokodeissa, sairaitten, tylsien ja kaatumatautisten parissa, vanki- ja köyhäinhoidossa, työsiirtoloissa ja erilaisissa laitoksissa poikien hyväksi, alkoholistihuollossa ym. Diakoniksi otettiin tavallisesti jonkin ammatin, opettajan, käsityöläisen, kauppiaan työtä taitavia, n. 20—30 vuotiaita ja naimattomia miehiä. Näillä oli diakonilaitoksen johdon luvalla kuitenkin oikeus mennä kyllä naimisiin. Koulutus oli tavallisesti kolmivuotinen, käsittäen sekä käytännöllisiä että tietopuolisia aineita. Pääpaino oli palvelevalla hengellä. Ilman sitä ei työhön voitu käydä. Diakoni kuu-



Theodor Fliedner.

lui jatkuvasti »veljeskotiinsa», jossa hänet oli kasvatettu, vaikkapa hän saattoi saada itsenäisen työn oman laitoksensa ulkopuolella. Verrattain harvoin hän oli seurakunnan palveluksessa, tavallisimmin kristillisissä yhdistyksissä ja laitoksissa.

Diakonissatyön isä on *Theodor Fliedner*, saksalainen pappi, jonka täytyi pienen, köyhän Kaiserwerth-nimisen seurakuntansa hyväksi lähteä keräämään varoja, aina naapurimaita myöten. Hän sai varoja riittävästi, mutta samalla hän näki, mitä kristillinen rakkaus on saanut ja sai aikaan. Hän otti esimerkkiä ja aloitti työn vankien hyväksi (v. 1833). Tutustuessaan muualla vankityöhön hän löysi Hollannista mennoniittain seurakunnan, jossa vanha diakonissavirka oli elvytettynä toiminnassa. Palattuaan kirjoittaa hän: »Miksi ei tätä apostolista, viisasta järjestystä ole säilytetty kirkossa?» Samana vuonna kuin

Wichern (v. 1836) aloitti diakoni-kasvatuksen, aloitti ensimmäinen luterilainen diakonissa, lääkärintytär *Gertrud Reichardt* työnsä sairaanhoitajana Fliednerin perustamassa sairaalassa. Tässä on luterilaisen diakonissatyön alku. Kaiserwerthin diakonissalaitoksesta tuli pitkäksi aikaa koko ajatuksen keskus ja sen jatkuva innoittaja. Pian syntyi näet muitakin diakonissalaitoksia ja niitä on nykyisin luterilaisessa maailmassa jo toistasataa ja sisaria montakymmentätuhatta. Köyhät, sairaat, lapset ja vanhukset ovat saaneet hoitajansa. Nuoret kristityt naiset ovat valinneet itsellensä tämän rakkaudenpalvelun siunatuksi kutsumustyökseen. Ihmeellinen on ollut muutaman sukupolven aikana tapahtunut diakonissatyön kasvu. Luterilainen kirkko on siinä saanut valtavimman panoksen työhön kärsivien hyväksi.



Gertrud Reichardt.

Ymmärtääksemme diakonissatyön historiallista merkitystä ja niitä muotoja, joihin se pukeutui, on meidän muistettava, että naisella ei vielä viime vuosisadan alussa ollut mahdollisuutta itsenäiseen toimintaan yhteiskunnassa. Hän oli yksinomaan kodin ihminen. Naimattomanakin asusti hän veljiensä tai sisartensa luona sekä avusti näitä eri tavoin kotitaloudessa. Naisen astuminen diakonissana varsinaisen kodin ulkopuolelle kristilliseen työhön merkitsi sen vuoksi suurta olosuhteitten ja mielipiteiden muutosta. Diakonissana, joksi naistyöntekijää alkukristillisten perinteiden mukaisesti kutsuttiin, luterilainen nainen aloitti varsinaisesti työnsä julkisessa elämässä. Hän jäi kuitenkin eräässä toisessa merkityksessä kodin jäse-

neksi. Diakonissalaitos tuli olemaan hänen kotinsa. Siellä hän saa kasvatuksensa, sen yhteydessä olevissa laitoksissa usea sisar suorittaa elämäntyönsä ja sinne hän palaa muuallakin olleelta työmaaltaan, sairastuttuaan tai käytyään vanhana työkyvyttömäksi. Varsinkin aikoina, jolloin sosiaalisen lainsäädännön suoma tapaturma-, sairas- ja eläketurva puuttui, oli välttämätöntä, että diakonissalaitos oli hänen turvansa ei vain henkisesti, vaan myös aineellisesti. Siksipä diakonissa oli aina diakonissalaitoksen jäsen ja sen lähetti, silloinkin, kun hän toimi keskuksestaan kaukana, muissa laitoksissa, yhdistyksissä ja ennen pitkää myös paikallisen seurakunnan palveluksessa. Missä hän työtä tekikin, periaatteellisesti oli hänen työnantajansa ja lähettäjänsä diakonissalaitos. Varsinaista palvelutyötä kirkossa suoritti siis diakonissalaitos kasvavana laupeudensisarten yhdyskuntana, ei siis kirkko tai seurakunnat sinänsä. Varat kerääntyivät tällaista työtä varten — kuten Bielefeldin Bethelissä — ympäri maailmaa vapaaehtoista tietä, asiasta kiinnostuneilta. Laitoksen takana oli siten rakkaudenpalveluun syttyneiden »näkymätön seurakunta».



Ensimmäiset oppilaat saapuvat Kaiserswerth'in diakonissalaitokseen.

Sisälähetys ja siihen liittyvä diakonia on merkinnyt rakkaudenpalvelun taistelua elinoikeudestaan kristillisen kirkon ja seurakunnan työssä. Sen historiaan liittyy lukemattomia henkilöhahmoja, joiden elämän rakennusaineksena on ollut palava halu palvella kärsiviä ja innoittaa muita tähän palveluksentyöhön. Se on antanut koko luterilaiselle kirkolle uuden, lämpimän sävyn, ja samalla se on väkevällä tavalla palauttanut seurakunnan tietoisuuteen alkukristillisyyden perustavat näkemykset siitä, että Jumalan armahtava rakkaus etsii kokonaista ihmistä, myös häntä siveellisessä ja aineellisessa kurjuudessaan, sekä että tämä rakkaus ei jätä ketään tapaamansa joutilaaksi. Luterilainen kirkko on siten saanut sisäistä uudistusta, joka on tehnyt siitä terävämmän aseen Jumalan sille uskomassa työssä.

II. DIAKONIA JA SEN JÄRJESTÄYTYMINEN SUOMESSA.

1. KÖYHIEN JA KÄRSIVIEN HOITO MENNEINÄ VUOSISATOINA.

Keskiajalla kuului köyhien ja sairaiden hoito Suomessakin luostareille. Niiden yhteydessä olevissa »Pyhän Hengen huoneissa» köyhät ja vanhukset saivat huoltoa. Luostarien vierasmajoihin pääsivät matkalaiset yöksi. Pitaalisia varten perustettiin omia sairaaloita, joita tavallisesti kutsuttiin »Pyhän Yrjänän taloiksi». Myös perustettiin kiltoja, joiden terveet jäsenet olivat velvoitettuja käymään sairaitten kiltajäsenten luona, ja kuolleet kiltojen jäsenet oli kunniallisesti saatettava hautaan.

Kustaa Vaasa (1523—1560) määräsi uskonpuhdistuksen tapahtuessa sairaaloille kuuluvat verot säilytettäväksi ennallaan, mutta ne otettiin valtion holhouksen alaiseksi, josta syystä laitokset pian köyhtyivät ja rappeutuivat. Uskonpuhdistuksen miehet korostivat, että vapaaehtoinen ja »hyvästä tahdosta» annettu avustus oli edelleen säilytettävä köyhäinhoidon perustana. Niinpä uudistuneen kirkkomme ensimmäisessä kirkkojärjestyksessä vuodelta 1571 muistutetaan, että on hoidettava köyhiä ja sairaita. Siinä säädetään, että sekä maalla että kaupungeissa on joka pyhä — varsinkin väkirikkaina juhlina — pantava miehet hattu tai lautanen kädessä keräämään kollehtia. Saadut varat on pantava erityiseen arkkuun, jonka avaimet on joillakin soveliailla, hurskailla miehillä. Tarvittaessa

on kertyneistä varoista jaettava köyhille avustusta kirkkoherran osoittamalla tavalla.

Ison vihan kynnyksellä julkaistiin uusi kirkkolaki (v. 1686), joka oli meillä voimassa vuoteen 1869, jolloin saimme nykyisen kirkkolain alkuperäisessä muodossaan. Vuoden 1686 kirkkolaki julkaistiin siten, että se luettiin kirkoissamme pykälä pykälältä, jotta kirkkokansa kokonaisuudessaan sen tuntisi. Eräänä sunnuntaina luettiin siitä sekin kohta, jossa muistutetaan, että Jumala sanassaan käskee pitää huolta köyhistä, sairaista, ontuvista, sokeista ja muista avuttomista. Heitä on seurakuntalaisten vapaaehtoisesti autettava kiitokseksi Jumalalle hänen antamastaan siunauksesta ja kaikesta osaksemme tulleesta armosta. Kirkkoherran asiana oli huolehtia, että kertyneet varat jaetaan niille, jotka eniten tarvitsevat ja ovat kurjimpia. Kerjuu sensijaan kiellettiin ankarasti.

Samoihin aikoihin (1690-luvulla) elettiin suuria nälkä- ja ruttoaikoja. Siksipä v. 1698 kehoitettiin antamaan köyhille apua. Erityisesti suurina kodin juhlahetkinä oli heitä muistettava. Kun morsiuspari istui kirkossa ensi aviokuulutustaan kuuntelemassa, oli sen syytä lahjoittaa jotain köyhille. Jos äiti oli selviytynyt lapsivuoteestaan tai joku muu vaikeasta sairaudestaan ja siitä syystä saapui kirkkoon pyytämään seurakunnan yhteistä kiitosrukousta, ei sellaisen tullut unohtaa rahalahjan antamista köyhien kärsivien hyväksi. Myös hautajaisissa oli köyhän saatava osallistua pitoihin tai oli häntä muuten muistettava. Tällaisia kehoituksia toistettiin ja kehoitettiin häissä ja kastetilaisuuksissa suoranaiseen kollehdin keräämiseen (v. 1753). Myös viljan ja muiden tarvikkeiden keräykseen kehoitettiin (v. 1734). Tällaisista viljankeräyksistä muodostuivat vaivaisten jyvästöt.

Täten kasvatettiin kansaamme oman elämänsä kohokohtina muistamaan, kuinka ympäristössä elää kärsiviä, joita on autettava. Tämän, osin yksityiseksi, osin yhteiseksi ajatellun seurakunnallisen rakkaudentyön lisäksi oli koetettava rakentaa erityinen »vaivaisten tupa». Tällainen määräys on m.m. vuoden 1734 yleisessä laissa. Myös kehoitettiin rakentamaan sairaaloita kaupunkeihin sekä keräämään kollehteja niiden hyväksi. Maaseutu ei kui-

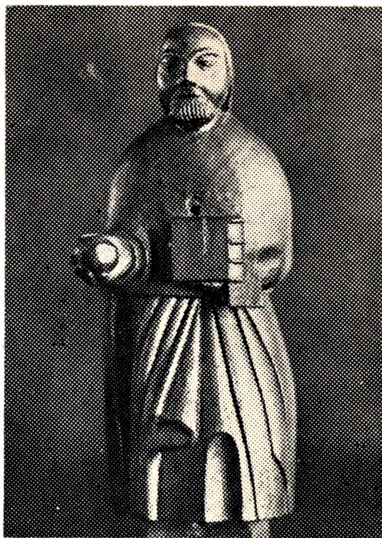
tenkaan tuntenut näitä laitoksia sanottavammin omikseen, ja siksipä uudistuneetkaan kehoitukset eivät paljoa vaikuttaneet. Laupeudentyön pääperiaatteena oli, että kunkin seurakunnan oli vastattava omista köyhistään ja sairaistaan. Tähän liittyi ikivanha paikallisen itsehallinnon ajatus, jonka mukaan väestö itse tai sen valitsemat luottamushenkilöt hoitivat yhteisiä seutukunnallisia asioita. Osin olivat käräjät tällainen itsehallinnon muoto. Varsinkin myöhemmin pitäjän- eli kirkonkokous käsitteli paitsi seurakuntaa koskevia myös hallinnollisia, jopa oikeusasioita.

Pitäjä jaettiin kylä- tai kinkerikunniksi, joihin kuhunkin asetettiin johtoon kylänmies. Tavallisesti hän oli seurakunnan johtoportaan, kirkkoneuvoston jäsen. Kukin kylä vastasi tällöin omista köyhistään. Myöhemmin 1700-luvulla järjestettiin köyhäinhoito ruoduittain, kuten sotalaitos. Kukin ruotu, johon kuului vaihteleva luku taloja, huolehti yhdestä tai useammasta köyhästä. On esimerkkejä siitä, kuinka pontevasti ja kaukokatseisesti toisinaan tällaiset ruodut toimivat. Kaukaisessa Kainuussa oli kyliä, joissa pidettiin huolta, että jokainen vastavihitty nuori pari pääsisi toimeentulonsa kunnolliseen alkuun. Kylä auttoi uuden kodin rakentamisessa. Joku lahjoitti parille lehmän, toinen antoi niittyjänsä käytettäväksi yhdeksi tai useammaksi vuodeksi. Monella muullakin tavalla autettiin nuoria heidän alkutaipaleellaan, jolloin elämä uudiskodissa oli ahtaimmillaan. Tällainen apu oli ratkaiseva. Näin muodostuneissa kodeissa asui ennenpitkää hyvin toimeentulevaa väkeä. Kylään ei päässyt muodostumaan köyhyyttä.

Naapuriapu on kuulunut ikivanhastaan suomalaiseen elämäntapaan. Kristillinen lähimmäisrakkaus on sitä vielä tehostanut. Varsinkin ennen isoa jakoa (siitä annettiin asetus 1757) tehtiin koko kylän omistamilla mailla yhteistyötä. Naapurit auttoivat vuoronperään toisiaan myös näiden omilla mailla. Maiden ollessa jaettuna sarkoihin oli se suorastaan käytännön vaatima.

Itse naapuriapua merkitsevä sana: *talkoo*, joka kai on alkuperältään slaavilais-balttilainen sana, viittaa siihen, että naapuriapua on harjoitettu kansamme parissa erit-

täin kauan, ehkä jo ennen nykyisen ajanlaskun alkua. Näin periytyy tämä merkittävä lähimmäisen auttamismuoto parin vuosituhannen takaa. Vasta viimeisten miespolvien aikana on se käynyt monin paikoin harvinaiseksi. Yleinen ajatus- ja toimimistapa on kasvanut yksilöllisemmäksi, johtuen yhtenäisen kyläasutuksen häviämisestä ja myös maatalouden kasvavasta liikemiesmäisestä hoidosta. Tällöin taloudellinen kilpailu panee huolehtimaan vain itsestään ja silmä ummistuu toisen vaikeuksilta, muistamatta ollenkaan köyhää, jolta ei ehkä voi odottaa vastapalvelusta.



Vaivaisukko kirkon seinustalla.

Eräänä omalaatuisena muistomerkkinä näiltä ajoilta ovat myös kirkkojemme tai tapuliemme ulkoseinämälle pystytetyt puiset »*vaivaisukot*», joihin kukin voi panna köyhille tarkoittamansa lahjan. Monin paikoin on ollut tapana luvata, jos menestyy jossain suunnittelemassaan hankkeessa, lahja vaivaisukolle. Näin annetussa uhrilahjassa ilmenee kaikkea muuta kuin kristillinen antamisen aihe. Joka tapauksessa vielä nykyäänkin vaivaisukko kerää kymmeniätuhansia markkoja seurakuntien köyhien hyväksi.

Viime vuosisadan puolivälissä alettiin tuntea, että voimassaollut tapa huolehtia köyhistä ja kärsivistä ei mitenkään riittänyt. Toistuvat kadot kurjistivat elämää. Vuosisadan loppupuolella kasvanut teollisuus lisäsi yhteiskunnallista hätää. Ensimmäinen asetus, jolla asiaa koetettiin järjestää, annettiin 1852. Sen mukaan jokainen puutteenalainen oli oikeutettu saamaan avustusta »vai-

vaishoidolta», työkykyinen tosin työvelvollisuutta vastaan. Jokaiseen seurakuntaan oli asetettava erityinen »vaivaishoitohallitus», kirkkoherra esimiehenään. Varat otettiin verotusteitse. Aikuisemmin seurakuntien hallussa olleet, kollehdeilla kerätyt varat oli luovutettava tämän vaivaishoidon käyttöön. Viimemainitusta määräyksestä on syystä sanottu, että aikanaan köyhien asemaa lievittämään tarkoitetut lahjavarat pantiinkin palvelemaan varakkaita, eikä köyhiä. Nämä varat auttoivat nyt näet pitäjäläisiä pääsemään vähemmillä menoilla, ilman että köyhien asema ollenkaan korjautui.

Tähän asetukseen oltiin yleisesti tyytymättömiä. Kun siinä oli väärällä tavalla kytketty toisiinsa seurakunnan rakkaudenpalvelu ja yhteiskunnallinen huoltotyö, osoitettiin ennenpitkää viimemainittu tehtävä kuuluvaksi kunnille, joista vuonna 1865 oli annettu asetus. Uusi köyhäinhoitoasetus annettiinkin v. 1879, joka tarkemmin määritteli huoltovelvollisuuden. Perustavana lähtökohtana oli, että jokaisen on omalla työllään elätettävä itsensä ja perheensä. Vain työkyvyttömät ja lapset laskettiin varsinaisen huollon alaisiksi kohteiksi. Köyhäinhoito sijoitettiin selvästi kunnalliseksi tehtäväksi, ja entinen sidonnaisuus seurakuntaelämään lakkautettiin. Kirkkolaissa säilytettiin kyllä määräys kirkkoherran velvollisuudesta pitää silmällä vaivaisten hoitamista. Useilla laeilla ja asetuksilla on senjälkeen kehitetty köyhäinhoitoa entistä ajanmukaisemmaksi. Monenlaiset elimet huolehtivat näiden toimeenpanosta. Kun tässä työssä on käytettävänä huomattavat kunnallisella verotuksella saadut verovarat ja erilaatuiset valtiovallan antamat avustukset, on huoltotyö voinut muodostua tarkoitustaan vastaavaksi. Kautta maan on rakennettu kunnalliskoteja ja monenlaisia muita huoltolaitoksia. Tämän suljetun huollon lisäksi annetaan avohuoltoa koteihin. Yhä enemmän on siirrytty ehkäisevään huoltotyöhön. Köyhyyden syyt pyritään jo alkutaipaleellaan poistamaan. Sairastapauksissa autetaan, työvälineitä hankitaan, perheelle voidaan antaa käytettäväksi kunnan puolesta oma asunto ja karjaakin. Täten luodaan mahdollisuuksia omaaloitteiseen yrittämiseen.

Paitsi kunnallista huoltoa tuntee sosiaalinen lainsäädäntö vuosi vuodelta lisääntyvät valtion toimenpiteet kaikenlaatuisen erityishuollon antamiseksi. Tällaisista toimenpiteistä mainittakoon äitiys-, perhe- ja lapsilisäavustukset, joiden tarkoituksena on tukea nimenomaisesti lapsirikkaita varattomia perheitä heidän vaikeassa elämänkamppailussaan. Kun muistamme moninaiset tapaturma- ja eläkelait saamme aavistuksen siitä valtavasta työstä, mitä nykyaikaisessa yhteiskunnassa tehdään kärsimysten lievittämiseksi.

Nykyaikainen yhteiskunta tahtoo perusteiltaan olla sosiaalinen. Se merkitsee sitä, että kaikki voimat ponnistetaan ihmisarvoisen elämän takaamiseksi jokaiselle kansakunnan jäsenelle. Palaamme vielä asiaan kirjamme myöhemmissä luvuissa.

2. RAKKAUDENPALVELU JUURTUU KIRKON ELIMISTÖÖN.

I.

Totesimme, kuinka viime vuosisadan jälkipuoliskolla meillä seurakunnat irroitettiin ikivanhasta tehtävästään olla vastuussa köyhistään. Tämä seurakunnalliseen elämään vuosisatojen aikana nivoutunut tehtävä annettiin uudelle paikallisen itsehallinnon elimelle, kunnalle. Kirkkomme piirissä tunnettiin, että, vaikka täten papiston yhteiskunnalliset velvollisuudet vähenivät ja papisto saikin tilaisuuden keskittyä enemmän sielunhoidolliseen tehtävään, asiat eivat kuitenkaan tulleet kohdalleen. Silloinen käytännöllisen jumaluusopin professori *Frans Ludvig Schauman*, (lue šooman) nykyisen kirkkolakimme varsinainen isä, jo vuonna 1853 piti kunnallista köyhäinhoitoa riiittämättömänä. Hänen mielestään olisi seurakunnan eri kulmille valittava sopivia miehiä, kirkkomme vanhimman lain (1571) mukaisesti. Näiden oli, käymällä henkilökohtaisesti köyhien ja kärsivien luona, otettava selville todellinen tilanne ja senjälkeen yhteisesti harkita tarvittavista toimenpiteistä. Heidän avukseen olisi saa-

tava muitakin henkilöitä, varsinkin naisia. Tämä olisi tavallaan alkukirkon diakonian uudistamista. Schauman kehoittaakin »rouvasväen yhdistysten» jäseniä — tällainen yhdistys oli Helsinkiin perustettu v. 1848 — pitämään itseään seurakuntain diakonissoina alkukirkon tapaan.

Uskonnollisten herätysliikkeittemme piirissä oli syntynyt virkeätä keskinäistä palvelua. Tiedetään, että *Paavo Ruotsalainen* (1777—1852) nimenomaan kasvatti ystävähoitoon. Vieraanvaraisuus olikin heränneiden parissa esimerkillistä. Itse Ukko-Paavosta kerrotaan, että hän, joka oli tunnetusti köyhä, myöhemmin tosin vähän varakkaampi talonpoika, saattoi myydä hevosensa, maksaakseen sen hinnalla salaa ystävän uhkaavan velan. *Jonas Lagus*, kuulu Kalajokilaakson herännäisjohtaja, suunnitteli vuonna 1839 erityisen oppilaitoksen perustamista orvoille, jossa nämä saisivat elatuksen ja kasvatuksen maanviljelijöiksi ja käsityöläisiksi. Tätä varten hän omin varoin osti talon Ylivieskasta ja anoi Turun tuomiokapitulilta suunnitelmilleen vahvistusta. Turussa pelättiin hankkeesta nousevan jotain samaa, mitä Francken orpokodista Hallessa, ja hanke estettiin. Heränneiden sanomalehdessä oli jo edellisenä vuonna (1838) kiinnitetty huomio Kaiserwerthin työhön vapautettujen vankien hyväksi. Samassa yhteydessä vedottiin Suomen kristittyihin naisiin ja muistutettiin, että Jumalan tahto on, ettei yksikään onneton vanki hukkuisi, vaan pelastuisi. Herännäisyys itse oli tähän aikaan vainon alainen. Turhaan se siitä syystä yritti virittää rakkaudenpalvelua. Nikolai I:n (1825—1856) aikana, jolloin kaikkinainen kansasta nouseva toiminta nähtiin vaarallisena, jopa vallankumouksellisena ilmiönä, tukahdutettiin tavallisesti ja tässäkin suhteessa jo iduissaan.

Saksalaisiin diakonissalaitoksiin kiinnitettiin ennenpitkää myös meillä huomiota. Jo vuonna 1852 oli Kuopion tuomiorovasti *Aaron Gustaf Borg* tehnyt matkan Kaiserwerthiin, ja myöhemmin kirjoittamassaan matkakuvauksessaan hän kertoo itkeneensä sitä, että meillä oli niin vähän toimittu kärsivien hyväksi. Ennen häntä (v. 1859) julkaisi herännäisjohtajana tunnettu *Julius Im-*

manuel Bergh Kuopion Hiippakunnan Sanomissa Kaiserwerthistä artikkelisarjan. Hän oli saanut jo pari vuotta aikuisemmin kuulla toisen herännäismiehen, lääkärin ja myöhemmin kuulun tiedemiehen Otto E. A. Hjeltin kokemuksista matkaltaan Neuendettelsauhun, jossa Wilhelm Löhe, tunnettu diakonia- ja sisälähetysmies toimi. Nämä kirjoitukset innostivat kuopiolaisia naisia diakonissalaitoshankkeeseen, mutta yritys kuitenkin raukesi.

Papiston kokouksissa 1864 keskusteltiin senaatin kehoittamana maallikkotoiminnan elvyttämisestä kirkossamme. Tällöin nähtiin maallikkojen eräänä tärkeänä tehtävänä rakkaudenpalvelun järjestäminen kyläkunnissa. Asian käytännöllistä hoitamista varten oli kaikkialle muodostettava pieniä toimikuntia (joita silloisen kielenkäytön mukaan kutsuttiin »yhdistyksiksi», ehkä sillä korostaen niiden vapaaehtoista luonnetta). Näiden tuli yhteisymmärryksessä kunnallisten köyhäinhoitoviranomaisten kanssa ohjata kristillistä laupeudentyötä. Ajateltiin m. m. kollehtien keräämistä hartaus- ja häätilaisuuksissa. Keskusteltaessa kävi ilmi, että tuona aikana oli esim. Uudellamaalla monenlainen käytännöllinen avustustoiminta kaikessa hiljaisuudessa käynnissä. Isännät veivät puita köyhille. Emännät luovuttivat köyhille kutomastaan kankaasta aina jonkun kyynärän ja toiset ottivat niistä ommellakseen vaatteita heille.

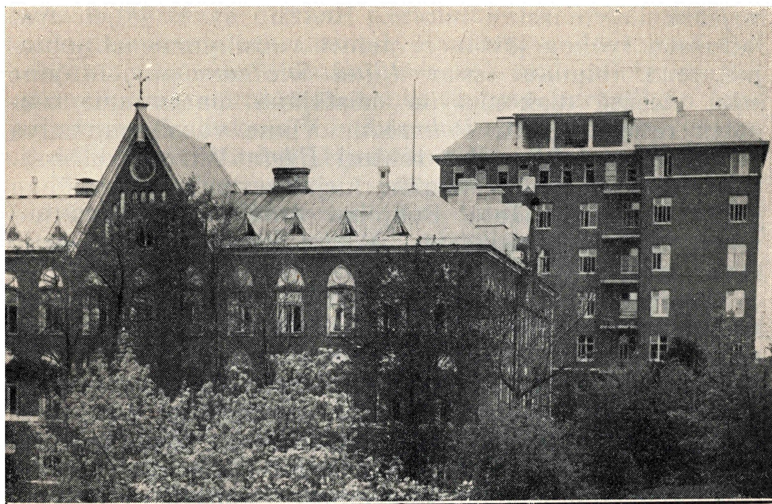
Seuraavina vuosina tutustuivat muutamat suomalaiset Ruotsissa alotettuun diakonissatyöhön. Niinpä raumalainen laivanvarustaja Johan Mikael Ilvan sai nähdä Tukholmassa outopukuisia naisia ja kuulla heidän olevan diakonissoja. Hän syttyi asialle ja testamenttasi (1866) rahaston diakonissan ylläpitämiseksi Rauman seurakunnassa. Hän ei ehtinyt sellaista itse nähdä, mutta kun v. 1879 *Cecilia Blomquist* saapui Rauman ensimmäiseksi diakonissaksi, otti hänet iloiten vastaan Ilvanin tytär. Diakonissa sai tämän kodissa asunnon ja häntä kutsuttiin perheessä aina »äidin-isän testamentiksi».

Ruotsista sai myös porvoolainen neitonen *Charlotte Molin* innoitusta diakonissatyöhön. Hän sattui oleskelemaan Ruotsissa vuonna 1865, jolloin keskellä kesää pakkasyön jälkeen kuura peitti Tukholman talojen katot.

Hän tajusi, mikä onnettomuus oli myös Suomea samana yönä kohdannut, ja mitä sanomatonta kurjuutta se tuli merkitsemään. Hän asui Erstan diakonissalaitoksessa ja tällöin välähti hänen sydämessään ajatus, että Suomen tulee saada oma diakonissalaitos. Vuoden perästä hän oli jo Erstassa valmistautumassa diakonissan tehtäviin, voidakseen olla apuna hankkeen toteuttamiseksi. Hänen nimensä liittyykin merkittävällä tavalla Suomen diakonian historiaan.

Nimi, joka kuitenkin on tässä yhteydessä monista muista vedettävä esiin, kun on kysymys maamme diakonissalaitosten syntyhistoriasta, on *Aurora Karamsin*. Tämä suomalaisen upseerin, everstiluutnantti Stjernvallin tytär, joka syntyi Suomen sodan riehuessa v. 1808 Porissa, joutui viettämään elämänsä korkeissa piireissä. Isä ja isäpuoli olivat tärkeissä hallintotehtävissä ja itse — aikansa kuuluisimpia kaunottaria — joutui v. 1830 keisarilliseen hoviin hovineidiksi. Hänen elämäntarinansa on värikäs ja monivivahteinen. Aurora Karamsin eli lopun ikäänsä pääasiassa Helsingissä ja kuoli harvinaisen vanhana, 95-vuotiaana, tämän vuosisadan alussa. Hän ehti nähdä aikansa korkeimman loiston, käytellä suuria rikkauksia, matkustaa ja asua ympäri Eurooppaa, mutta samalla kokea kaiken elämän katoavaisuuden. Äidiltään hän oli perinyt hyvän kodin hurskaat tavat. Läpi elämänsä polvistui hän hiljaa yksinään vuoteensa viereen aamu- ja iltarukoukseen. Kovat koettelemukset avasivat hänen sydämensä Jumalan sanalle. Äitinä taisteli hän ainoan poikansa pelastuksen puolesta. Aurora Karamsinin elämää kaunistaa ennen kaikkea harvinaisen syvä rakkaus kärsiviä kohtaan. Suuret omaisuudet, myöhemmin perinnöstään saamansa kuukausitulonsa käytti hän eri laitosten ja yksityisten köyhien hyväksi, joskus niin tarkoin, että hän itse sai elää hyvin yksinkertaisesti, voidakseen antaa.

Saatuaan tutustua Pietarissa ja muualla diakonissatyöhön, ryhtyi hän puuhaamaan *diakonissalaitosta Helsinkiin*. Häntä voi pitääkin Helsingin diakonissalaitoksen varsinaisena perustajana. Hän lahjoitti jatkuvasti varoja laitoksen hyväksi, ja sitkeydellään piti yllä diako-



Helsingin Diakonissalaitoksen sisarkoti.

nissalaitosasiaa niinä vuosikymmeninä, jolloin se näytti hellästä hoidosta huolimatta väkisin kuihtuvan Pohjolan karussa ilmanalassa. Riipaisevan taustan muodostivat suuret nälkävuodet tämän ensimmäisen diakonissalaitoksemme syntymiselle vuonna 1867, jolloin puute ja kurjuus olivat suurimmillaan. Kadut ja tiet olivat täynnä kerjäläisiä. Lasketaan, että 27,000 ihmistä sortui tällöin puutteeseen ja nälkää seuranneisiin tauteihin.

Valitettavasti kitui näin perustetun laitoksen toiminta vuosikausia. Johtajattaret vaihtuivat eri syistä verrattain pian. Oppilaita saatiin aivan niukasti. Papillista johtajaa — joka olisi merkinnyt niissä oloissa ehkä ratkaisevaa voimanlisää — ei laitoksella ollut. Joskus suunniteltiin koko hankkeesta luopumista. Vasta vuosisadan viime kymmenellä alkaa oppilasmäärä kasvaa ja asia on pelastettu.

Tällöin laitos sai oman, tarkoituksenmukaisen talon, johon on sijoitettu m.m. sairaala. Työ on ulotettu monille aloille. Näistä mainittakoon tuberkuloottisten ja

vajaamielisten lasten huolto. Erittäin syvät jäljet ovat laitoksen työhön jättäneet monet vuosikymmenet johtajattarena toiminut sisar *Liina Snellman* ja johtajana sekä yleensä diakoniatyön edistäjänä maassamme tunnettu rovasti *G. A. Palmroth.* Viime vuosikymmeninä on laitoksen johto ollut tohtori *Edvin Wirenin* käsissä. Hän on tunnettu varsinkin kirjallisesta toiminnastaan ja arvostettiin häntä Pohjolan eräänä huomattavimmista diakoniahenkilöistä. Wiren kuoli 1950. Sisaria laitoksessa on 515 (1947).

Viipuriin perustettiin diakonissalaitos 1867. Virikkeet siihen saatiin Saksasta, lähinnä Dresdenin diakonissalaitoksesta, johon yhteydet kauan olivat kiinteät. Saksalaista syntyä oleva viipurilainen Hackmann-suku, jonka lahjoitusten turvin laitos perustettiin, on jatkuvasti ollut sen tukena. Sodan jälkeen on laitos muuttanut Lahteen, jossa se toimii Bethel-nimisenä. Vuonna 1950 valmistui sille uudenaikainen toimitalo, johon on m.m. sijoitettu silmäsairaala. Laitoksen sisarluku on 180 (1947).

Kun vilkastuneen diakoniaharrastuksen vuoksi seurakunnat tahtoivat sisaria enemmän kuin Helsingin ja Viipurin laitokset saattoivat luovuttaa niiden käytettäväksi, perustettiin 1894 *Sortavalaan* diakonissalaitos nimenomaisesti seurakuntasisarten kasvattamiseksi. Laitos ei toimi fliedneriläiseen tapaan emälaitoksena, vaan valmistuslaitoksena seurakuntatyöhön. Vuodesta 1906 on laitos kuulunut tällöin perustetulle Suomen Kirkon Sisälähetysseuralle, joka vuosikymmenien aikana on muodostunut kirkkomme huomattavimmaksi laitosdiakonian edistäjäksi. Moninaiset lastenhuoltolaitokset vajaakykyisiä varten on seuran toimesta pystytetty. Seuran johdossa toimi vuosikymmenet rovasti *Otto Aarnisalo,* joka on suomalaisen diakonian keskeisimpiä hahmoja. Sisälähetysseuran laitokset on sotien jälkeen sijoitettu Pieksämäelle ja sen lähiympäristöön, missä valtavat rakennustyöt ovat käynnissä. Diakonissalaitoksen sisarten luku on 320 (1947).

Pohjois-Suomen diakoniaa palvelemaan perustettiin 1896 *Oulun* diakonissalaitos. Sen tarkoituksena oli Sor-

tavalan laitoksen tavoin pääasiassa huolehtia sisarten kouluuttamisesta seurakuntatyötä varten. Laitoksen työ kehittyi varsinkin itsenäisyyden aikana, jolloin se sai ajanmukaisen sairaalarakennuksen, jota parhaillaan laajennetaan. Laitoksen toiminta on lähestynyt yhä enemmän fliedneriläistä kotijärjestelmää.

Miesdiakoniaa varten syntyi toimintaa Sortavalan laitoksen kanssa läheisessä yhteydessä vuosisadan vaihteessa. Vuonna 1901 vihittiin miesdiakoniaa varten oma koti Sortavalaan, nimeltä Liikola. Diakonilaitos toimi vuoteen 1920, johon mennessä sen kautta oli valmistunut 115 diakonia, jotka toimivat seurakunnissa — m. m. 20 kanttorina — ja lukuisissa erilaatuisissa laitoksissa.

Diakonissa- ja diakonilaitostemme suuri merkitys on siinä, että ne ovat suorittaneet varsinaisen tienraivauksen diakonian uudelle kaudelle Suomen kirkossa. Laitokset ovat olleet rakkaudenpalvelun sytyttäviä tyyssijoja. Niillä on jatkuvasti kahdenlainen suuri merkitys. Yhtäältä ne kasvattavat työntekijöitä kirkkomme diakonialle. Toisaalta ne ovat perustaneet ja jatkuvasti ylläpitäneet diakonian välttämättömästi tarvitsemia laitoksia, joista sairaalat ja lastenhuoltolaitokset ovat tärkeimpiä. Ilman diakonissalaitoksia olisi kirkkomme diakonia jokseenkin vähämerkityksellistä. Lisäksi ovat ne sisaryhteyden ylläpitäjinä huolehtineet tähän työhön antautuneiden eläke- ja vanhuudenturvasta, mitä tärkeänä käytännöllisenä kysymyksenä ei tule unohtaa.

II.

Koko diakoniakysymys alkoi 1870—80 luvulla käydä polttavammaksi koko kirkossamme. Yhä selvemmäksi oli papistolle osoittautunut, miten kohtalokkaasti seurakuntaelämä uuden kunnallisen köyhäinhoitotoimen kautta vieraantui alkukristillisestä rakkaudenpalveluksesta. Professori *Herman Råbergh* oli v. 1881 viitannut diakonissatoimintaan ja osoittanut, miten erinomaisen tehokas väline se on rakkaudenpalveluksen toteuttamiseksi seurakunnissa. Råbergh toimi Helsingin diakonissalaitoksen sielunhoitajana, mutta ollen sitä mieltä, ettei diakonia

saa pitää melua itsestään — jätti enemmän taistelun asian puolesta suorittamatta.

Aikuisemmin mainitun herännäispapin Julius Immanuel Berghin tytär *Mimmi Bergh* tuli olemaan yksi niistä, jotka kirjallisella alalla toivat asian suurelle yleisölle. Eräässä kirjasessaan v. 1889 hän kehoitti kirkkomme papistoa kokouksissaan ottamaan diakoniatoiminnan keskustelujen alaiseksi.

Näin tapahtuikin. Asia tuli esille miltei jokaisessa senjälkeisessä pappeinkokouksessa seuraavalla vuosikymmenellä. Aluksi oltiin sitä mieltä, että diakonian asiaa varten oli perustettava seurakuntiin asiaa harrastavien yhdistyksiä. Diakonaattiyhdistys hoitaisi seurakunnassa rakkaudenpalvelua. Vuonna 1892 pidettiin papiston viralliset (n. s. synodaali-) kokoukset kaikissa hiippakunnissa. Niissä hyväksyttiin kutakin hiippakuntaa varten erityiset säännöt »kirkolliselle diakonaatille». Senmukaan työtä johtaa seurakunnassa papisto ja erityinen diakoniatoimikunta, ellei kirkkoneuvosto siitä itse vastaa. Tarkoitus oli antaa sekä henkistä että aineellista apua. Diakonit, joiksi voitaisiin valita Jumalan sanaan perehtyneitä miehiä, huolehtisivat etupäässä uskonnollisen kirjallisuuden levittämisestä. Diakonissoille kuuluisi varsinaisesti »ruumiillisen» avun anto. Ajateltiin, että näiden ei tarvinnut välttämättä kuulua johonkin diakonissalaitokseen. Riitti, että he todistivat »oppineensa tavallisissa taudinkohtauksissa tarvittavan ulkonaisen hoitotavan». Seurakuntien oli rovastikunnittain joka vuosi pidettävä yhteinen diakoniavuosikokous »yhteisvaikutuksen aikaansaamiseksi». Silloin oli todettava, missä määrin diakoniaharrastus seurakunnissa oli elpynyt. Senaatti vahvisti v. 1893 Kuopion hiippakunnan ja Turun arkkihiippakunnan diakonaatin säännöt. Porvoon hiippakunnan säännöt julkaistiin 1898.

Tämän, koko kirkkoa koskeneen suunnitelman tarkoituksena oli saada itse seurakunnat liikkeelle palvelemisen merkeissä. »Järjestetyn seurakunnan pitää olla suuri perhe, joka piirissään olevien sairasten ja heikkojen hoitoa ei jätä kenelle tahansa, vaan itse toimii.» Näin ajateltiin. Valitettavasti asia jäi, pohjoista hiippa-

kuntaamme lukuunottamatta, jokseenkin kokonaan paperille. Pohjoisimmassa hiippakunnassa sensijaan on jatkuvasti senjälkeen pidetty rovastikunnittain diakoniavuosikokoukset, jotka omalla tavallaan ovat aina muistuttaneet papistoa ja seurakuntia niiden eräästä perustehtävästä, huolehtia sairaista ja kärsivistä.

Kun näissä suunnitelmissa edellytettiin seurakuntatyöhön voitavan ottaa diakonissoiksi naisia, jotka eivät kuuluneet mihinkään diakonissalaitokseen ja sen sisarkuntaan, syntyi jännitystä kahden diakonissatyyppiä koskevan mielipiteen kesken. Toisen mukaan sisar on seurakunnan palvelija, toisen mukaan hän lähinnä kuuluu sisarkuntaansa, laitokseen, joka hänet lähettää työhön seurakuntaan. Tämä kysymys on periaatteessa vieläkin ratkaisematta, vaikka seurakunnat yleensä ovat ottaneet työntekijänsä vain diakonissalaitoksista. Muualla ei ole ollut saatavissa edes kasvatusta diakonissan tehtäviin.

Eräs taistelu oli vielä käytävä, ennenkuin diakonia on kirkossamme ja sen seurakuntaelämässä saanut paikan, mikä sille kuuluu. Asiasta haluttiin selvät säännökset itse kirkkolakiin. Kysymys on ollut kirkolliskokouksissa esillä uudelleen ja uudelleen puolen vuosisadan ajan.

Jo vuoden 1908 kirkolliskokouksen asettama kirkkolakikomitea oli ehdottanut erinäisiä muutoksia kirkkolakiin diakoniatoimen järjestämiseksi seurakunnissa. Diakoniatyö oli liitettävä likeisesti kirkon elimistöön. Toivottiin voitavan käyttää myös seurakunnallisia verovaroja työhön. Vuoden 1913 kirkolliskokous päätti, että olisi laadittava kirkkolakiin säännökset, joiden mukaan kirkkoherran virkavelvollisuudeksi asetettiin jatkuvan laupeudentoimen edistäminen seurakunnassa ja toiminta diakonissain ja diakonien ottamiseksi seurakunnan palvelukseen. Nämä määräykset otettiinkin kirkkolakiin vuonna 1918. Täten oli tavallaan saarnaviran rinnalle seurakuntaviraksi kirkkoomme perustettu palvelusvirka, mutta seurakunnan velvollisuutena ei ollut tätä toteuttaa. Seuraava askel oli palvelusviran tekeminen seurakunnassa säännönmukaiseksi. Kun asia tuli esille 1943 kirkolliskokouksessa, ei asioita valmistellut kirkkolakikomitea

ollut ehdottanut sitä pakolliseksi. Asia oli komitean mielestä vapaaehtoisellakin pohjalla osoittanut elinvoimansa. Useimpiin seurakuntiin oli jo saatu diakonissa. Kirkolliskokous ei kuitenkaan tyytynyt tähän, vaan sääti palvelusviran pakolliseksi. Kirkkolain 88 § tuli nyt kuulumaan:

»Kristillisen laupeudentoimen tarkoituksena on kristillisestä rakkaudesta johtuva hengellisen, ruumiillisen ja aineellisen avun antaminen seurakunnan hädänalaisille, ja sen tulee erityisesti kohdistua niihin, joiden hätä on suurin tai joihin muu avustustoimi ei ulotu.

Seurakunnallisen laupeudentoimen harjoittamista varten jokaisen seurakunnan tulee ottaa palvelukseensa tarvittavia diakoneja tai diakonissoja.»

Edelleen kirkkolain 11 §:ssä säädetään, että »jokaisen seurakunnan tulee harjoittaa kristillistä laupeudentointa ja ottaa palvelukseensa siihen tarvittavia henkilöitä.»

Täten on kirkossamme annettu diakonialle perustava merkitys. Kuten jokaisessa seurakunnassa tarvitaan papinvirka, samoin on oleva nyt myös virka diakoniaa varten. Siinä voi toimia mies tai nainen. Hänen varsinaisena tehtävänään on huolehtia käytännöllisen rakkaudenpalvelun suorittamisesta seurakunnan nimissä. Tämä päätös sisältää samalla sen, kuten kirkkolaki siitä nimenomaan säätää, että seurakunnan verotuksella koottuja varoja saadaan käyttää seurakunnalliseen huoltotyöhön. Tähän antamisen, kuten kunnallisessa tai valtion huollossa, ei kukaan voi seurakuntaa pakoittaa. Myös luonteensa mukaisesti ei se voi olla samanmittaista kuin yhteiskunnallinen huolto. Esimerkkinä sen laajuudesta kuitenkin mainittakoon, että 1950 rakennettiin Helsingin seurakuntien toimesta vanhainkoti 300 vanhusta varten.

Suomen kirkko on ensimmäisenä luterilaisista kirkoista antanut diakonialle tällaisen alkuseurakunnallisen aseman seurakuntiensa elintoimintojen joukossa. Mitä sisäistä järjestäytymistä tämä samalla on kirkollemme diakonia-asiassa merkinnyt ja minkälaatuisia työaloja seurakuntaväelle siten uudella tavalla on auennut, siihen kaikkeen tutustumme seuraavissa luvuissa.

3. UUSIA TYÖELIMIÄ.

Äsken käydyt sodat ovat avanneet ovia rakkaudenpalvelulle aivan uudella tavalla. Olivathan sodan seuraukset koskettaneet kaikkia kansalaisia.

Kansamme kärsimystie alkoi jo silloin, kun ensimmäiset *reserviläiset* kutsuttiin palvelukseen talvisotamme kynnyksellä. Tämä toimenpide toi melkein kaikkiin koteihin huollollisia vaikeuksia. Monissa perheissä jäivät työt naisten ja lasten heikoille hartioille. Jotkut kodit joutuivat täydelliseen avuttomuuteen.

Tähän tulivat lisäksi kotiseuduiltaan sodan karkoittamat *siirtolaiset*, joille pakolaisuus merkitsi puutteenalaista elämää vieraiden ihmisten parissa. He toivat mukanaan uusia huolia »kotirintaman» vaikeuksiin.

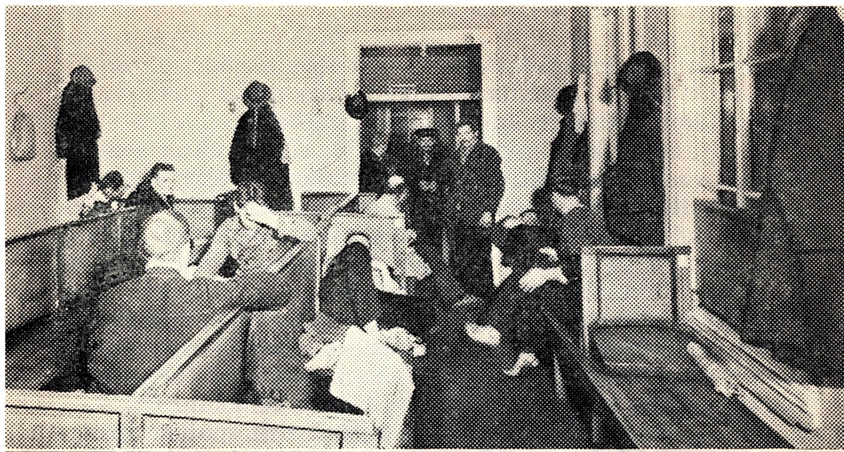
Samaan aikaan saapuivat taistelurintamalta ensimmäiset kuolinsanomat. *Sankarivainajat* jättivät jälkeensä hätää ja avuttomuutta. Tuli turvattomia sotaleskiä ja orpolapsia sekä huoltajaa vaille jääneitä vanhuksia.

Rintamalla taisteleville miehille sota ei merkinnyt vain kuoleman uhkaa. Kotiseudulle palasi miehiä, jotka kantoivat ruumiissaan *elinikäistä vammaa*. Usea heistä oli menettänyt kokonaan työkykynsä. Jotkut yrittivät lähteä, entisiin ammatteihinsa kelpaamattomina, uusille aloille saadakseen toimeentulonsa ja paikkansa yhteiskunnassa.

Sodan vaikutukset tuntuivat välittömästi myöskin kotiseudulla. Sadat *kodit paloivat* lentopommituksissa ja niiden asukkaat itkivät järkyttyneinä asuinpaikkojensa raunioilla.

Sodan uhrien lisäksi oli keskellämme ihmisiä, jotka rauhankin aikana *tarvitsevat toisten apua ja hoivaa*. Heidän asemansa sodan aikana entisestään huononi. Kansamme näytti joutuneen yli-inhimillisiin vaikeuksiin, mutta kristillisellä pohjalla kasvanut auttamismieli löysi niihin ratkaisun.

Sota-aika synnytti monenlaista vapaaehtoista avustustoimintaa, johon myöskin seurakuntaväki osallistui kautta maan. Erilaiset ompeluseurat, jotka olivat toimineet hengellisen elämän eri aloilla, keskittivät työnsä



Apua odotetaan.

sodasta kärsimään joutuneiden auttamiseksi. Ennen pitkää muodostui useita sosiaalisia huoltoelimiä — niiden joukossa keskeisimpänä Vapaa Huolto — joihin seurakuntien rakkaudenpalvelua harjoittava väki tuli mukaan. Papit toimivat useimmiten näiden elimien puheenjohtajina, ja seurakunnan diakonissa oli yksi niiden aktiivisimpia toimihenkilöitä. Seurakunnat uhrasivat Kansanavun keräyksiin huomattavia rahasummia ja luovuttivat vapaaehtoisesti maitaan maan tarvitsijoille.

Kirkon väki oli näin mukana vapaaehtoisessa avustustyössä, vaikkei virallisesti koko kirkon työn nimissä. Mutta yleisesti alettiin tuntea, että kirkon velvollisuus on ottaa hoitoonsa myös se lahja, minkä Jumala oli kansallemme sen kärsimyksissä suonut, palveleva sosiaalinen mieli, jotta se saisi vaikuttaa seurakuntaelämän piirissä.

Merkittävän panoksensa näille ajatuksille antoivat tammikuussa 1943 Tampereella pidetyt kirkkopäivät. Päivien keskeisimpiä kysymyksiä oli kirkon palvelutoiminnan edistäminen. Siellä iskettiin voimakkaissa puheenvuoroissa kuulijoiden arkaan kohtaan, itsekkääseen mie-

lenlaatuun. Rehellisistä sydämistä lähtenyt sanoma vei osanottajat itsetutkisteluun ja nöyryyteen. Tunnettiin, että parannus oli aloitettava itsestä. Seurakuntien ja eri kristillisten yhdistysten keskusjärjestölle, Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliitolle annettiin tehtäväksi tutkia mahdollisuuksia ja suunnitella yleisemmän sosiaalisen toiminnan aikaansaamista kirkon piirissä.

Ensimmäinen tulos Tampereen kirkkopäivien keskusteluista oli syksyllä 1944 *Kristillisen Palveluskeskuksen* perustaminen Helsinkiin. Se sai tehtäväkseen erinäisten palvelutehtävien, kuten avioliittoneuvonnan, sovelletun sananjulistuksen sairaaloissa ja parantoloissa, välittömän huoltotyön ym. käytännöllisen järjestämisen. V. 1945 kesällä otettiin Keskusliiton palvelukseen erityinen sosiaalisihteeri, jonka ensimmäisiä tehtäviä oli laatia suunnitelma seurakuntien liikkeellesaamiseksi sosiaaliseen työhön.

Huomattava tapahtuma oli, kun Laajennettu Piispainkokous, kirkkomme korkein hallintoelin, hyväksyi 13 päivänä joulukuuta 1945 Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliitossa valmistuneen muistion kirkon sosiaalisen työn yleisohjeiksi ja määräsi *suomen- ja ruotsinkieliset seurakuntaliitot kirkon sosiaalisiksi toimikunniksi.*

Näiden ohjeiden mukaan toimii jokaisessa hiippakunnassa *sosiaalipastori*, jonka työtä ohjaa toinen tuomiokapitulin asessoreista. Tuomiokapitulin yhteyteen on muodostettu lisäksi oma sosiaalitoimikuntansa, jonka johdossa on edellämainittu *sosiaaliasessori.* Toimikunnan tehtävänä on lähinnä vastata sosiaalisesta toiminnasta hiippakunnan alueella. Sosiaalipastori, joka annettujen ohjeiden mukaan on välittömässä työyhteydessä Keskusliiton sosiaalisihteerin kanssa, on varsinainen kenttätyönohjaaja hiippakunnassaan. Tärkeintä hänen työssään ovat matkat seurakuntiin palvelutyön virittämiseksi ja järjestämiseksi.

Kirkkolakimme mukaan vastaa seurakuntien rakkaudenpalvelusta lähinnä *kirkkoneuvosto tai sen asettama diakoniatoimikunta*, jonka on huolehdittava seurakunnan diakoniatoimesta ja ohjattava seurakuntalaisia palvelemisen työhön.

Varsinaisen diakonian kenttätyön kehittämiseksi on seurakunnat em. ohjeiden mukaan jaettu pienempiin piireihin. Niihin on muodostettu omat *kylä- tai korttelitoimikuntansa,* joihin valitaan riittävä määrä (3—6) palvelukseen alttiita henkilöitä. Toimikunnalla on puheenjohtajansa, sihteerinsä ja rahastonhoitajansa. Tarkoitus on saada tehtäviin arvovaltaisia ja luottamusta nauttivia henkilöitä. Käytäntö on osoittanut, että kylä- tai korttelitoimikuntien asettaminen tapahtuu parhaiten lukukinkereillä tai kokouksissa, joissa alueen oma väki saa keskuudestaan valita nämä luottamushenkilöt. Heille jää siten vastuu palvelutyöstä. Kylä- ja korttelitoimikuntien tehtävä voidaan määritellä seuraavasti: Niiden on herätettävä alueensa asukkaissa vastuumieltä oman piirinsä kärsivistä, otettava huostaansa ne ihmiset, jotka ovat toisilta unohtuneet ja itse otettava vastatakseen oman alueensa huollosta. Työn viriämiseksi tarvitaan mukaan kaikki kansankerrokset, etenkin toimeliaita mieshenkilöitä, opettajia, koululaisia, nuorisopiirejä sekä eri yhdistysten ja järjestöjen edustajia.

Keskeisin koko seurakunnan diakoniahenkilöistä on kuitenkin *seurakuntasisar eli diakonissa.* Hänen asemansa on viime vuosien aikana huomattavasti muuttunut. Diakonissasta on tullut kirkkolain säännöksellä seurakunnallisen viran hoitaja, jonka kirkkoneuvosto tai sen valtuuttamana diakoniatoimikunta valitsee tehtäväänsä. Seurakuntasisaren työn luonne on samalla muuttunut. »Naisdiakonian painopiste on aina ja tulevaisuudessa paljon enemmän kuin nyt oleva varsinaisen seurakuntatyön alalla ja nimenomaan toiminnassa maalaisseurakuntien syrjäkylissä,» kirjoitti piispa Sormunen jo toistakymmentä vuotta sitten (Sormunen, Diakonian oppikirja, s. 119). Tämä näkemys on nyt toteutumassa. Vaikka diakonissalta vaaditaan sairaanhoitajien pätevyys tehtäväänsä, ei hänen toimensa rajoitu seurakunnassa vain sairaanhoitoon. *Hänen on vastattava lähinnä siitä, että kaikki seurakunnan avuntarvitsijat huomioidaan diakoniatyössä.* Tässä mielessä hän on avunkohteita etsivä henkilö, joka löydettyään niitä antaa ne kylä- ja korttelielimien hoidettaviksi. Siten hän on samalla innoittava voima palvelutoiminnan

virittämiseksi. Ennen muuta hän on koko seurakunnallisen diakonian yhdysside eri työelimien välillä. Hänen tehtävänään on laatia määräajoin katsaus työnkohteisiin, niiden avuntarpeisiin ja jo suoritettuihin toimenpiteisiin palvelutyössä seurakunnan alueella.

Koko seurakunnan diakoniaväen, joka on asetettu vastuulliseen tehtäväänsä, on syytä aika ajoin kokoontua neuvonpitoon yhteisistä asioistaan. Tällöin otetaan harkittavaksi seurakunnan työkenttä ja muodostetaan siitä kokonaiskuva diakonissan sekä kylä- ja korttelitoimikuntien antamien katsausten pohjalla. Näissä tilaisuuksissa päätetään seurakunnan yhteisistä toimenpiteistä diakoniatyössä. Kokousten keskeisimpiä kysymyksiä ovat:

1. eri työkohteitten palvelumahdollisuudet (kirjamme seuraavissa luvuissa on niistä esimerkkejä)
2. työ- ja ompeluseurojen suunnittelu.
3. elo- ja muiden diakoniajuhlien ja myyjäisten järjestäminen sekä myyjäismateriaalin hankkiminen.
4. yhteisen diakoniapäivän viettäminen koko seurakunnassa (esim. Lähimmäisen päivä.)
5. talkootoiminta yhteisponnistuksena koko seurakunnassa ja eri kylissä.
6. yhteiset työmuodot, vanhain- ja lastenkodit, äitien virkistyspäivät, laitosvierailut, yhteydet eri laitoksiin oman seurakunnan alueella ja sen ulkopuolella.
7. neuvottelutilaisuudet hiippakunnan sosiaalipapin tai Seurakuntatyön Keskusliiton edustajan kanssa.

Vastaavia neuvotteluja pidetään myöskin kylä- ja korttelitoimikuntien alueella. Silloin harkitaan, miten seurakunnan diakonianeuvotteluissa saatuja ohjeita toteutetaan. Näin saadaan järjestystä työhön, jonka tarkoituksena on tarjota apua kaikille niille ihmisille, jotka uhkaavat sortua yhteiskunnassamme.

Sotien aikana elpynyt kirkon sosiaalinen toiminta on Jumalan antama lahja kansallemme. Kun tässä yhteydessä on puhuttu kirkon sosiaalisesta työstä, ei se kuitenkaan merkitse mitään uutta eikä seurakuntaelämälle vierasta toimintaa. Länsimaisen kirkon piirissä jo v. 400 paikkeilla rakkaudenpalvelusta käytetty nimitys, sosiaalinen, korostaa sitä yhteyttä, mikä meillä on toinen toisiimme nähden. Nyttemmin sanalla on sama merkitys kuin

»yhteiskunnallinen». Diakonia-nimitys, joka on kirkon kreikankieliseltä alueelta, on Uuden Testamentin käyttämä. Siinä korostetaan työssä tarvittavan pyyteettömän ja persoonallisesti suoritetun palvelun mieltä. Käytämme molempia näitä nimityksiä saadaksemme kristillisen rakkaudentyön täydessä rikkaudessaan esille.

4. DIAKONIA SEURAKUNNALLISENA TOIMINTANA.

Se alue, jolla vapaaehtoista rakkaudenpalvelua on suoritettu, on arvaamattoman laaja. Jos ajattelemme tätä toimintaa *maaseudulla*, on muistettava, että jatkuva puutteessaolevien auttaminen on siellä kuulunut jokapäiväiseen elämänjärjestykseen. Meidänkin maassamme on jatkuvasti leipää taitettu nälkäisille ja puintiaikana on aina riittänyt viljaa avunpyytäjänkin vakkaan. Polttopuita on yhteisesti hankittu varattomille, peltotöitä tehty hevosettomille ja rakennuksia korjattu talkoovoimin. Aina siellä, missä omaisuutta on pidetty Herran lahjana, ovat käsi ja sydän olleet avoimina lähimmäisen hädälle.

Samoin on ollut laita myöskin *kaupunkioloissamme*. Pienistäkin palkoista on riittänyt osa hätäänjoutuneen auttamiseen. Pikkukaupungeissa, missä ihmiset tuntevat toisensa, on usein erittäin kauniilla tavalla osallistuttu yhteisvoimin tukemaan niitä, jotka eivät omin apuinensa ole päässeet eteenpäin. Suuremmissa kaupungeissa ja teollistuvassa yhteiskunnassamme ovat ihmiset vieraantumassa toisistaan. Yhteiskunnallisen aseman erilaisuus on osaltaan ollut tätä juopaa syventämässä. Mutta näissäkin oloissa on esiintynyt varsin pitkälle menevää auttamistahtoa. Sota-ajan siunaukseksi on luettava, että silloin eri kansankerrokset löysivät toisensa.

Selvimmin on lähimmäisen auttamistoiminta ilmennyt *naapureiden* kesken. Kun toista on kohdannut onnettomuus, kato tai sairaus, on toisella ollut Saarijärven Paavon mieltä panna omaan leipäänsä petäjäistä, jotta voisi tukea kovemman kohtalon käsiin joutunutta.

Pienen esimerkin tästä antaa tapaus sodan ajoilta. Erääseen kotiin tuotiin sanoma isän kaatumisesta. Näytti

siltä, että perheen äiti sortuu suruunsa ja avuttomuuteensa suuren orpolapsijoukkonsa keskellä. Silloin ilmestyivät naapurit seuraavana heinäkuisena aamuna tähän kotiin. Kymmenellä niittokoneella he ryhtyivät suorittamaan aloittamattomia heinätöitä. Kun leskiäiti tätä katseli, alkoi uusi toivo sarastaa surujen pimeyteen. On ystäviä, on naapurlrakkautta, joka panee palvelevat jalat ja kädet liikkeelle lähimmäisen hädän hetkenä.

Palvelutoiminnaksi on nimitettävä sitäkin työtä, jota suoritetaan *perhepiirin* rajojen sisällä. Sitä ovat osoittaneet kaikkien aikojen äidit valvoessaan pienten lastensa tai sairaiden omaistensa vuoteitten luona. Rakkaudenpalvelua se on ollut sanan syvimmässä mielessä isille, jotka ovat toisinaan antautuneet melkein ylivoimaisiin ponnisteluihin perheensä toimeentulon turvaamiseksi. Kaikki se toiminta, mitä perhepiirissä on hiljaisuudessa ja rakkaudella suoritettu, on ollut lähtöisin Kristuksen rakkaudesta, joka oli valmis antamaan kaikkensa lähimpiensä edestä.

Kuka voisikaan luetella kaiken muun rakkaudentoiminnan, mitä kristityt ihmiset ovat omassa elämänpiirissään ja kutsumustyössään hiljaisuudessa suorittaneet. Sitä on virinnyt sairaaloiden tuskan ja hädän, vankiloiden pimeiden sellien, kunnalliskotien avuttomuuden, vieläpä mielisairaaloittenkin syvän pimeyden keskelle ja kaikkialle, missä kristillisyys on ollut elämää.

Nyt voidaan kysyä, eikö senlaatuinen diakoniatyön järjestely, mistä edellisessä luvussa on ollut kysymys, ole tarpeetonta, kun ilman sitäkin jo näin monipuolista rakkaudentoimintaa harjoitetaan eri elämänaloilla. Onhan rakkaudenpalvelu aidointa ja elävintä juuri silloin, kun sitä suoritetaan hiljaisuudessa ja sydämen vapaasta vaatimuksesta. Mutta samoinkuin seurakuntaelämä yleensä, samoin diakoniakin tarvitsee järjestystä. Jumala ei ole epäjärjestyksen Jumala (1Kor.14:33).

Uudelleenjärjestynyttä diakoniaa voidaan verrata koskeen, johon rakennetaan voimalaitos. Vesi on ohjattava erityiseen uomaan. Vain siten se yhtenä putouksena antaa tarvittavan voiman laitoksen koneistolle. Kun seurakunnan alueella esiintyy suurta hätää, on palvelevien voimien

kokoaminen välttämätöntä hädän tehokkaaseen poistamiseen. Näin tehtiin jo alkuseurakunnassa.

Tai vertaisimmeko diakoniaa pyhäkoulutoimintaan. Se tarvitsee opettajansa, harjoituskokouksensa ja kurssinsa. Aivan samoin on laita diakoniassa. Se on yksi seurakuntatyömme muoto, joka myös tarvitsee omat toimihenkilönsä työtä johtamaan ja siitä vastaamaan. Senlisäksi on muistettava, että *diakonia on kristillisen kirkon ensimmäiseksi järjestämä seurakuntatyön alue.* Historia osoittaa, että menneinä vuosisatoina, jolloin diakonia oli vain pienten piirien vapaata harrastelua ilman seurakunnallista järjestäytymistä, kärsimys pääsi rehoittamaan ilman tuntuvaa apua. Kun kirkkomme korkein hallinnollinen elin, Laajennettu Piispainkokous, on kehoittanut seurakuntiamme muodostamaan nämä diakonian toimintaelimistöt, on tätä päätöstä pidettävä hyvin harkittuna ja jatkuvalle diakoniatyölle siunauksellisena.

Diakoniatyön kentällä yhtyvät toisiinsa toisaalta seurakunnan palkkaama laupeudentyöntekijä, toisaalta vapaaehtoisuuden varaan asetetut elimet, diakoniatoimikunta ja sen kylä- ja korttelitoimikunnat. Työn johtoportaassa, kirkkoneuvostossa, yhtyy näihin myöskin seurakunnan papisto, jonka panos työn edistymiselle on luonnollisesti ratkaiseva.

Kun laupeudentyö on näin järjestetty seurakunnassa, voidaan ajatella, että asiat ovat kunnossa. Työtä on riittävästi ja määrätyt henkilöt ottavat sen suorittaakseen. Tämä ajatus on kuitenkin pinnallinen. Seurakuntadiakonia ei voi jäädä vain muutamien yksityisten toiminnan varaan eikä seurakuntasisaren ja toimikuntien työ siihen riittäisikään. Siihen tarvitaan kaikkien seurakuntalaisten yhteispanosta.

Asetetut elimet ovat ensisijaisesti innoittavia tekijöitä sillä laajalla kentällä, jolle kaikkia seurakuntalaisia kutsutaan suorittamaan palvelutyötään. Diakoniahenkilöstö etsii alueeltaan avunkohteita ja koettaa järjestää niille huoltoa mahdollisuuksiensa mukaan. Mutta ennenkaikkea on asetettujen diakoniaelinten koottava ympärilleen palvelualttiita ihmisiä ja lähetettävä heitä joko yhteisvoimin tai yksityisesti tukemaan avuntarpeessa olevia.

Seurakunnallisen diakonian elvyttämiseksi on huomioitava seuraavaa:

1. *Sen on herätettävä ihmisiä persoonalliseen palveluun.* Kokemus osoittaa, että ihmiset vetäytyvät mielellään henkilökohtaisesta vastuusta vapaiksi ja, mikäli on kysymyksessä avustustoiminnan harjoittaminen, suorittavat sen mielellään yhdistysten ja hyväntekeväisyyslaitosten kautta. Tässä yhteydessä annettakoon prof. Pietilälle puheenvuoro: »Sentähden hyväkin kristitty saattaa linnoittautua asuntoonsa kaikkia avunpyytäjiä vastaan asettamalla ovelleen kilven, jonka valkoiselta pohjalta kohoavat siniset kirjaimet tunkeutuvat kuin jääpuikot onnettoman sydämeen: 'Jäsen yhdistyksessä hyväntekeväisyyden järjestämiseksi Helsingissä'. He eivät muista, että persoonallinen avunanto on kaiken avunannon perusmuoto, että Jeesus harjoitti sitä suuressa mittakaavassa ja että kristikunta on hyvällä omallatunnolla seurannut hänen antamaansa esimerkkiä aina viime aikoihin asti. Esim. uskonpuhdistajain toimenpiteet järjestetyn köyhäinhoidon aikaansaamiseksi eivät tarkoittaneet yksityisen avunannon lopettamista, ja pietistien harrastukset laitoshyväntekeväisyyden hyväksi tähtäsivät ainoastaan tehokkaan työelimen käytäntöön saattamiseen entisten työtapojen lisäksi» (Pietilä, Kirkko ja vallankumous, s. 67).

2. *Diakonia kokoaa kaikki kansankirkkomme jäsenet yhteen ja tarjoaa heille toimintamahdollisuuksia.* Tuskinpa mikään muu seurakuntatyön alue on niin monivivahteinen kuin diakonia. Se voi antaa jokaiselle jonkin tehtävän hänen armolahjansa mukaan. Voimme sanoa, että diakonian työkentällä, jos millään, toteutuu kansankirkon kutsumusajatus.

3. *Palvelevan toiminnan on asetettava ihanteeksi Kristuksen seuraaminen.* Tässä ei silloin ole tietenkään kysymys mistään jäljittelystä. Herra, joka itse on kulkenut palvelutien loppuun ja kutsuu seuraansa, on tällä tiellä itse seuraajiensa kanssa. »Hän on heikkojen väkevyys ja murheellisten lohdutus». Vasta Kristuksen seurassa opitaan pyyteetön rakkaus, josta diakoniassa pitäisi aina olla kysymys. Samoin siinä nähdään diakonian palvelu-

kohteiksi kaikkein viimeisimmät, ne, jotka eivät muiden palveltaviksi kelpaa.

Millaista on diakonian huoltotoiminta? Mikä on sen paikka lakisääteisen ja muun vapaaehtoisen huollon rinnalla? Näihin viitataan seuraavissa luvuissa, joissa otetaan esille muutamia tämänhetken kipeimpiä kysymyksiä rakkaudenpalvelun kentällä. Kuitenkin on huomattava, ettei silloin ole kysymys mistään diakoniaohjelmasta, vaan vapaasti valitusta kokoelmasta, joka vähäiseltä osaltaan valottaa seurakuntadiakonian arvaamattoman laajaa aluetta.

III. DIAKONIAN PALVELUKOHTEITA.

1. LAPSET.

Onnellinen on lapsi, kun hän nukkuu lämpöisessä kehdossaan. Hän on kaikkien silmäterä leikkiessään lapsuutensa huolettomia leikkejä.

Me rakastamme lasta ja siunaamme häntä. Me toivotamme hänelle kaikkea ajallista ja iäistä hyvää. Me suomme hänelle kodin, vanhemmat ja rakkautta ympärilleen.

Mutta tämä ei ole kaikkien lasten osa. Paljon on lapsia, joiden elämästä puuttuu isän, äidin tai molempien vanhempien rakkaus. He ovat *orpoja.* Lukematon määrä on niitäkin lapsia, jotka eivät tunne isäänsä. He kantavat koko lapsuutensa ja elämänsä ajan äitinsä lankeemuksen häpeää. Heillä on *aviottoman lapsen* tyly ja osaton tie.

Ei kotikaan ole kaikkien lasten onnen tae. *Köyhissä ja osattomissa kodeissa* ovat pienet kädet kautta aikojen ojentuneet vanhempiansa kohden pyytäen leipää ja anovat silmät jääneet ihmettelemään, kun pyyntöön ei ole aina voitu suostua. Nälän lisäksi on kylmyys värisyttänyt monien köyhien kotien pienokaisia jo kehdosta alkaen. Tuhatlukuinen on myös *rikkinäisten kotien* lasten joukko, joka meidän aikamme vaiheista katsoo isoa ihmistä kummeksuen ja kysyen.

Näiden joukkoon liittyvät myös *sotiemme jaloissa kärsineet lapset.* Kuka unohtaisikaan viime vuosien kuvat Euroopan lapsista, jotka rikka- ja likatunkioilla ovat etsimässä ruokaa itselleen. Tai kuvat niistä lapsista, joita maantietä pitkin väsymyksestä horjuvina ajetaan kuin



Nukkuva lapsi.

karjalaumaa tuntematonta tulevaisuutta kohti. Taikka lukemattomat sotaorvot, jotka turvattomina odottavat isäänsä kotiin ja itkevät. Nämä kuvat järkyttävät, mutta niistä tarkastavat meitä Jeesuksen silmät. Ne vaativat meiltä kristityiltä selitystä, miten olemme hoitaneet lapsia, hänen silmäteriään.

Vieläkin turvattomampi oli lapsi silloin, kun kristinuskon sanoma ei ollut häntä suojaamassa. Pakanuuden ajalla oli lapsi monissa maissa täysin turvaton ja vanhempiensa mielivallasta riippuva. Sivistyneessä Rooman valtakunnassakin oli perheiden isillä lastensa elämä tai kuolema täydellisesti vallassaan. Vialliset lapset surmattiin tavallisesti heti heidän synnyttyään tai jätettiin heitteille kaupungin ulkopuolelle. Kuvaavaa on kreikkalaisen filosofi Platonin sana tästä: »Huonojen vanhempien lapset, epämuodostuneet tai aviottomat lapset tai liian vanhojen vanhempien lapset on vietävä kuolemaan, ettei valtiota niiden huollolla rasitettaisi.»

Kun Kristus tuli tänne maailmaan, muuttuivat käsitykset useimmissa tapauksissa päinvastaisiksi. Hän kiinnitti huomionsa myöskin lapsiin. Jeesus näki lapsessa ihmisen. Hän on esikuva taivasten valtakuntaan päässevistä.

Alkuseurakunnassa muistettiin tätä Jeesuksen opetusta. Lapset otettiin hoivattaviksi. Tämä näkyi Rooman seurakunnankin toiminnassa. Sen hautaholveihin ajetut kristityt hiipivät yön hiljaisina hetkinä henkensä

uhalla lasten heittopaikalle ja korjasivat sieltä heitteille jätetyt onnettomat lapset rakkautensa hoiviin.

Uusi käsitys lapsesta on kristinuskon sanomassa levinnyt yli maailman. Missä kristillisyys on saanut jalansijaa, siellä on lapsen asema turvattu. Meidän vuosisataamme on sanottu lasten vuosisadaksi, niin paljon on tänä aikana tehty lasten hyväksi. Ei synny ketään niin arvotonta lasta, ettei yhteiskunta tuntisi olevansa velvollinen antamaan hänelle kaikkea mahdollista hoitoa ja hoivaa.

Maassamme jo yhteiskunnallinen lainsäädäntö turvaa lasten aseman. Pohjan sille antaa köyhäinhoitolakimme vuodelta 1922. Meillä on myös erityinen lastensuojelulaki vuodelta 1936, joka luo perustan huoltotyölle lasten parissa. Avioliiton ulkopuolella syntyneitten lasten valvonnasta on annettu ohjeita vuonna 1922 säädetyssä laissa. Näiden lisäksi on myöskin eräitä muita lastenhuoltoa edistäviä lakeja, kuten äitiysavustuslaki vuodelta 1941, perhelisälaki vuodelta 1943, äitiys- ja lastenneuvoloiden perustamisesta annettu laki vuodelta 1944, laki kunnankätilöistä vuodelta 1944, ammattiopintojen avustuslaki vuodelta 1944. Ken näihin lakeihin syventyy, huomaa helposti, että ne pohjautuvat kristillisen uskomme rakkaudensanomaan.

Samalta pohjalta on syntynyt myöskin erittäin laaja vapaa huoltotoiminta, joka työskentelee lasten hyväksi. Työssä on mukana yli 100 järjestöä. Niiden yhdyssiteenä toimii Lastensuojelun Keskusliitto. Yleisimmin tunnettuja lastenhuollon alalla olevia järjestöjä ovat Mannerheim-liitto, Suomen Punainen Risti, Väestöliitto, entinen Koteja Kodittomille Lapsille r. y., joka on nykyisin nimeltään Pelastakaa Lapset r. y., sekä kristillisellä pohjalla toimivat Suomen Kirkon Sisälähetysseura, Kaupunkilähetys, Suomen Evankelis-luterilainen Pyhäkouluyhdistys, Pelastusarmeija ym.

Tämän erittäin ansiokkaan toiminnan tuloksena on syntynyt eri puolille maata lukuisia orpo- ja lastenkoteja, vastaanottokoteja, kasvatuslaitoksia, lastenseimiä, päiväkoteja, kesäsiirtoloita, lastentarhoja, tyttö- ja poikakerhoja ja muuta välitöntä huoltotoimintaa.

Kaikki se sosiaalinen toiminta, joka palvelee lasten parasta, on kiitollisuudella mainittava. Työ on epäitsekkään mielen vaikutusta. Eräiltä tahoilta kuulee joskus työn perusteluina mainittavan, että lapset on pelastettava yhteiskunnalle. Lapsissa on kansan tulevaisuus. Kiistämättä tämän väitteen arvoa on kuitenkin sanottava, että kristillinen toiminta lähtee toiselta pohjalta. Lapset ovat taivasta varten. Kristus on keskellämme heidän

muodossaan. Diakonian on nähtävä asia tältä kannalta. Lasta on autettava, ei hyödyn toivossa, vaan sentähden, ettei hän kykenemättömyydessään voi itse huolehtia itsestään. Hänen holhoamistaan ei määrää myöskään se, onko hän kaunis ja hyvinkehittynyt lapsi. Vieläkin enemmän hän tarvitsee hoivaa, jos hän on puutteellinen ja viallinen jo syntymästään asti.

Mitkä ovat lapsen syvimmät tarpeet? Me sanomme: Lapsi kaipaa rakkautta. Mutta me voimme lisätä tähän: Lapsi kaipaa kotia.

Seisomme ruumispaarien äärellä. Hautaan lasketaan vanhaa, kunnianarvoista mummoa. Paljon seppeleitä lasketaan arkulle. Ne kertovat sukulaisten ja omaisten rakkaudesta mummoa kohtaan. Viimeisen rakkaudenosoituksen vainaja saa, kun arkun luo astuu seitsenvuotias tyttönen kädessään kimppu luonnonkukkia. Ne hän laskee mummon arkun jalkopäähän ja sanoo hiljaisella äänellä: »Kukkia äidille.» Kuka on tämä tyttö? — Seitsemän vuotta sitten hänen äitinsä kuoli synnytettyään tämän ainoan lapsensa. Joitakin viikkoja senjälkeen kaatui hänen isänsä sodassa. Mummo, joka nyt arkussa makaa, otti silloin tämän tytön omakseen ja kasvatti häntä luonaan kuin omaa lastaan. Tälle kasvattajalleen sai orpo sanoa lapsen kaikkein kalleimman sanan: »Äiti.» Mutta nyt on huoltajan päivätyö päässä, ja tyttö on jäänyt äitiä vaille. Siinä hän seisoo nyt kukkinensa mummon arkun luona ja itkee. Ja kun hän siitä poistuu, jäävät hänen silmänsä kosteiksi ja mieli raskaaksi. Hän ei tiedä, onko täällä maailmassa ketään, jolle hän voisi uskoa huolensa ja kertoa surunsa. Löytyykö hänelle vielä kotia, entisen veroista?

Tämä on monien tuhansien aikamme lasten surun aihe. Murheista raskaat pienet sydämet etsivät ystävää, äitiä, rakkautta, kotia. Kädet palavat halusta saada kietoutua jonkun rakastavan ihmisen kaulaan ja huulet janoavat saada kuiskata korvaan hyväilevän sanan: »Äiti, äiti.»

Mutta tätä lasten kaipuuta me emme voi tyydyttää täydellisesti, vaikka me rakentaisimme heille kuinka upeita lastenkoteja tahansa ja järjestäisimme heidän elämänsä niissä puutteettoman mukavaksi. Ne ovat kyllä tarpeen tällä hetkellä, eräissä tapauksissa jatkuvastikin. Mutta laitostoiminta on vielä osaratkaisu. *Lapsen paikka on kodissa.* Kristillisen diakonian tämän hetken suurimpia tehtäviä on avata lapsille kotien ovia. He tarvitsevat sellaisia koteja, missä kristillinen rakkaus pyyteettömästi ja auliisti heitä ympäröi.

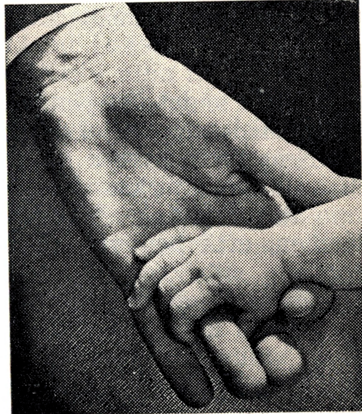
Kuinka tähän pääsisimme? Ainoa ja lopullinen ratkaisu siihen on, että Kristus saa katsoa lapsen silmien kautta meihin niin polttavasti, ettemme voi sitä katsetta väistää. Näin onkin runsaassa määrin tapahtunut. Sadat lapset maassamme ovat löytäneet itselleen uuden kodin, isän ja äidin. Tätä toimintaa olisi jatkuvasti edistettävä. Meidän on löydettävä seurakunnistamme kaikki kodittomat lapset ja kolkutettava heidän puolestaan niiden kotien ovia, joissa uskomme heidän saavan hoitoa ja rakkautta.

Mutta meidän on etsittävä myöskin ne lapset, jotka köyhissä kodeissaan elävät puutteellisissa oloissa. Heidän vaatettamisekseen ja heidän terveytensä edistämiseksi on meidän yhteisin voimin ponnisteltava. Mutta samalla on meidän huolehdittava, että antamamme tuki tulee käytetyksi juuri lasten hyväksi.

Emme saa myöskään unohtaa seurakuntiemme sotaorpoja. Heidän isänsä ovat antaneet henkensä meidän kaikkien puolesta. Me olemme syystä näille lapsille velkaa. Sitä on pidettävä kunniavelkana, joka on maksettava viimeistä penniä myöten.

Kristittyinä olemme myöskin velvolliset huolehtimaan lasten iäisistä tarpeista. On koteja, joissa lapset vieraantuvat pois Vapahtajastaan tai joissa ne eivät ole saaneet minkäänlaisia kristillisiä vaikutteita. Onnettomia ovat ne lapset, jotka eivät iltaisin osaa ristiä pieniä käsiään iltarukoukseen ja jotka eivät tiedä nukkuvansa suojelusenkelinsä siipien suojaan. On olemassa vaara, että nämä lapset vieraantuvat kristillisestä elämästä ja että heille jää tuntemattomaksi lapsuutensa kirkkotie.

Sanotaan, ettei opetus kuulu varsinaisesti diakoniaan. Lasten kohdalla me



Tunnetko sinä vastuusi?

emme voi käydä tässä rajaviivoja vetämään. Meidän on saatava seurakunnissa kaikki lapset pyhäkouluun. Sitä tietä me ohjaamme heitä Vapahtajan luo, joka hellemmällä äänellä kuin yksikään äiti kutsuu kaikkien aikojen lapsia luokseen. Hän sanoo velvoittavasti: »Sallikaa lasten tulla minun tyköni.» (Mk.10:14.)

2. ÄIDIT.

Varmasti olet joskus jäänyt tarkkailemaan, millaiset ovat äitisi kädet. Eivät ne ulkonaisesti paljoa poikkea toisista käsistä, mutta ne ovat kumminkin erilaisemmat kuin kenenkään muun ihmisen kädet.

Ne saattavat olla työn kovettamat ja ryppyiset. Kerran ne olivat nuoren tytön kädet. Silloin isäsi vihkialttarin luona antoi niihin sormuksen, joka ehkä vieläkin kertoo tuosta hetkestä. Siitä alkaen ne ovat olleet sinun kotisi keskus. Kaikessa siinä, mitä siellä vuosien varrella on tapahtunut, ovat äitisi kädet työstä väsyneet, kovettuneet ja vanhentuneet. Mutta ne ovat olleet sinulle ja kodillesi siunauksen lähde.

Kun sinä olit pieni, ne hoivasivat sinua rakkaudella ja lämmöllä. Ne suojelivat sinua vaaroilta ja hyväilivät poskeasi nukkumaan käydessäsi tai maatessasi taudin kivuissa. Pehmeästi ne kuivasivat kyyneleet poskiltasi, joille suru oli niitä vierittänyt. Vielä isonakin puristavat nuo äidin kädet lämpimästi sinun käsiäsi aina silloin, kun niitä palelee tämän maailman kylmissä viimoissa.

Eräs tyttö kertoi: »Jos minä voisin joskus maalauttaa äitini kuvan, pitäisi siinä näkyä kaikkein selvimmin vanhan äitini kädet. Haluaisin katsella niitä läpi elämäni tietäen, että ne ovat antaneet kaikkensa minun hyväkseni.»

Siunatut äidin kädet!

Samaa kertovat myöskin äidin jalat, jotka vuorokausien kuluessa ottavat tuhansia askelia kodin palvelutehtävissä. Vielä iltaisinkin, kun kaikki jo nukkuvat, ne liikehtivät päivän viimeisten askarten äärellä. Mutta silloin ne saattavat olla jo hyvin väsyneet ja rasittuneet.



Kuollut äiti.

(Fredrika Münster, Theodor Fliednerin ensimmäinen puoliso kuolinvuoteellaan.)

Sellaisina ne ottavat osansa äidin lyhyestä yöunesta, jonka jälkeen ne taasen ovat valmiit lähtemään liikkeelle seuraavan päivän kiireisiin.

Alttiit äidin jalat!

Sekä käsien että jalkojen liikkeellepaneva voima on äidin sydän. Mitä siihen hänen avioelämänsä aikana onkaan sisältynyt, on vaikea arvata. Sen vain voi päätellä, että se on ollut joskus suruista ja huolista raskas. Tuskaa se on kokenut ainakin silloin, kun sitä kaikkein läheisimmät ovat haavoittaneet. Mutta se on laajentunut ilosta jokaisena hetkenä, jolloin lapsilla ja omaisilla on ollut myötäkäymisen päiviä. Sinne äidin sydämeen ovat kätkettynä kodin salatut surut ja ilot.

Mikä onkaan niinkuin äidin sydän!

Äidin sydämen sisimpiä liikkeitä saadaan joskus huomata hänen silmiensä loisteessa. Ne katsovat lastansa kaikkina elämän hetkinä. Ensimmäinen kuva, joka syö-

pyy lapsen sieluun, on äidin silmien hymy. Jatkuvastikin niiden iloinen katse on luonut päivänpaistetta lapsuuden poluille. Mutta niiden vakavuus on aina vavahduttanut, kun niistä on kuvastunut huoli lapsen tähden. Milloin ne ovat olleet kyynelistä kosteat, on niihin ollut vaikeata katsoa. Mitä se katse onkaan puhunut silloin, kun siitä on kuvastunut anteeksiantamus ja rakkaus.

Rakkaat äidin silmät!

Siitä, mitä äiteihimme sisältyy, voitaisiin kirjoittaa paljon. Varmaa on, että äiti on kodin keskus. Kuitenkin hänen arvonsa tunnetaan useimmiten vasta hänen hautansa äärellä. Mutta sen tunteminen ja tunnustaminen on silloin liian myöhäistä. Kauneimmatkaan kukat hänen hautakummullaan eivät rauhoita soimaavaa sydäntä, joka itkee laiminlyömisen tuskaa.

Tätä me emme valitettavasti muista. Kuten aina, on meidänkin aikamme äideillä raskas elämäntaakka. Jos ajattelemme maaseutujen äitejä, jotka suuren lapsijoukkonsa ympäröiminä suorittavat yksin talousaskareensa, on tunnustettava, että useat ovat nääntymäisillään jatkuvaan arkipäiväiseen raadantaan. Helppo ei ole niillä virkamiesperheidenkään äideillä, jotka ansiotyönsä ohessa suorittavat kaikki kotiaskareensa. Nykyaikaisissa talouksissa ei ole varaa pitää kotiapulaista, eikä sellaisia ole helposti saatavissakaan. Näyttää myös siltä, että äidit harvoin saavat apua omilta lapsiltaan. Lapset lähtevät koulutielle ja saatuaan jonkin ammatin jättävät äitinsä yksin jatkamaan entistä aherrustaan.

Tulevaisuus ei näytä äideille valoisalta.

Nykyistäkin vaikeampi on ollut äitien asema menneinä aikoina. Naisen asemasta johtuen ovat perheenäidit joutuneet elämään miehensä mielivallan alaisina. Vanhan käsityksen mukaan on naista pidetty kaikilta kyvyiltään miestä heikompana tai suorastaan välttämättömänä pahana. Ei vieläkään ole nainen kaikkialla saanut tasaarvoisuutta miehensä rinnalla.

Jeesuksen evankeliumi toi uuden sanoman naisen asemasta. Kaikkein herkimpiä kuvauksia evankeliumien kertomuksissa on Jeesuksen huolenpito äidistään Golgatalla. Kun Vapahtaja itse kamppailee koko maailman

syntien painon alla kuoleman kivuissa, on hänellä huoli äitinsä tulevasta kohtalosta. Hän uskoo äitinsä rakkaimman opetuslapsensa, Johanneksen, hoitoon sanomalla äidilleen: »Vaimo, katso, poikasi!» ja opetuslapselleen: »Katso, äitisi!» Tässä ilmenevä Jeesuksen mieliala ei koske vain hänen omaa äitiään, vaan kaikkien aikojen äitejä, jotka tarvitsevat huolenpitoa ja tukea.

Evankeliumin sanoma on ollut tasoittamassa eroavaisuuksia kristikunnan piirissä. Paavalin sanojen mukaan ei ole erotusta sukupuolten välillä, vaan mies ja nainen ovat yhtä Kristuksessa. (Gal.3:28.)

Kuitenkaan tämä ihanne ei ole aina päässyt elämäksi kristillisessäkään kirkossa. Miljoonat äidit ovat menneinä vuosisatoina vaipuneet hautaansa saamatta työssään ymmärtämystä.

Vasta viime vuosisadalla syntyi toimintaa, joka kiinnitti yleisen huomion äidin työn arvoon. Amerikassa erään nuoren tytön ajatus, jonka mukaan äidit ovat ihmiskunnan suurimpia marttyyreita, synnytti äitien asiassa huomattavan toimenpiteen. Tytär järjesti kodissaan juhlan äidilleen. Tapahtumalla oli herättävä vaikutus. Alettiin pitää juhlia äideille, ensin pienemmissä, sitten laajemmissa piireissä, kunnes varsinainen yleinen äitienpäivä vietettiin Filadelfiassa v. 1910. Sieltä se levisi ympäri Amerikkaa, saapuen Eurooppaan ja vihdoin Suomeenkin. Äitienpäivän vieton isä on meillä kouluneuvos Vilho Reima. Hänen toimestaan Suomen Kotikasvatusyhdistys v. 1918 otti ohjelmaansa äitienpäivän viettämisen. Kuitenkin sitä alettiin varsinaisesti yleisemmin meillä viettää vapaussodan päätyttyä v. 1919. Mitä äitienpäivä on äitien aseman parantamiseksi saanut meillä aikaan, sitä ei ole syytä tässä arvioida. On vain todettava, että se on ollut yksi lähtökohta äitien kysymysten tutkimiseen.

Meillä ovat äitien aseman parantamiseksi toimineet monet Suomen Naisjärjestöjen Keskusliiton jäsenjärjestöt. Tunnetuimmat näistä ovat nimenomaan äitien asian esilleottajina Suomalainen Naisliitto, Marttaliitto, Kalevalaiset Naiset, Sosiaalidemokraattinen Työläisnaisliitto ja Suomen Valkonauhaliitto. Näiden järjestöjen toimesta on järjestetty suurperheisille ja väsyneille äideille virkistys- ja lomakoteja ja suoranaisin huoltotoimin pyritty tukemaan vaikeuksissa olevia perheenäitejä.

Huomattava on myös Väestöliiton toiminta kotien kysymyksissä, joissa on pyritty antamaan tukea perheenäideille, esim. kotisisartoiminnan kautta.

Aikamme yhteiskunnallinen huolto on myöskin osaltansa ollut edistämässä äitien asemaa. Siitä ovat todistuksena em. äitiysavustus- ja perhelisälaki sekä uusi kodinhoitajalaki.

Mutta kaikista näistä toimenpiteistä huolimatta ei äitien kysymys ole saanut lopullista ratkaisua. Paljon olisi vielä tehtävissä, jos mieli antaa äideille kaikki se tuki, mikä on mahdollista.

Tässä avautuvat diakonialle suuret toimintamahdollisuudet. Seurakunnat voivat lähettää äitejä jo nykyisin toimiviin loma- ja virkistyskoteihin ja uusia olisi perustettava. Sellaisina voisivat toimia esim. kansanopistomme, jotka kesäkuukausina sopisivat virkistyspaikoiksi lepoa tarvitseville äideille. Mutta äitien pääsyssä näihin lepokoteihin on omat vaikeutensa. Monella on suuri lapsijoukko, jota ei voi jättää kotiin ilman huoltajaa. Äitien loma-ajaksi tarvittaisiin palvelusalttiita nuoria naisihmisiä, joille tämä äidin sijaisuusaika voisi muodostua sekä käytännölliseksi opetukseksi että silmien avaukseksi perheenäidin raskaaseen työhön.

Nämä tilapäislomat eivät kuitenkaan anna lopullista ratkaisua äitien vaikeuksiin. Kotona tarvittaisiin jatkuvaa apua. Jokaisella nuorella on omassa kodissaan palvelutehtävänsä. Annettakoon äidille yksi päivä viikossa täydelliseksi lepopäiväksi, jolloin sekä tytöt että pojat ottavat vastatakseen kaikista äidin askareista. Ja olkoot nuorten kädet ja jalat alttiit aina silloin, kun äidin hyväksi voidaan palvelutehtäviä suorittaa.

Niissä kodeissa, missä ei olc työhön kykeneviä nuoria, suorittakoot nuorisopiirit ja kerhot vuorollansa palvelutehtäviä. Opettavaista ja samalla siunauksellista on käsien palvelu tuleville perheiden äideille ja isille.

Äitien kysymykset eivät ole vain aineellisia. Rikkinäisissä kodeissa, joista eripuraisuus ja riita on vienyt kodin rauhan, kannetaan usein ulospäin näkymättömiä taakkoja. Aikanamme lisääntyneet avioerot ovat tätä hätää entisestään lisänneet. Kuka voisikaan selvittää kaiken sen kärsimyksen, mitä tällaisten kotien äidit sisimmässään kantavat. Näiden asioiden ymmärtämiseen tarvitaan seurakuntien kokeneitten jäsenten apua. Mutta olkoot kaikki nämä kodit varoittavina esimerkkeinä siitä, mitä elämä ilman rakkautta ja anteeksiantamusta tuo tullessaan.

Äitien asian luulisi olevan jokaisen sydäntä lähellä.

Mutta valitettavasti ei niin ole. On unohdettuja ja hyljättyjä äitejä. Katsokoon kukin, ettei äitinsä hylkääminen ja halveksiminen tulisi synniksi, josta ei ehdi parannukseen, ennenkuin äiti on haudassa. Vapahtaja sanoo meille, kuten kerran nuorelle Johannekselle: »Katso, äitisi!»

3. VAJAAÄLYISET.

»Taivaasta minä olen nähnyt ihanan näyn. Se tapahtui paratiisin yrttitarhassa, joka on eniten suojattu ulkoapäin tulevia tuulia vastaan. Kaikkein ihanin paikka siellä oli järjestetty sellaisia lapsia varten, joilla oli jokin vika. Jo sisäänkäytävällä he olivat kohdanneet Jeesuksen. Luultavasti joka keskiviikkoaamupäivisin hän otti heidät vastaan. Oh, mikä näky olikaan tuolla taivaan tiellä sairastuoleineen ja kainalosauvoineen ja tekojalkoineen ja hapuilevine käsineen, joilla heidän oli korvattava liikkumattomien silmänvalkuaisten jäykistynyt katse. Pienet kaatumatautiset menevät nurin joka askeleella, liian aikaisin syntyneet hoipertelevat eteenpäin tulitikunhienoilla jäsenillään suuren pään huojuessa heidän edessään, raukeista silmistä vilahtelee paha katse, huudot leikkaavat luita ja ytimiä ja tylsä sopertelu saa sydämet vuotamaan verta. Mutta siellä seisoo Jeesus valkeassa puvussaan; hänen silmänsä ovat kosteat ja silloin tällöin hän kuiskaa: »Minun maani, minun maani, minun maaparkani, kaikki minun lapsiparkani!» Ja sitämukaa kuin he tulevat hänen luoksensa, hän sanoo heille kullekin erikseen hyvää päivää ja tervetuloa, hän taputtaa heitä leuan alle, hän puhaltaa heidän surkastuneisiin käsiinsä, hän painaa rohtuman turmelemat päät lujasti itseään vasten. Silloin alkaa ilmassa surista ja suhista, jotain hämärää ja salaperäistä pyrkii muotoutumaan, lähtee liikkeelle, ottaa vauhtia, rientää vinkuen pois, jotain sumumaista, kaksi — monta — koko joukko lähtee pakoon: pahat henget ovat kohdanneet kaikkien henkien mestarin, itse hyvyyden, ne eivät voi olla hänen läheisyydessään, niiden on paettava. Mutta hyvät henget, pikku enkelit, ne, jotka jouluyönä lauloivat: »Kunnia Juma-



Vajaaälyisiä lapsia.

lalle korkeudessa ja maassa rauha ihmisten kesken, joita kohtaan hänellä on hyvä tahto,» tulevat nyt lentäen, asettuvat piiriin terveiksi tehtyjen lasten ympärille ja johtavat heidät kaikkein sisimpään taivaaseen ja opettavat heille paratiisin kauneimmat ja rajuimmat leikit.»

Näin näki tanskalainen pappi ja kirjailija Kaj Munk. Hän oli vieraillut suuressa vajaakykyisten lasten laitoksessa. Sieltä saamiensa vaikutteiden järkyttämänä hän kirjoitti tämän lainaamamme mielikuvituksellisen näyn.

Mistä ihmisryhmästä tässä on kysymys ja mikä on heidän kohtalonsa alkuperä?

Kuten syntyvää lasta yleensä, on tällaistakin aikanaan odotettu maailmaan. Koti on valmistunut pienokaista varten. Vanhempien rakkaus ja hellyys ovat häntä vastassa. Synnyttyään hän on äitinsä koko maailma, nykyisyys ja tulevaisuus. Hän on oleva isän toiveiden ja suunnitelmien täyttäjä. Lapsi kasvaa. Hänen ikänsä varttuu. Pian hänen olisi otettava ensimmäiset aske-

leensa ja soperreltava ensimmäiset sanansa. Mutta kehitystä ei tapahdu. Huolestuneina kääntyvät vanhemmat lääkärin puoleen. Tämä ei henno sanoa kysyville vanhemmille koko totuutta. Vanhemmat toivovat vielä. Mutta vähitellen heille selviää: lapsi ei kehity, hänestä tulee vajaaälyinen tai iäkseen lapsen asteelle jäävä rujo yksilö. Äidin mielestä hän on ehkä kaikkein rakkain lapsi. Mutta sisarusparvessa ja kodin elämässä on jatkuva hiljainen hätä: yksi on sairas, hänestä ei tule tervettä koskaan.

Aina ei ole vajaakykyisen lapsen osa syntyä onnelliseen kotiin, jossa rakkaus häntä ympäröisi. Hänen synnyinsijansa saattaa olla sellainen, ettei se kodin nimeä ansaitsisi ulkonaisessa eikä sisäisessä mielessä. Yhteiskunnallisesti saattaa äiti tai isä olla arvoton kantamaan vanhemman nimeä. Usein ovatkin vajaakykyisten lasten vanhemmat ja kodit onnettomimpia ja kurjimpia.

Mistä on vajaamielisyys peräisin? Se voi olla vanhemmilta perittyä tai edellisiltä sukupolvilta saatua, mutta usein se on myöskin ennen syntymää, syntyessä tai lapsuudessa saadun aivovamman tai muun häiriön aiheuttamaa.

Ruumiinrakenteeltaankin eroavat vajaamieliset usein terveistä yksilöistä. Aivojen kehityshäiriöistä johtuen syntyvät ns. vesipäät eli hydrokefaalit tai pienipäiset eli mikrokefaalit. Oman lajinsa muodostavat myös mongoloidit, joiden nimitys johtuu tätä rotua muistuttavasta silmien vinoudesta. Mikä on syynä mongoloidin erikoiseen ruumiinrakenteeseen, on vielä lopullisesti selvittämättä. Kretiinit, pienet, ryppyihoiset, kaikessa toiminnassaan hidastuneet tyypit ovat saaneet vajavuutensa taas sisäeritystoiminnan häiriöistä. Vajaakykyisten joukossa tapaamme usein vielä muita poikkeavaisuuksia, jotka eivät varsinaisesti liity vajaakykyisyyteen, kuten kaatumatautia eli epilepsiaa ja luonnevikaisuutta eli psykopatiaa.

Henkisiltä kyvyiltään jaetaan vajaamieliset kolmeen ryhmään:

1. tylsämieliset eli idiootit. Nimitys idiootti johtuu kreikkalaisesta sanasta idios, joka merkitsee omissa oloissaan, erillään olevaa. Sellaisia ovatkin nämä lapset. He voivat olla usein tuntikausia täysin liikkumattomia ja kuin paikalleen jähmettyneitä. Toiset taasen voivat esiintyä rajun levottomasti ja he ovat vaikeasti hallittavia. He eivät useinkaan opi edes puhumaan eivätkä millään tavoin pitämään itsestään huolta.

2. vähämieliset eli imbesillit. Tämä ryhmä oppii suorittamaan jonkinverran määrätynlaisia tehtäviä valvonnan alaisena, esim. yksinkertaisia käsitöitä, maanviljelys-, karjanhoito- ja keittiö-

tehtäviä. He voivat myöskin oppia lukemaan, jopa kirjoittamaankin. Mutta itsenäiseen elämään heistä ei kuitenkaan ole.

3. heikkomieliset eli debiilit. Nämä ovat edellisiä kehittyneempiä. Heitä tavataan yhteiskunnassa erilaisissa tehtävissä, mutta varsinaisesti he tulevat huomatuiksi vajaamielisinä suoritettuaan jonkin epänormaalisen teon, esim. varkauden, murhan yms.

Oman ryhmänsä normaalien ja vajaakykyisten välillä muodostavat vielä heikkolahjaiset.

Yleensä on todettu, että sivistysmaissa on 1/2 % kansasta vajaamielisten ryhmään kuuluvia. Mutta tällöin on kysymys syvemmin vajaamielisistä, joita Suomessa on laskettu olevan noin 20.000 henkeä. Heistä on noin 6.000—6.500 tylsämielisen asteella olevia. Lievemmin vajaamielisiä on meillä eräiden laskelmien mukaan noin 15.000 henkeä.

Mitä vajaamielisyys on pohjimmaltaan? On vaikeata löytää yhtenäistä määritelmää, sillä vajaamielisyyden syyt ja ilmenemismuodot ovat hyvin monenlaisia. Mutta on kuitenkin huomattava, ettei vajaamielisyys ole samaa kuin mielisairaus. Lääketieteellisesti eivät vajaamieliset muodosta mitään yhtenäistä ryhmää. Se on vain eräs aste, jolle on jääty. Tällaista henkilöä sanotaan poikkeavaksi yksilöksi, jonka erikoisuus ilmenee pääasiassa siinä, että asianomainen on älyllisessä kehityksessään jäänyt ikätovereistaan jälkeen.

Millainen käsitys ihmisillä on vajaamielisistä? Vanhastaan heitä on pidetty riivattuina ja pahojen henkien asumasijoina, joita kaikki kammosivat. Vasta viime vuosisadalla nähtiin heissäkin ihminen, jota kohtaan yhteiskunnalla on velvollisuutensa.

Ensimmäiseksi alettiin Saksassa ja Tanskassa vajaakykyisten huolto keskittää suuriin laitoksiin, joissa nykyisin eriasteisille löytyy oma paikkansa. Paremmat auttavat heikompien hoitamisessa. Näillä yhteiskunnilla on omat työpajansa ja ammatinharjoittajansa, jotka ohjauksen ja valvonnan alla valmistavat tuotteitaan. Potilaiden työn turvin pidetään suurelta osalta näitä laitoksia yllä.

Kansallissosialistinen Saksa näki vajaamielisten kärsimysten lopettamisen kysymyksen ainoana ratkaisuna. Sitä tietä päästäisiin turhasta yhteiskunnan painolastista ja rotu puhdistuisi huonoista aineksista. Mutta se oli kylmä ratkaisu. Kristillinen yhteiskunta ei voi ajatella näin. Sen on hoivattava myöskin heikoimmat

yksilönsä. Eri kysymys on, miten sen on suojattava itseään tämän kansanosan kasvulta.

Suomessa perustettiin ensimmäinen tylsämielisten lasten koulu Pietarsaareen v. 1877 ruotsinmaalaisen veistonopettaja Fredrik Knut Lundbergin toimesta. Vuonna 1890 aloitti maisteri Hedmanin alullepanema kasvatuslaitos toimintansa Helsingin Kalliossa. Seuraavana vuonna maisteri Hedman perusti Perttulan laitoksen Hämeenlinnan liepeille. Tämä laitos on vieläkin toiminnassa, mutta on nykyisin siirtynyt valtion haltuun. Toinen valtion laitos on Laukaassa toimiva Kuhankosken tyttökoti. Diakonissalaitoksemme ovat myös nähneet vajaakykyisten huollon omaksi työsarakseen. Helsingin laitoksella on Rinnekotinsa ja Sisälähetysseuralla Vaalijalansa, joissa kaikkein syvimmin vajaamieliset saavat hoitoa. Huomattava määrä vajaamielisiä on hoidettavana myöskin Seinäjoen piirisairaalassa. Vielä on mainittava Toivolan tylsämieliskoti Muhoksella. Kaiken kaikkiaan on maassamme hoitopaikkoja vajaakykyisille lapsille vain 735. Luku on perin pieni, kun vertaa sitä heidän kokonaismääräänsä.
Suomessa on parhaillaan suunnitteilla tämän työn uudelleen järjestely. Vajaakykyisten huoltokomitea on laatinut mietinnön, jonka mukaan saataisiin syvemmin vajaamielisille ja laitoshoitoa tarvitseville noin 2.500 paikkaa suuremmissa keskuslaitoksissa. Näistä tulisi olemaan neljä suomenkielistä ja yksi ruotsinkielinen. Suomenkielisiksi keskuksiksi on ajateltu Perttulaa, Vaalijalaa, Helsingin Diakonissalaitoksen Rinnekotia ja Oulun tienoille perustettavaa uutta laitosta. Tarkoitus on myös perustaa työkoteja laitoksiin jääville täysi-ikäisille ja uusia apukouluja heikkolahjaisille lapsille. Apukoulun jatkona annetaan heille ammattikoulutusta sitä varten perustettavissa laitoksissa.

Avoin kysymys on, laitos- vai kotihoitoko on edullisempi näille lapsille. Lienee myönnettävä, että syvemmin vajaamieliset tarvitsevat laitoshoitoa. Myöskin pakottaa usein lapsen ympäristö ja hänen leikkitoveriensa ymmärtämätön käytös siirtämään vajaaälyisen kodin piiristä laitoshoitoon. Yhteisessä kotielämässä joutuvat sisarukset kärsimään vajaamielisestä, sillä hän voi hidastuttaa toistenkin lasten henkistä kehitystä. Mutta toisaalta hyvän kodin arvoa ei mikään voi korvata. Siellä on äiti, jonka rakkaus kärsivää lasta kohtaan moninkertaistuu. Samalla Jumala kätkee tällaiseen kotiin erityisen siunauksen.

Entä nämä lapset itse? On niitä, jotka eivät tilaansa tajua eivätkä siitä kärsi. Mutta on niitäkin, jotka huomaavat erilaisuutensa muihin ihmisiin nähden ja ovat siitä syvästi onnettomia. He kysyvät jatkuvasti raskain

mielin: »Miksi meillä ei ole tervettä järkeä kuten muilla? Miksi meidän kotimme oli onnettomuutta täynnä? Miksi me olemme hyödyttömiä ihmisiä? Onko Jumala meitä kohtaan julma?»

Näihin kysymyksiin on vaikea antaa tyydyttävää vastausta. Me olemme tässä Jumalan selvittämättömien tarkoitusten edessä.

Mutta omalta kohdaltamme on meidän kysyttävä, mitä me voisimme tehdä näiden osattomien veljien ja sisarten auttamiseksi. Ensiksikin meiltä vaaditaan ymmärtävää mieltä, joka näkee heissä ihmisen ja muukalaisuudessa vaeltavan Kristuksen. Toiseksi heidän auttamisensa kysyy rakkautta. Tässä tylyssä ja kovassa maailmassa on näille osattomille meidän ymmärtävän kätemme puristus ja sydämellinen hymymme kuin päivänpaiste. Rohkaiseva sana ja heidän vaivojensa kuuntelu aukaisee meille uuden maailman siitä tuskasta ja hädästä, mitä ei voi sanoin selittää.

Kotipiirissä ja lähiympäristössä me voimme olla näitten kärsivien ystäviä ja tarjota heille sekä aineellista että henkistä tukea kaikissa niissä yksityisissä tapauksissa, jotka heidän kanssaan kosketuksissa ollen meille avautuvat. *Meidän aikamme nuorten piiristä etsitään niitä, jotka antavat koko elämänsä palvellakseen näitä niissä hoitolaitoksissa, missä he tämän maisen kärsimysmatkansa kulkevat.* Valtiovallankin taholta on annettu ymmärtää, että vain kristillinen rakkaus jaksaa ottaa kantaakseen sen kuorman, minkä vajaakykyisten huoltaminen antaa.

Mutta loppujen lopuksi on meidän tässä asiassa pysähdyttävä Kristuksen sanojen eteen: »Katsokaa, ettette halveksu yhtään näistä pienistä, sillä minä sanon teille, että heidän enkelinsä taivaissa näkevät aina minun Isäni kasvot, joka on taivaissa.» (Mt.18:10.)

4. AISTIVIALLISET.

Tietä kulkee mies, mustat lasit silmillä ja valkoinen keppi kädessä. Askel on epävarma. Keppi tunnustelee tietä edessä. Kulkija horjahtelee, kompastelee. Mat-

kanteko jatkuu haparoivana. — Ihmiset katselevat kulkijaa. Säälivin sydämin he kuiskaavat toisilleen: »Hän on sokea.» — Mies kuulee herkistynein korvin kuiskauksen. Kiusaantunut ilme leviää kasvoille. »Miksi olen aina ihmisten säälin kohteena?»

Pihalla leikkii joukko lapsia. Iloiset äänet täyttävät ilman. Ne tempaavat mukaansa tyttösenkin, joka on päässyt ulos kevätilmaan. Hänkin nousee paikaltaan ja yrittää tavoittaa lasten leikkivän joukon, mutta kompastuu ja kaatuu. Toiset nauravat ja eräs joukosta huutaa: »Sokea kaatui.» Tyttönen itkee ja tuskainen huokaus nousee huulille: »Miksi olen sokea?»

Olemmeko milloinkaan pysähtyneet kysymään, mitä on sokeus ja mitä se merkitsee sokealle itselleen?

Mikä on meidän käsityksemme sokeasta? Ymmärrämmekö, että hänkin on ihminen, kuten me toisetkin? Hänellä on ruumis ja sielu ja täysi elämä niissä. Hän on kaikin puolin meidän kaltaisemme. Häneltä puuttuu vain näkö.

On sokeita, jotka syntymästään asti ovat eläneet täydellisessä pimeydessä. He eivät tajua, mitä näkemisen lahja merkitsee. Heidän elämänsä on ainaista yötä ja vaellusta siinä. Mutta paljon on niitäkin, joiden sokeus on tullut myöhemmin. Sen on aiheuttanut jokin tauti tai tapaturma. Heille merkitsee sokeus siirtymistä valosta pimeyteen ja eristäytymistä siitä elämästä, missä he ennen elivät.

Kuinka paljon on Suomessa sokeita ihmisiä? Siitä ei olla tarkoin selvillä. Tavallisesti heitä sanotaan olevan noin 3,000. Sokeain avustusta nauttivien henkilöiden luku on 1,600, mutta he ovat iältään yli 18-vuotiaita ja työkykyisiä. Suuri määrä sokeita jää tämän ryhmän ulkopuolelle. On arvioitu, että maamme sokeiden kokonaislukumäärä olisi noin 5.000. Näistä on v. 1950 sotasokeita 172.

* * *

Olemmeko milloinkaan joutuneet tekemisiin sellaisen ihmisen kanssa, joka ei osaa puhua? Olemmeko silloin huomanneet, että tällainen henkilö koettaa joko kätten



Sokea ja mykkä.

liikkeillä tai meille oudoilla äänillä ilmaista ajatuksiaan? Me päättelemme, ettei tällainen henkilö ole lahjoiltaan täydellinen. Häneltä puuttuukin eräs meidän tärkeimpiä kykyjämme. Hän on mykkä.

Mistä hänen mykkyytensä johtuu? Suuri osa mykistä on lapsuudestaan saakka puhumaan kykenemättömiä. Heidän puhumattomuutensa syynä on se, että he ovat myöskin synnynnäisesti kuuroja. He eivät ole milloinkaan kuulleet toisten ihmisten puheääntä. Sentähden he eivät ole oppineet puhumaan. Yli 50 % heistä on tullut kuuroksi varhaisessa lapsuudessa ja unohtanut jo oppi-

mansa kielen. Sentähden he turvautuvat esittämään ajatuksiansa viittomalla. Näitä ihmisiä sanomme kuuromykiksi.

Kuuromykkiä on maassamme noin 4,000. Kun tähän lisätään muut puhevikaiset, on k. o. lukumäärä huomattavasti suurempi. Jokapäiväisen elämän menossa jäävät kuuromykät varsin vähäisen huomion kohteiksi. Harva ihminen on pysähtynyt miettimään kuuromykän vaikeuksia. He ovat ihmisolentoja kaikkine inhimillisine tarpeineen, mutta heille on elämä jatkuvaa hiljaisuutta ja yksinäisyyttä.

On myöskin muutamia sellaisia mykkiä, jotka eivät ole kuuroja. Heidän puhe-elimensä ovat myöhemmällä iällä halvautuneet tai muuten vioittuneet. He ovat kuulevia mykkiä.

Kuuromykät nimittävät itseään kuuroiksi. He eivät halua olla mykkiä eivätkä olekaan, koska he osaavat ilmaista ajatuksiaan viittomakielellä ja 75 % heistä osittain puhuakin.

Mutta on myöskin ihmisiä, jotka osaavat puhua, vaikka ovatkin täydellisesti kuuroja. He ovat menettäneet kuulonsa myöhemmällä iällä ja oppineet puhumaan sitä ennen. He voivat siis puhuen seurustella ihmisten kanssa, etenkin, jos käyttävät kuulolaitteita, mikäli kuurous ei ole täydellinen. Tällainenkin hiljaisuus on painostavaa ja jokapäiväisestä elämästä eristävää.

* * *

Kaikkia niitä ihmisiä, joilta puuttuu näkö, kuulo tai puhekyky, nimitetään tavallisesti aistiviallisiksi. Jokin aisteista puuttuu kokonaan tai on osittain käyttökelvoton. Kun näitä ihmisiä ajattelemme, voimme sanoa, että he ovat monessa suhteessa avuttomia. He tarvitsevat usein toisten tukea ja apua.

Yhteiskunnan taholta on kiinnitetty huomiota aistiviallisten asemaan. Sokeita varten on maassamme kaksi lastenkoulua, Helsingissä ja Kuopiossa. Näissä laitoksissa annetaan lapsille kansakoulutiedot. Aikuisia sokeita varten on Helsingissä Sokeain Ystävät r.y:n ylläpitämä Sokeain työkoulu sekä miehille että nai-

sille. Myös yksityisen säätiön ylläpitämänä toimii Åvikissa kuuromykkäin vanhainkoti, jossa on hoidossa useita sokeita kuuromykkiä.

Maassamme on tällä hetkellä suomenkielisiä kuuromykkäinkouluja Turussa, Kuopiossa, Oulussa, Mikkelissä ja Jyväskylässä. Kaksi viimeksimainittua ottaa oppilaiksi toisista kouluista lahjattomimman aineksen, jolle ei voida antaa kansakoulua vastaavaa koulutusta, minkä toiset laitokset pyrkivät tekemään. Ruotsinkielisille kuuromykille on oma koulunsa Porvoossa. Kaikki koulut antavat oppilailleen puhekoulutuksen. Viittomakieli jääkin kuuromykkien omaksi ammattitaidoksi. Kuuromykkäinkoulussa kiinnitetään suuri huomio edelleen käsityön opetukseen jonkin ammattitaidon antamiseksi kuuromykille. Varsinaista kuuromykkien ammattikoulutusta varten toimii Turussa kuuromykkäin ammattikoulu ja Pieksämäellä Nikkarilassa kuuromykkäin kotitalouskoulu.

Kirkonkin taholta on haluttu ojentaa auttava käsi aistiviallisten maailmaan. Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliiton yhteydessä on erityinen aistiviallistoimikunta, jonka tehtävänä on tutkia seurakuntadiakonian mahdollisuuksia palvella aistiviallisia. Myöskin eriuskoiset kuten helluntailaiset, vapaakirkolliset sekä Pelastusarmeija tekevät työtä aistiviallisten parissa.

Kun on kysymyksessä aistiviallisten auttaminen, on ensiksi saatava tietää, mitkä ovat heidän tarpeensa. Voidaan sanoa lyhyesti: heillä on kaikki samat tarpeet, mitkä meilläkin. He tarvitsevat jokapäiväisen leipänsä, vaatteensa ja kaiken, mitä ihmiselämään kuuluu. Mutta sen he haluaisivat saada omien käsiensä töillä.

Sokeat ovat saaneet ammattikoulutusta tehtäviin, joihin he kykenevät. Toiset valmistavat harjoja, toiset tekevät koritöitä. Muutamien ammattina on hierominen. Sokeita on monilla muillakin työaloilla. Vaikeutena on usein saada sokeiden tuotteita kaupaksi, koska heidän on vaikea kilpailla tehdasteollisuuden kanssa. Myöskään ei aina pidetä sokeaa samanarvoisena ammatinharjoittajana näkevän kanssa. Meidän olisi poistettava juuri näitä vaikeuksia sokeain elämäntieltä.

Sokeilla on myöskin henkiset tarpeensa. He voivat tyydyttää niitä kirjallisuuden tai kuulemansa sanan avulla. Mutta tavallista kirjaa he eivät voi lukea. Heidän on käytettävä omaa pistekirjoitustaan. Sellaista kirjallisuutta on painettu. »Kirjoja

sokeille r.y.»-niminen yhdistys jatkuvasti kartuttaa kirjastoaan. Siinä on nykyisin noin 5.000 nidosta. Sokeain Keskusliitto julkaisee pistekirjoituksella painettua, kerran kuukaudessa ilmestyvää Sokeain Airut-lehteä. Sokeain Kirjallisuusyhdistyksen toimesta ilmestyy painomusteella painettu »Varjojen mailta»-niminen aikakauslehti. Näitä kirjallisia tuotteita olisi hankittava niille sokeille, jotka osaavat lukea pistekirjoitusta. Sokeille olisi myöskin varattava tilaisuus kuunnella puhuttua sanaa henkensä virkistykseksi, koska kaikki eivät osaa lukea pistekirjoitusta.

Monet sokeista kaipaavat Jumalan Sanaa. Sokeain Ystävät r. y. on jo pitemmän aikaa painattanut hengellistä kirjallisuutta. Uuden Testamentin kirjat on kaikki painettu sokeain kirjoituksella, huomattava osa myöskin Vanhan Testamentin kirjoista. Yksinäisyydessä ja pimeydessä elävä ihminen tarvitsee lukemisensa lisäksi myös ymmärtämyksellistä sielunhoitoa. Sokeain sielunhoidolliset tarpeet ovat samat kuin näkevänkin. Kaikki heistä eivät ole Raamatun Bartimeuksen kaltaisia, jotka istuisivat tien varrella kerjäämässä ja huutamassa Jeesuksen perään.

Jokaisella sokealla pitäisi olla oma radionsa hänen henkiseksi ja hengelliseksi virkistykseen.

Samoinkuin sokeilla on kuuromykilläkin omat tarpeensa. Ruumis ja sielu tarvitsevat ravintoa. Ulkonaisesti on heidän asemansa parempi kuin sokeiden. Monet heistä elättävät itsensä ja perheensä hankkimansa ammatin turvin. Yleensä he ovat tunnollisia ja uskollisia tehtävissään. Kuitenkin tuottaa joskus vaikeuksia heidän työhönsijoituksensa ihmisten ennakkoluulojen takia. Onneton on kuuromykkä, joka joutuu työttömäksi. Se merkitsee hänelle sekä aineellista että henkistä murtumista.

Kuuromykät pyrkivät saamaan myöskin hengelleen ravintoa. Kouluopetuksen pohjalta he kykenevät lukemaan helppotajuista kirjallisuutta. Eräät kuuromykät ovat edistyneet niin pitkälle, että kykenevät hankkimaan tietoja vaikeatajuisista tieteellisistäkin teoksista.

Lisäksi he kaipaavat myöskin sielunhoitoa. Sitä voivat antaa vain ne henkilöt, jotka ymmärtävät kuuromykkien kieltä. Maassamme on kolme kuuromykkien matkapappia, jotka huolehtivat piirinsä sielunhoidosta. Mutta on ymmärrettävää, etteivät hajalla-asuvat kuuro-

mykät tapaa pappejansa edes yhtä kertaa vuodessa. Se on hyvin valitettavaa etenkin silloin, kun kuuromykkä on sairaana tai kuolemanhädässä. Silloin hän on yksinäinen ja orpo, jos kukaan.

Kuuromykkäinpappien toimesta levitetään vapaaehtoisin varoin hengellistä lehtistä »Hiljainen Seurakunta» niille kuuromykille, jotka osaavat lukea. Myös on yritetty saada kuuromykkien kieltä taitavia maallikoita tulkeiksi välittämään puhuttua Jumalan sanaa kuuromykkien ymmärrettäväksi. Muutamissa kaupungeissa (Helsingissä, Tampereella, Oulussa) on seurakunnan palkkaama diakonissa työssä aistiviallisten parissa.

Kaikista näistä toimenpiteistä huolimatta elävät aistivialliset omassa eristetyssä maailmassaan, jonne he kaipaavat meidän palvelevan kätemme ojennusta. Ymmärtääksemme heitä on meidän mentävä heitä lähelle, kuunneltava ja tarkkailtava heitä. Siten opimme ymmärtämään heidän puutteenalaista elämäänsä.

Sokeilla nuorilla tulisi olla oma paikkansa näkevien nuorten kerhoissa ja riennoissa. Heille ei saisi osoittaa, että he aistivikansa vuoksi eroavat toisista nuorista. Yhteinen kirkkomatka sokean kanssa tuottaa molemminpuolista virkistystä. Mikä ilo olisikaan kuuromykälle, jos joku nuori uhraisi aikaansa oppiakseen hänen kanssaan puhumaan hänen viittomakieltään tai opettelisi kuuntelemaan ja ymmärtämään kuuromykän kankeaa puhekieltä! Tällaisen ystävän kautta voitaisiin kuuromykkäkin vetää nuorten toimintoihin mukaan.

Myös vanhempien aistiviallisten ihmisten asemaa voivat nuoret ihmiset huomattavasti parantaa. Siihen tarvitaan ymmärtämystä ja rakkautta. Ajatelkaamme kunnalliskodeissa olevia kuuromykkiä tai sokeita, missä yksinäisyydessä he elävätkään! Eivätkö nuorisopiirit voisi yhteisten retkiensä ja vuorottaisten henkilökohtaisten vierailujen muodossa rakentaa siltaa heidän ja muun elämän välille? Tässä voisi tulla kysymykseen henkinen ja hengellinen virkistystoiminta.

Mutta aineellinen tuki on vieläkin ratkaisevampi. Mitä merkitsevätkään sanat ilman tekoja. Sokeitten tuotteet markkinoille! Siinä eräs tärkeä tehtävä nuorten toimin-

nalle. Kuuromykille riittävästi kätten työtä ja työn iloa! Se olkoon eräs hiljaisten seurakuntalaistemme muistamisen muoto.

Meidän tulisi ymmärtää aistiviallisia ja olla heidän tukenansa. Ennenkaikkea heissä pitäisi nähdä Kristus, joka vetoavasti katsoo meihin heidän puolestaan ja sanoo: »Ja kuka hyvänsä antaa yhdelle näistä pienistä maljallisen kylmää vettä — — —, hän ei jää palkkaansa vaille.» (Mt. 10: 42.)

5. RAAJARIKKOISET JA INVALIIDIT.

Ihmiselämä on vaarojen alainen. Me saamme päivittäin kuulla ja lukea sanomalehdistä onnettomuuksista ja tapaturmista, jotka ovat kohdanneet ihmisiä. Me näemme myös niiden uhreja kaduilla ja teillä. Keltä puuttuu käsi, keltä jalka. Kuka opettelee kävelemään vaivaloisesti kainalo- tai kyynärsauvojen varassa. Joku liikkuu rullatuolin avulla. Nämä ihmiset ovat joko raajarikkoja tai invaliideja.

Yleensä ajatellaan, että invaliidi on samaa kuin raajarikkoinen. Mutta tämä ajatus ei ole paikkansapitävä. Kaikki invaliidit eivät ole raajarikkoja. Sana »invaliidi» on latinaa ja merkitsee suomennettuna voimatonta tai sairasta. Yleisesti nimitetään työkyvyttömiä invaliideiksi. Invaliidi onkin henkilö, jonka vamma on pysyvä. Mutta tämä vamma voi olla muissakin ruumiinosissa kuin raajoissa.

Vanha nimitys raajarikkoinen merkitsee henkilöä, jolla on vamma joko käsissä tai jaloissa. Mutta nimitys ei vastaa tätä käsitettä. Sen piiristä jäävät pois sellaiset henkilöt, joilla on vamma muissa ruumiinosissa, esim. selässä. Yleensä luetaan raajarikkoisiksi ne henkilöt, joilla tuki- tai liikuntaelimet ovat vialliset tai joilta ne osittain puuttuvat.

Kansankielessä nämä käsitteet yhdistetään ja raajarikkoisella tarkoitetaan invaliidia. Emme tässä esityksessämme lähde tämän enempää selvittelemään näiden käsitteiden eroavaisuuksia, mutta katselemme, mistä näi-

den ihmisten vammaisuus on peräisin ja mitä se vaikuttaa heidän elämäänsä.

Vuonna 1939 oli maassamme raajarikkoisia henkilöitä 16.415. Synnynnäisen vamman alaisia oli heistä 2.543. Tapaturman aiheuttaman vamman saaneita oli 5.335. Jonkin taudin seurauksesta raajarikoiksi tulleita oli 8.526 ja tuntemattomasta syystä raajarikoksi tulleita 11 ihmistä.

Synnynnäisistä raajarikkoisista, joiden kokonaislukumäärä on huomattavan suuri, on onneksi vain pieni määrä sellaisia, joiden vammaan lääketiede ei voi antaa parannusta. Useimmat heistä saadaan hoitomenetelmillä työkykyisiksi ja terveiksi.

Kaikki tapaturmista johtuvat sairaudet eivät johda raajarikkoisuuteen. Maassamme sattui v. 1936 44.091 tapaturmaa, jotka aiheuttivat 26.283 henkilölle haavoja tai ruhjevammoja. Niistä oli seurauksena vain 785 pysyvää vammaa, mutta ne eivät kaikki kohdistuneet raajoihin.

Eri taudeista aiheutuvat vammat voivat olla monissa tapauksissa hyvin vaikealaatuisia, kuten esim. halvaukset, luu- ja niveltaudit, mutta niistäkin saatetaan hoidolla osittaisesti parantua.

Suurin raajarikkoisuuden aiheuttaja on sota. Viime maailmansodan seurauksena on laskettu tulleen yli 10 miljoonaa invaliidia, joista suurin osa, n. 80 %, on raajarikkoisia. Meidän maassamme oli viimeksi käytyjen sotien jälkeen sotainvaliideja n. 48.000 henkeä. Heistä on vielä v. 1950 parantumattomia n. 46.000. Tässä lukumäärässä ovat mukana myöskin vapaussodan invaliidit, joita on elossa n. 1.500. Huomattava määrä sotainvaliideistamme on raajarikkoisia.

Sotainvaliidien ryhmässä oli meillä alkuaan yli 10.000 sotatuberkuloottista, mutta heidän lukumääränsä vähenee nopeasti, koska heitä kuolee keskimäärin yksi päivää kohden. Huomattava ryhmä on myöskin aivoinvaliideja, joita lasketaan olevan vielä lähes 2.500. Edellä mainitsimme sotasokeat, joita on kaikkiaan 172.

Kun laskemme yhteen sotainvaliidit ja raajarikkoiset, huomaamme, että heidän lukumääränsä on yllättävän suuri, yli 60.000 henkeä. Tällainen väestöryhmä vaatii aivan erityisiä huoltotoimenpiteitä.

Kuvaavaa on pakanuuden ajan käsitys raajarikkoisten arvosta. Vanhassa Spartassa heidät surmattiin, etteivät jäisi yhteiskunnan huollettaviksi. Vielä kristinuskon vaikutuskautena saivat raajarikkoiset tulla toimeen, miten selvisivat omine apuinensa. 19:nnellä vuosisadalla, jolloin tähän asiaan alettiin yleisemmin kiinnittää huomiota, oli tarkoitus pelastaa heidät vain nälkäkuolemasta tai suurimmasta hädästä.

Suomessa oli raajarikkoisten huollon alkuunpanija neiti Vera Hjelt. Hänen toimestaan perustettiin v. 1889 raajarikkoisten huoltoyhdistys, joka nykyisin toimii Raajarikkoisten Auttamisyhdistyksen nimisenä. Seuraavana vuonna alkoi Raajarikkois-

ten Työkoulu toimintansa Helsingissä. Myöhemmin muutettiin tämän koulun nimitys Raajarikkoisten Huoltolaitokseksi. Koulu on antanut sekä kansakoulu- että ammattiopetusta oppilailleen. Sen yhteydessä on ollut myöskin raajarikkoisten sairaala.

Raajarikkoisten auttamiseksi perustettiin v. 1910 yksityinen hoitolaitos Uuteenkaarlepyyhyn ja samana vuonna Oulun raajarikkoisten lastenkoti. Uudenkaarlepyyn laitos lakkasi parin vuoden kuluttua, mutta Oulun raajarikkoisten lastenkoti toimii vieläkin kannatusyhdistyksensä »Nuorten Ystävät r.y:n» tukemana. Kun sotien seurauksena raajarikkoisten lukumäärä lisääntyi, perustettiin valtion toimesta v. 1940 Invaliidisäätiön Huoltolaitos Helsinkiin. Tämä laitos on ottanut hoitoonsa aikaisemmin toimineen Raajarikkoisten Huoltolaitoksen sairaalan ja työkoulun.

Tämän lisäksi ovat toimineet seuraavat raajarikkoisten ja etenkin invaliidien huollosta vastaavat järjestöt: Vapaussodan Invaliidien Liitto, Jääkäriliitto, Suomen Punainen Risti, Suomen Sivili- ja Asevelvollisuusinvaliidien Liitto r.y., Invaliidijärjestöjen Keskusliitto r.y. ja Sotainvaliidien Veljesliitto, joista viimeksimainitun toiminta on ollut laajinta.

Köyhäinhoitolaissa on myöskin raajarikkoisille varattuna mahdollisuus saada huoltoa. Heidän asemaansa tukevat myöskin määräykset työntekijäin tapaturmavakuutuslaissa v:lta 1935 ja sotatapaturmalaissa v:lta 1941 sekä sotainvaliidien työhuoltolaissa v:lta 1942.

Laaja yhdistystoiminta ja lakisääteinen huolto osoittavat, että nykyisin raajarikkoiskysymys samoinkuin invaliidien huoltokin, on suuren huomion kohteena. Kaikissa näissä toiminnoissa olisi huomion oltava pyyteetöntä. Pääasiallisena tarkoitusperänä ei saa olla yhteiskunnan hyöty. Tärkeintä on, että heidän vaivojansa helpoitetaan ja että heille varataan mahdollisuus saada riittävä toimeentulo yhteiskunnan keskellä.

Paljon on invaliidien ja raajarikkoisten elämässä sellaista kärsimystä, jota ei voi yksin aineellisen tuen turvin poistaa. Ihminen, joka on menettänyt jonkin ruumiinosansa tai joka on joutunut työhönkykenemättömäksi, on usein saanut siitä myöskin sielullisen vamman. Muistettakoon, että ulkonaista vammaa kantava ihminen ei haluaisi olla yleisen huomion kohteena.

Eräänä esimerkkinä voimme mainita vapaussodassa vamman saaneen kasvoinvaliidin. Hänen kasvoistansa puuttuivat nenä ja huulilihakset. Tuttavapiirissä hänet tunnettiin »Invaliidi-Matin» nimellä. Säälien häntä kat-



Sisar lähdössä seurakuntatyöhön.

seltiin ja taitamattomat ihmiset nauroivat hänen surkeille kasvoilleen. Mitä tuskaa sellainen kohtelu sielullisesti tuottikaan, on vaikea kuvata.

Monet kärsijät ovat tällaisten syiden tähden sortuneet paheitten tielle, jopa alkoholismin kurjuuteen ihmisarvon puutteen tunnossa. Senvuoksi meiltä vaaditaan invaliidien vaikeuksien jatkuvaa ymmärtämystä.

Tähän tulevat lisäksi ulkonaiset vaikeudet, joita ei vielä olemassaolevalla toiminnalla ole voitu poistaa.

Eräässä invaliidikodissa on invaliidi, jonka molemmat kädet on katkaistu ja käsivarsiin leikkauksella muodostettu haarukat (ns. krukenbergit), joten hän voi nämä haarautumat puristaa yhteen ja siten tarttua kiinni esineisiin. Tämän lisäksi hän on sokea ja hänellä on huollettavanaan kolme alaikäistä lasta.

Eräällä miehellä, joka on 50-prosenttinen aivoinvaliidi, on vaimo mielisairaalassa. Mies on yksinään lastensa kanssa maaseutuoloissa.

Tällaisia elämänkohtaloita on nykypäivien Suomessa sadottain. Heidän vaiheistaan ja vaikeuksistaan voitaisiin kirjoittaa kokonaisia teoksia.

Mitä tällaisten hyväksi voidaan tehdä?

1. Kylän tai pienemmän piirin puitteissa voidaan jokaiselle raajarikkoiselle ja invaliidille järjestää oma ystä-

vänsä, joka vierailee vammaisen luona ja kuuntelee hänen aineellisia ja henkisiä toivomuksiaan. Siten päästään selville hänen todellisista tarpeistaan.

2. Kyläkunnan yhteisvoimin olisi nuorille vammaisille järjestettävä ammattiopettajaksi suutari, räätäli, puuseppä, hieroja tai jokin muu vammaisille sopiva ammatinharjoittaja. Missä tämä ei käy päinsä, huolehdittakoon siitä, että hänet toimitetaan niin aikaisessa vaiheessa kuin mahdollista saamaan ammattikoulutusta sitä antaviin huoltolaitoksiin.

3. Missä raajarikkoinen tai invaliidi on jo ammattityössään, olisi häntä tuettava kylän yhteisin voimin. Puuttuvia työkaluja olisi hankittava ja puutteelliset asunnot olisi korjattava perusparannusavustuksin ja talkootyöllä.

4. Vammaisten henkistä huoltoa ei olisi unohdettava. Edellä mainitsemamme »ystävän» pitäisi olla vetämässä vammaisia seurakunnallisiin toimintoihin, järjestettävä heidän koteihinsa hengellisiä tilaisuuksia ja hankittava uskonnollista kirjallisuutta.

Kaikessa tässä toiminnassa olisi muistettava, ettei näitä ihmisiä hoidettaisi minään erillisenä seurakunnallisena ryhmänä, vaan että he tuntisivat olevansa tasaveroisia seurakunnan jäseniä.

Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliiton yhteydessä toimii invaliidijaosto, jolla on oma työntekijänsä Sotainvaliidien Veljesliitossa. Myös on jokaisessa sotainvaliidipiirissä ns. sotainvaliidien luottamuspappi ja jokaiseen seurakuntaan yritetään saada invaliideille oma luottamusmiehensä. Tämän toiminnan tarkoituksena on auttaa invaliideja löytämään tie seurakunnalliseen elämään ja pääsemään seurakunnan sosiaalisen toiminnan kohteiksi. On toivottavaa, että tämä työ laajentuisi koskemaan kaikkia invaliideja ja raajarikkoisia.

Tässä kohden, jos missään, me tarvitsemme rakkauden mieltä ja henkeä. Mutta tähän palvelutyöhön tarvitaan myöskin alttiiden käsien palvelua. Vammaisten piirissä olevia kärsimyksiä ja puutteellisuuksia me emme voi täällä täydellisesti poistaa. Mutta meidän tulisi heidän rinnallaan taivaltaa sinne, missä »rammat hyppelevät kuin peurat». (Jes.35:6.)

6. PUUTTEESEEN JOUTUNEET.

Onnettomuudet, jotka kohtaavat ihmiselämää, eivät rajoitu yksinomaan ihmisruumista koskeviksi. Usein niiden vaikutus tuntuu koko perhepiirissä ja omaisten elämässä. Ne saavat aikaan taloudellista vahinkoa ja myöskin huollollisia vaikeuksia.

Ajatelkaamme kotia, jonka *perheenisä saa tapaturmaisen kuoleman*. Se merkitsee korvaamatonta tappiota koko kodin tulevaisuudelle. Jonkinlaisena korvauksena voi olla tapaturmaeläke, mutta se ei suinkaan vastaa huoltajan ansiotuloja. Jos tällainen perhe joutuu ylivoimaisten vaikeuksien eteen, on sen turvauduttava kunnallisiin huoltoavustuksiin. Niidenkin varassa on elämä niukkaa.

Usein käy samoin *äidin kuollessa*. Jälelle voi jäädä suuri, avuton lapsijoukko. Jos perhe on vielä varaton, on vieraan palvelusväen käyttäminen liian kallista, eikä se missään tapauksessa vastaa äidin työtä. Saattaa käydä niinkin, että lapset on hajoitettava pois kodin piiristä, kun isä ei kykene niitä hoitamaan.

Yllättävä onnettomuus on *tulipalo*, joka voi tuhota kodin kaikkine omaisuuksineen, voipa sen mukana saada surmansa kodin asukkaitakin. Harvoin palovakuutukset korvaavat menetetyn omaisuuden arvoa. Onpa omaisuus usein täysin vakuuttamatonta. Varattomille perheille on tällainen vahinko korvaamaton. Kun joutuu tyhjästä alkamaan, näyttää koko elämä toivottomalta.

Luonnonvoimatkin saavat aikaan huomattavia onnettomuuksia. Kun *salama* surmaa koko karjan, se aiheuttaa varsinkin varattomille eläjille ylivoimaisia vaikeuksia. *Rankkasade* voi tuhota täydellisesti viljavainiot ja viedä perheeltä suunnitellun talven elatuksen. Suurinta tuhoa tuottaa kuitenkin *halla*, joka vierailee toisinaan laajoissa osissa maatamme. Se, jos mikään, tuo mukanansa koteihin kaikkinaiset puutteet. Vaikka valtiovallan taholta suoritetaankin korvauksia luonnonvoimien aiheuttamista onnettomuuksista, eivät ne suinkaan vastaa menetyksien arvoa.

Onnettomuudeksi kodille on sekin, jos *perheen huol-*

taja jää työttömäksi. Silloin uhkaa kotia puute kaikissa muodoissa. Talouspulien seurauksena perheet joutuvat kärsimään nälkää samanaikaisesti, jolloin kauppojen hyllyt notkuvat elintarvikkeiden painosta. Valtiovalta on auliisti koettanut puuttua ns. työllisyyskysymykseen, mutta usein perheiden huoltajat ovat saaneet raataa alipalkattuina työssään ja vapaiden avustusjärjestöjen taholta on täytynyt jakaa elintarvikkeita heidän koteihinsa, ettei niissä kuoltaisi nälkään.

Suurin kaikista onnettomuuksista on *sota.* Paitsi sitä, että se tuhoaa ihmisolentoja, jättää se jälkeensä orpolapsia, leskiä, huoltajaa vaille jääviä vanhuksia, palaneita kyliä, tuhottuja teollisuuslaitoksia ja kaikkea muuta onnettomuutta. Kuka voisikaan määritellä sen kärsimyksen ja ne aineelliset vauriot, jotka kaksi viimeksi käymäämme sotaa ovat maallemme aiheuttaneet. Ovatpa sadattuhannet kansamme jäsenet siirtolaisina joutuneet jättämään kotiseutunsa ja hakeutumaan aivan uusille asuinsijoille.

Olemme jo edellä viitanneet siihen, mitenkä tehokkaasti eri avustusjärjestöt ovat antaneet sodasta kärsineille tukeansa. On säädetty uusia lakeja sodan taakkojen helpoittamiseksi. Näitä ovat esimerkiksi maanhankintalaki vuodelta 1945, sotaorpojen ja sotaleskien työhuollosta annettu laki vuodelta 1944, sotatapaturmalaki vuodelta 1941 sekä sotainvaliidien työhuoltolaki vuodelta 1942.

Kuitenkin on tunnettua, ettei näiden määräysten eikä vapaan huoltotoiminnan turvin ole voitu sodasta kärsimään joutuneitten kysymyksiä täydellisesti ratkaista. On sellaistakin hätää, mitä ei pelkästänsä aineellinen apu voi poistaa. On sattuvasti sanottu, että aikamme kasvot ovat vielä sodan tuskan vääristämät.

Lisäksi on niitä koteja, joiden puutteen ja köyhyyden syynä eivät ole ulkonaiset onnettomuudet. Sellaisia ovat *suurperheiset kodit,* joissa huoltajan ansiotulot eivät riitä perheen elatukseen. Tällaisten toimeentulon auttamiseksi on perhelisälaki vuodelta 1943, joka säätää lisäkustannusten korvauksen vähävaraiselle perheelle, jossa on vähintään 3 tai 4 huollettavaa lasta, sekä lapsilisälaki vuodelta 1948, jonka mukaan valtion varoista maksetaan määräsumma vuodessa jokaisesta 16 vuotta nuoremmasta lapsesta.

Nämä avustukset varattomille lapsiperheille ovat suureksi siunaukseksi, mutta voipa olla niinkin, että ne houkuttelevat perheen huoltajaa jättäytymään yksinomaan niiden varaan. Tällaiset tapaukset lienevät kuitenkin harvinaisuuksia. Enemmän on niitä perheitä, jotka kiitollisina kaikesta ulkoapäin tulevasta tuesta yrittävät itsekin parhaansa selviytyäksensä vaikeuksistaan eteenpäin.

On asuinhuoneita, jotka eivät missään muodossa kelpaisi ihmisasunnoiksi. Katto vuotaa sateella. Ikkunoista puuttuvat sisälasit. Lattiapalkit ovat irtonaiset ja kylmyys pääsee sitä kautta huoneeseen. Lämmitysuunit ovat epäkunnossa. Tällaisissa asunnoissa, jotka voivat olla kuutiotilavuudeltaan muutenkin liian ahtaita, voi asua kymmenhenkinen perhe. On aivan ihme, jos lapsista näissä oloissa tulee terveitä ja elinkelpoisia kansalaisia.

Jokaisessa maassa on ihmisiä, jotka kodittomina vaeltelevat paikasta toiseen. Heitä on meidänkin maamme kylissä ja kaupungeissa. Sellaisia ovat työpaikoista toisiin kulkevat henkilöt. Heitä on eniten isoissa asutuskeskuksissa. Niissä he muodostavat oman ryhmänsä, jota sanotaan *irtolaisiksi*. He ovat työtä vieroksuvia, kerjäämällä tai muulla luvattomalla ammatilla itseään elättäviä ihmisiä. Yhteiskunta on jatkuvasti koettanut heitä vastaan suojautua.

Irtolaisten lukumäärää on vaikea sanoa. Vasta sitten, kun vuoden 1936 irtolaislain toimenpiteet heihin yltävät, heidät merkitään irtolaisiksi. Vuonna 1940 oli irtolaistilastoissa merkittynä maassamme 1061 henkeä. Yhteiskunnan toimenpitein koetetaan saada näiden lukumäärää vähennetyksi ja eri huoltomenetelmin yritetään heidät palauttaa yhteiskuntakelpoisiksi henkilöiksi.

Samat kysymykset kohtaavat meitä puhuessamme *mustalaisista*, jotka kodittomina vaeltavat paikasta toiseen eivätkä elatustansa hanki millään määrätyllä ammatilla. Meidän maassamme ei virallisen huollon taholta ole vielä tähän asiaan ratkaisevasti puututtu. Myös mustalaislähetys on toiminnaltaan varsin vähäistä, eikä sillä ole varsinaista sosiaalista ohjelmaa mustalaisten saattamiseksi yhteiskunnan tuottavaksi väestöryhmäksi.



Ompeluseura diakonissalaitoksessa.

Kun tarkastelemme edelläkuvatuita ihmisryhmiä, olkootpa he vaikeuksissa onnettomuuksien, köyhyyden tai oman syynsä vuoksi, ei kristillisellä rakkaudenpalvelulla ole syytä jättää heitä oman onnensa nojaan. Paljon näissä kysymyksissä onkin jo tehty.

Mainitsemme tästä muutamia esimerkkejä:

Erään siirtolaisen juuri valmistunut talo paloi perustuksiaan myöten. Kaikki irtain omaisuus tuhoutui sen mukana. Kylän väki, joka saapui palopaikalle, ei voinut mitään pelastaa, mutta sensijaan jokainen heistä toi perheelle kotoansa ensiavun. Tuli ruokailuvälineitä, ruokatarpeita, työkaluja ja vaatteita. Näin yhteisvoimin tuettiin onnettomuuden uhriksi joutunutta perhettä. Se oli rohkaisevaa kovien kohtaloitten ihmisille.

Eräällä työpaikalla kuoli perheen isä tapaturmaisesti. Työtoverit tiesivät, mitä se merkitsi hänen kodilleen. Kun kuolinsanomaa lähdettiin viemään kotiin, vietiin sen mukana työtoverien keräämä rahalahja. Tämä oli sytyttävä teko naapureille, jotka ottivat turvattoman perheen yhteisesti hoivatakseen.

Tulipalo surmasi erään kodin ainoan lehmän. Naapurit järjestivät niin, että perhe sai hakea eri taloista vuorotellen päivän maitoannoksen ilmaiseksi, kunnes perheelle kerättiin lehmänostorahat. Näin oli naapurirakkaus pelastanut onnettomuuden uhriksi joutuneet.

Irtolaisiin ja mustalaisiin nähden on vaikeampi sovelluttaa diakonia-apua. Nämä autettavat tuottavat joskus auttajilleen vahinkoa epärehellisyytensä vuoksi. Mutta on tapauksia, jolloin

heidätkin on voitu pelastaa rakkaudenhoidolla yhteiskuntakelpoisiksi ihmisiksi. Kodittomalta kulkijalta älköön suljettako ovia silloin, kun hän yöpaikkaa pyytää.

Eräänä jouluaattona tuli maaseudun kotiin kulkurimies ja pyysi saada viettää yönsä talon suojissa. Talon väki ei halunnut ottaa vierasta joulurauhaansa häiritsemään, ja niin oli miehen lähdettävä maantielle. Talon poika, joka näki miehen lähtevän kylmään iltaan, hätääntyneenä huomautti: »Ehkä hän olikin Kristus.» Hän juoksi miehen perään ja toi hänet kotiinsa.

Kaikista näistä esimerkeistä voisimmekin etsiä diakonian tehtäviä:

1. Onnettomuuksien sattuessa olisi saatava pikainen naapuriapu pelastamaan kärsimään joutuneita. Joku ottaa kootakseen tavaraa ensiavuksi.

2. Kylän diakoniakassan olisi varattava Yhteisvastuu-keräyksen tai oman seurakunnan diakoniakeräyksen varoja tällaisia tapauksia varten.

3. Talkootyö on vanha koeteltu keino huonojen asunto-olojen korjaamiseksi.

4. Työseuratoiminta kodeissa parantaa perheitten heikkoa vaatetustilannetta, etenkin, jos tarvikkeet viedään näihin koteihin. Tähän toimintaan voidaan liittää myöskin monenlaista miesten suorittamaa työtä.

5. Sotalesket ja sotaorvot olkoot ympäristönsä erityisen huolenpidon kohteina.

Kaikki, mitä tehtäneekin, suoritettakoon iäisyysvastuulla ja niinkuin se tehtäisiin Herralle, joka sanoo: »Minun oli nälkä, minä olin alaston ja minä olin koditon.» (Mt.25:35—36.) Ja: »Minkä te olette tehneet yhdelle näistä minun vähimmistä veljistäni, sen te olette tehneet minulle.» (Mt.25:40.) »Joka köyhää armahtaa, se lainaa Herralle.» (Sananl.19:17.)

7. ALKOHOLIN UHRIT.

»Oi, nimeni olen menettänyt! Kuolemattoman osan itsestäni olen menettänyt, jäljellä on vain eläimellinen. — — — Olla päissään, puhua kuin papukaija, riidellä, ylvästellä, kiroilla, pauhata ja mässätä oman varjonsa kanssa! Oi sinä näkymätön viinan henki, jos sinulla ei

vielä nimeä ole, niin ota sitten nimeksesi — perkele! — — — Voi sentään, että ihminen suuhunsa ottaa vihollisen, joka varastaa aivot hänen päästään! Voi, että ilolla, huvilla, humulla ja huudolla itsemme elukoiksi muunnamme! — — — Pyydän häneltä saada takaisin virkani; silloin hän minulle vastaa, että olen juomari. Vaikka olisi minulla suuta yhtä monta kuin lohikäärmeellä, ne kaikki tuommoinen vastaus tukkisi. Tällä haavaa järki-ihminen, hetken päästä narri, ja yht'äkkiä elukka! Oi, ihmeellistä! Kirottu jokainen liikamalja, sen pohjalla asuu perkele!»

Nämä voimakkaat sanat ovat kuuluisan englantilaisen kirjailijan William Shakespeare'n. Niissä on lyhyesti kuvattuna juomarin elämä ja juomarin kohtalo. Vaikka nämä sanat ovatkin vuosisatojen takaa, pitävät ne paikkansa vielä tälläkin hetkellä. Nytkin on paljon ihmisiä, jotka vapaaehtoisesti antautuvat tekemisiin alkoholin kanssa, kietoutuvat sen pauloihin ja joutuvat turmioon.

Alkoholin tuottaman kirouksen tähden on tätä kysymystä käsitelty jo vuosituhansien aikana. Kreikkalainen filosofi Platon kirjoittaa siitä: »Ne, jotka ovat viisautta ja kuntoa vailla ja alituisesti elävät kemuissa ja sen semmoisissa, liikkuvat — kuten näyttää — alaspäin ja takaisin keskitasolle asti ja siten harhaavat läpi ikänsä eivätkä ole koskaan, tämän tason yläpuolelle nousten, luoneet katsettansa ylöspäin totuutta kohti eivätkä siihen kohottautuneet.»

Kristinuskon kanta on alkoholin väärinkäyttöön nähden täysin selvä. Juoppous tuo ajallisen ja iäisen turmion. (Sananl.23:29—32.) Se estää kristittyä valvomasta ja antaa aihetta vääriin tekoihin. (Lk.12:45, Lk.21:34). Alkoholin käyttö vie syntiin ja irti Jumalasta (Room.13:13, Ef.5:18). Sentähden on kristityn sitä vältettävä kuin myrkkyä.

Mutta me emme ole vastuussa vain itsestämme, vaan myöskin lähimmäisistämme. Tämän luvun tarkoituksena ei olekaan ottaa esille raittiuskysymyksestä henkilökohtaisesti. Tarkastelemme asiaa niiden kannalta, jotka ovat joutuneet alkoholismin uhreiksi ja mitkä ovat meidän velvollisuutemme heitä kohtaan.

Yhteiskunnassamme nimitetään alkoholistiksi henkilöä, joka viettää juopottelevaa elämää, on vaarallinen itselleen ja häiriöksi sekä pahennukseksi ympäristölleen. Mutta vaikka alkoholin väärinkäyttö onkin varsin yleistä, pidetään alkoholistina vasta sellaista henkilöä, jonka elämään on juoppouden tähden lakimääräisesti puututtava ja yhteiskunnan hänen huollostansa vastattava. Tällainen henkilö on jo silloin alkoholin uhri.

Kuinka paljon on alkoholisteja maassamme? Tähän kysymykseen on vaikea vastata, koska kaikki alkoholin väärinkäyttäjät eivät ole joutuneet alkoholistihuollon piiriin. Oy Alkoholiliike Ab:n suorittaman tutkimuksen mukaan oli maassamme vuonna 1938 alkoholin tähden huoltoa tarvitsevia henkilöitä noin 20.000, joista naisia noin 1.000. Mutta on ilmeistä, että nämä luvut ovat sotien jälkeen huomattavasti kasvaneet.

Alkoholistien huoltamiseen ryhdyttiin varsinaisesti vasta 1800-luvun loppupuoliskolla. Heitä yritettiin parantaa voimakkailla lääkkeillä. Myöskin sairaalahoitoa käytettiin. Tällöin kokeiltiin ns. inhotuskuuria, jolloin potilaan ruokiin ja juomiin sekoitettiin runsaasti alkoholia ja oksennusaineita. Eräänä hoitomenetelmänä oli myöskin hypnotismi. Ensimmäinen varsinainen alkoholistiparantola perustettiin Amerikassa v. 1854. Samoihin aikoihin niitä alkoi syntyä toisissakin maissa. Hoitokeinona oli vielä alkoholi. Alkoholistin uskottiin pääsevän kohtuullisuuteen. Toimenpiteet eivät johtaneet kuitenkaan tuloksiin.

Ehdottomuuden pohjalla toimiva raittiusliike muutti laitosten hoitotavat. Vuonna 1889 perustettiin Sveitsissä ensimmäinen nykyaikainen alkoholistihuoltola, St. Ellikonin alkoholistiparantola. Alkoholistien pakkohuoltoa koskevat lait säädettiin Euroopassa 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa.

Meidän maassamme tehtiin ensimmäiset yritykset alkoholistien parantamiseksi 1870-luvun loppupuolella. Aloitteentekijänä oli maamme raittiusväki ja tarkoituksena oli saada alkoholisteja tähän työhön mukaan. Hilda Hellman ja hänen sisarensa perustivat Vaasaan ensimmäisen raittiusyhdistyksen vuonna 1877. Yhdistys piti kokouksia, esitelmiä ja teetarjoiluja ja onnistui saamaan mukaan alkoholistejakin. Mutta nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan estäneet juoppoja sortumasta takaisin entiseen elämäänsä.

Näiden saatujen kokemusten perusteella alettiin suunnitella erityistä juoppojen parannuslaitosta. Aloitteentekijöinä olivat eversti Joh. A. Frey ja opettaja K. J. Verkko. Mukaan tuli vuonna 1866 perustettu Turva-seura. Huoltolaa varten saatiin vuokratuksi Orimattilasta huvila, jossa parantola — nimeltään Turva — aloitti toimintansa samana vuonna. Muutamia vuosia myöhemmin siirtyi hoitola Yläneen pitäjään. Turva-seura luovutti huoltolan v. 1914 Raittiuden Ystäville, joilta se siirtyi vuonna 1937 valtion haltuun.

Tämä maamme ensimmäinen alkoholistien huoltolaitos toimi kristillisessä hengessä. Väkijuomista oli pidättäydyttävä täydellisesti. Ruumiillista ja henkistä kuntoa kohotettiin työn ja kasvatuksen avulla.

Valtiovalta oli näistä toimenpiteistä kokonaan syrjässä. Asiasta tehtiin kyllä useita aloitteita valtiopäivillä, mutta ne eivät saaneet tarvittavaa ymmärtämystä. Alkoholistihuoltoloista arveltiin, »etteivät ne voi muuta kuin kehoittaa alkoholisteja jatkamaan juoppouttaan siksi, että pääsevät sinne hyville päiville». Keskustelu valtion alkoholistihuollosta jatkui eduskunnassakin aina vuoteen 1937 asti, jolloin alkoholistilaki astui lopullisesti voimaan.

Nykyisen alkoholistihuollon tarkoituksena on palauttaa väkijuomain uhrit raittiiseen elämään yhteiskunnan hyödyllisiksi jäseniksi. Toinen päämäärä on suojella alkoholistin ympäristöä hänen vaikutukseltaan.

Maassamme oli v. 1946 alkoholistiparantoloita Paimiossa, Lapinjärvellä, Sairilassa ja Lammilla. Näissä oli mainittuna vuonna hoidettavana yhteensä 569 alkoholistia, joista miehiä 516 ja naisia 53.

Yksityiseltä taholta on alkoholikysymystä pidetty jatkuvasti vireillä. Raittiusjärjestöjen Yhteistoimikunta on pyrkinyt vaikuttamaan alkoholistihuoltoa koskevien lakien kehitykseen sekä levittämään kysymystä kaikklen kansankerrosten piiriin esitelmä- ja kurssitoiminnan muodossa. Huomattava osuutensa on työssä myöskin Kansalaisjärjestöjen Raittiustoimikunnan Keskusliitolla, Kristillisen Raittiustyön Edustajistolla ja Naisten Raittiuskeskuksella.

Alkoholistihuoltoa ajatellessa herää kysymys, mitä kirkon diakonialla on siihen osaltansa sanottavaa. Asiaan usein suhtaudutaan kielteisesti, kun avustus, jota tällaisten henkilöiden tai heidän perheittensä piirissä annetaan, tulee monissa tapauksissa väärinkäytetyksi. Muistaessaan alkoholistien koteja, jotka joutuvat elämään kurjuudessa perheen huoltajan juoppouden tähden, ei kristillinen rakkaudentoiminta voi heitä hyljätä. Myöskään itse alkoholisteihin nähden ei ole syytä jättäytyä täysin toivottomiksi. Vaikka siinä onkin paljon kielteisiä kokemuksia, on kuitenkin tapauksia, jolloin alkoholisti Jumalan voimasta on parantanut tapansa ja lähtenyt uuden elämän tielle.

Diakonian tehtävät tässä työssä voidaan hahmotella seuraavasti:

1. Juoppouteen langennut ihminenkin tarvitsee samaa rakkauden hoitoa, mitä Kristus osoitti aikansa syn-

tisille. Tällaisten henkilöiden ympärille pitäisi muodostaa toveripiiri, joka vetäisi heitä uusien hyvien harrastusten pariin. Syntitoverukset olisi tällä tavoin koetettava eroittaa toisistaan.

2. Milloin alkoholisti ei näytä parantuvan näillä keinoilla, olisi kylän yhteisvoimin yritettävä saada hänet nykyaikaiseen alkoholistihuoltolaan. Mutta häntä ei saa unohtaa parantola-aikanakaan.

3. Alkoholistin perhe, joka muutenkin kärsii juoppouden kirouksesta, on otettava samaan rakkaudenhoitoon, mitä muillekin kylän kovaosaisille osoitetaan.

4. Kristillisessä nuorisotoiminnassa on kiinnitettävä huomiota raittiuskysymyksiin ja perehdyttävä alkoholismin tuottamaan kiroukseen tosiasioiden pohjalla.

5. Olisi toimittava uusien alkoholistiparantoloiden aikaansaamiseksi.

Kaikessa meidän on muistaminen, että alkoholistikin on ihminen, joka kärsii synnistänsä ja yrittää taistella sitä vastaan. Pohjimmaltaan hän kaipaa nousemisen armoa. Me tarvitsemme sitä auttamisen mieltä, mikä on runon sanoissa:

»Suo mun luottaa sinuun,
rakastain sun jälleen kunniaan,
Suo mun luokse sinut viedä suuren Anteeks'antajan, —
sellaisena ei, mi parempana käy vain auttamaan,
eikä sellaisena, joka seisoo syrjässä ja neuvoo,
vaan vain sellaisena, joka sanoo:
»Minä itsekin olin myrkyttämä myrkkykukkain,
mutta nousseena tahdon kanssas kilvoitella ylös elon polkua.
Nouse! — Yhdessä nyt katselkaamme korkeuksia!»

(F.L.K.)

8. VANGIT.

Näemme joskus vangitun ihmisen. Häntä kuljetetaan oikeuspaikalle. Hänellä on yllään mustaraitainen, harmaa puku. Voimme nähdä hänet silloin käsistä ja jaloista kahlehdittuna. Kun katselemme tällaista ihmistä, voimme ajatella: »Siinä on suurrikollinen, joka on saatu kiinni.



Kodittomina.
(Vaarat uhkaavat.)

On hyvä, että hän joutuu vankilaan. Yhteiskunta saa olla nyt rauhassa ja pysyä hänen vaikutukseltaan täysin erossa.

Meidän on kuitenkin syytä tarkistaa ajatustamme ja suhdettamme vankeihin. On muistettava, etteivät kaikki vangit ole suurrikollisia, joita täytyy kahleissa kuljettaa. Tällaisia on heidän joukossaan kyllä monia. Mutta on myöskin paljon niitä, jotka ovat joutuneet synnistään kiinni, vaikka eivät ominaisuuksiltaan ole taipuvaisia rikollisuuteen. — Myöskin on meidän muistaminen, että kaikki rikoksentekijät ovat ihmisiä, samaa lihaa ja verta kuin mekin, meidän veljiämme ja sisariamme. Mutta tämä

käsitys vangeista syntyy meissä vain, kun joudumme syntisinä Jumalan eteen.

Kuvaavaa on herännäisjohtaja N. G. Malmbergin menettely vankeja kohtaan. »Hän joutui kerran ripittämään kirkossa Siperiaan lähetettäviä rikollisia. Hän lähestyi miesraukkoja puheessaan aivan alhaalta sanoen kokoontuneelle seurakunnalle: »Näiden miesten pahat teot ovat nyt kaikkien nähtävinä. Te katselette nyt heitä ja teihin ei kukaan sormellaan viittaa, sillä teidän pahat tekonne ovat salassa.» — »Samalla tavalla hän kohteli kahta raipparangaistukseen tuomittua puukkojunkkaria, jotka tuskallisen tuomionsa kärsittyään menivät selät verisinä istumaan läheiselle jokitöyräälle. Paikalle saapunut Malmberg meni miesten luo, istuutui heidän väliinsä ja puhui heille hiljaa: 'Teidän raukkojen synnit ovat tulleet julki, minun eivät ole. Herra taitaa olla sen tähden lähempänä teitä kuin minua.' — Tätä puhetta eivät miehet jaksaneet paatuneina kuunnella.» (Olavi Kares: »Palava kynttilä»).

Käsitykset vangeista eivät suinkaan aina ole olleet tällaiset. Meidän kristillisessä yhteiskunnassammekin olivat ajatukset rikoksentekijöistä päinvastaiset vielä noin sata vuotta sitten. Käsitettiin, että rikoksentehneen on rangaistuksella sovitettava rikkomuksensa. Toiselta puolelta pidettiin rangaistusta pelotuskeinona rikoksentekijöille. Tästä syystä rangaistukset olivat hyvin ankaria. Kuolemanrangaistus oli yleinen. Usein käytettiin myöskin ruumiillisia rangaistuskeinoja, kuten raippoja.

Vasta viime vuosisadalla alettiin vankien kysymykseen kiinnittää yleisempää huomiota. »Vankilain äiti», Elisabeth Fry (1780—1845), aloitti Englannissa vapaaehtoisen työn vankien hyväksi. Hän toimi henkilökohtaisesti vankien keskuudessa, kirjoitti asiasta ja vetosi vankien puolesta virallisiin elimiin. Hänen vaikutuksestaan syntyi myöskin Saksassa vankien huoltotyö, jonka alkuunpanijana oli siellä Teodor Fliedner (1800—1864). Samoihin aikoihin levisivät nämä aatteet Skandinaavian maihin ja ennen pitkää niihin kiinnitettiin huomiota myöskin Suomessa. Prokuraattori Eugen Knorring kirjoittaa tästä vuonna 1867: »Nyt ei enää kysytä mestauskirveitä, suo-

mimisia ja kaakkipuita, ei rangaistuksia, jotka poissulkevat kaiken parannuksen mahdollisuuden, jotka rankaisevat ja samalla katkeroittavat, vaan nyt kysytään rangaistuksia, jotka rankaisevat, mutta samalla parantavat ja sovittavat. Ne välikappaleet, joita sitä varten käytetään, ovat tunnettuja; ne ovat vapauden kadottaminen, herätys jumalisuuteen, opetus ja työnteko.» (»Rikollisten huoltoa kahdeksan vuosikymmenen ajalta», Paavo Mustala).

Huomattavan panoksen vankilaolojen parantamiseen maassamme antoi Vankeusyhdistyksen perustaminen vuonna 1870. Sen toiminta tällä alalla on ollut suorastaan ratkaisevaa laatua. Aikaisemmin olivat vangit sijoitetut vanhoihin linnoihin, joiden täyteenahdetuissa huoneissa he odottelivat tuomion täytäntöönpanoa. Näissä oloissa he joutuivat vetelehtimään joutilaina kurjuudessa vailla ruumiillista työtä ja henkistä harrastelua. Asiantilan korjaamiseksi alettiin suunnitella ja järjestää vangeille työmahdollisuuksia ja hankkia kirjoja heidän käytettäväkseen. Vankilaolojen parantamiseksi suunniteltiin ns. sellivankiloita, jollaisiin muotoihin vähitellen päästiinkin. Siten voitiin pitää vankeja erossa toistensa haitallisesta vaikutuspiiristä.

Vankeusyhdistys, jonka toiminta on laajentunut vuosikymmenien kuluessa valtion tukemaksi huoltotyöksi, on nykyisin kohdistanut toimintansa erityisesti ehdonalaisiin vankeihin. Tässä onkin Vankeusyhdistys suorittanut suurenmoisen työn. Ehdonalaisille vangeille se jatkuvasti järjestää valvojia ehdonalaisuuden ajaksi, hankkii vapautuville työpaikkoja, tarjoaa kodittomille tilaisuuden majailla yömajoissaan Helsingissä ja Tampereella sekä antaa tilapäistä ensihuoltoa pieninä avustuksina. Tämän lisäksi on Vankeusyhdistyksellä tällä hetkellä neljä työleiriä ja yksi tietyömaa ehdonalaisessa vapaudessa olevia vankeja varten. Näissä töissä maksetaan normaalipalkka suoritetusta työstä. Sieltä välitetään ehdonalaisia vapaisiin työpaikkoihin sitä mukaa kuin niitä heille avautuu.

Vankeusyhdistyksellä on uutena työhaarana myöskin nuorten rikollisten huolto. Heille se pyytää hankkia hyviä työpaikkoja ja rikollisia ymmärtäviä valvojia. Työtä

varten on järjestetty nuorisovalvontatoimistoja huomattavimpiin asutuskeskuksiin eri puolille maata. Lisäksi on Vankeusyhdistyksellä tyttöjen työkoti Tuusulassa. Sinne on sijoitettu 20—30 nuorta rikollisuuteen taipuvaa tyttöä.

Vankeusyhdistyksen toiminta on alusta alkaen ollut kristillisellä pohjalla. Se harrastus, mitä muilta kristillisiltä tahoilta on työhön osoitettu, jää vähäiseksi. Vain Pelastusarmeija on huomattavimmin siihen osallistunut. pillä on Rantsilassa maatila, jonne se voi järjestää työsaikkoja ehdonalaisille vangeille.

Maassamme on tällä hetkellä 24 vankilaa, joihin on luettu suuret keskusvankilat, lääninvankilat, varavankilat, vankimielisairaalat, nuorisovankilat, väliaikaiset vankilat, yksi työsiirtola ja vankisiirtola. Näissä laitoksissa on ollut vankeja viime vuosina samanaikaisesti 7.000—10.000. Vankeustuomiot ovat olleet pituudeltaan vaihtelevia, sakkorangaistuksista elinkautisiin tuomioihin.

Syyt vankeustuomioihin ovat myöskin erilaiset. Ne ovat kuitenkin sellaisia rikkomuksia, joista laki määrää vapausrangaistuksen toimeenpantavaksi. Vapausrangaistuksella tarkoitetaan sitä, että siihen tuomittu menettää määrätyksi ajaksi vapautensa ja joutuu sijoitetuksi vankilaan. Ehdonalaisuuteen vapautettu pääsee pois vankilasta, mutta joutuu ehdonalaisuutensa ajan olemaan määrätyllä paikkakunnalla ja tulee hänen määrättyinä aikoina ilmoittautua henkilölle, joka on hänen valvojansa.

Mistä rikollisuus johtuu? Sitä on vaikea sanoa. Mutta useimmat saavat jo syntyessään ominaisuuksia, jotka vetävät heitä rikollisuuteen. Toisilla se on kasvatuksen ja nurjien yhteiskunnallisten olojen seuraamusta. Muutamilla ilmenevät rikolliset piirteet vasta myöhemmällä iällä.

Rikollista voidaan kuitenkin kasvattaa ja kehittää yhteiskuntakelpoiseksi. Tässä mielessä ovatkin vankilaolomme muuttuneet entisistä suljetuista vankilaoloista ns. avovankilamuotoihin, missä se suinkin on mahdollista. Vankila ei ole enää vain rangaistuslaitos, vaan kasvatus- ja huoltolaitos niitä yhteiskuntamme yksilöitä varten, jotka ovat joutuneet rikosten teille.

Mutta kristilliseltä kannalta katsoen ovat vangit ihmisiä, jotka ovat pelastukseen aiottuja. Siinä mielessä on

meidän heitä tarkasteltava. Valtiovallankin taholta on tämä nähty ja vankien sielunhoitotyöstä huolehdittu. Vankiloissamme toimivat vankilapapit, jotka vastaavat vankien sielunhoidosta.

Vankienhoitotyössä tarvitaan myös seurakuntien apua. Vankeinhoitovirasto on vedonnut seurakuntiin niiden vankien puolesta, jotka haluavat yhteyttä kotiseurakuntaansa. Diakoniatoimikunnat saavat vankilasta lomakkeita, joilla otetaan yhteys vankeihin. Tässä avautuu diakoniatyölle siunauksellinen toiminta-alue. Mutta siinä olisi otettava varteen seuraavat viitteet:

1. Mikäli vangilla on perhe, olisi sitä huollettava sekä henkisesti että aineellisesti.

2. Vankilassa olevalle vangille on tervetullut seurakunnan jatkuva yhteydenpito:

a. seurakuntalaisten vierailuina vankiloissa,

b. paketteina ja kirjeinä suoraan vangille. (Tässä on kuitenkin ensin käännyttävä vankilapastorin puoleen tiedustelemalla, mikä on hänen mielestään ja vankilasääntöjen mukaan sopivaa ja luvallista).

3. Vankilasta vapautuneiden vastaanottaminen kotiseudulle on toimenpide, joka ratkaisee, pääseekö vanki välttymään niiltä vaaroilta, jotka uhkaavat viedä hänet takaisin rikosten teille. Vapautunut vanki tarvitsee ennen kaikkea työtä ja ymmärtäviä ihmisiä.

Rikollisten huoltaminen on vaikeata ja usein pettymyksiä tuottavaa. Sentähden työ heidän parissaan ei sovi kaikille. Siihen tarvitaan tahdikkuutta omaavia, lujatahtoisia ihmisiä. Vaikeuksien tähden seurakuntadiakonia ei kuitenkaan saa jättää ko. työtä. Siihen vaatii meitä kaikkia Kristuksen rakkaus. Mitä tämä toiminta merkitsee vankilassa oleville lähimmäisillemme, sitä ei ole helppo arvioida. On kuitenkin totta, että unohdetun ja hyljätyn tuska on vankilassa kaikkein katkerinta.

Eräässä vankilassa vietettiin jouluaattojuhlaa. Puhuttiin Kristuksesta ja hänen tuomastaan rakkaudesta. Jouluvirsiä veisattiin ja joulun tunnelma laskeutui harmaan vankilan juhlan ylle. Tuli joulupukkikin ja lahjoja jaettiin. Siinä oli omaisten lähettämiä joulupaketteja,

kotiseurakuntien ja tuttavien lähetyksiä. Kaikki vangit odottivat jännittyneinä vuoroaan ja lahjan saatuaan riensivät katsomaan, kuka heitä oli muistanut. Kuusikymmentä vankia jäi ilman ulkoapäin tullutta joululahjaa. Monet näistä saapuivat epätoivoisina ja käsiään väännellen pastorin luokse ja parahtivat kysymään: »Eikö kukaan ole meitä muistanut joulunakaan?» Pastorin oli sanottava: »Ei kukaan ihminen.»

Nämä kuusikymmentä vankia ja heidän mukanansa tuhannet muut unohdetut ja hyljätyt vangit nousevat kerran aikojen yöstä ja Kristuksen tuomioistuimen edessä langettavat meidän tuomiomme. Unohdettu Kristus puhuu: »Minä olin vankeudessa, te ette käyneet minua katsomassa.» (Mt.25:43.)

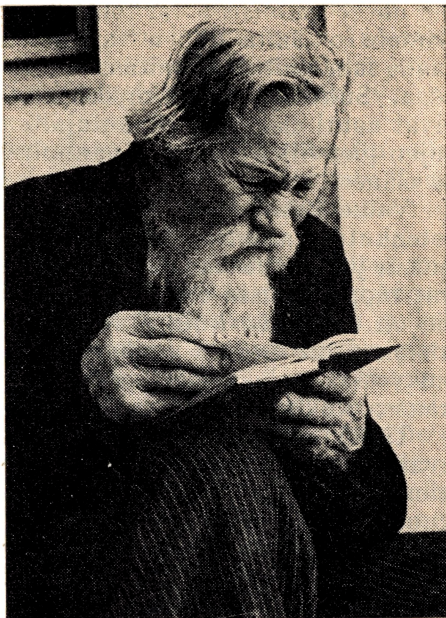
Vankien Vapahtaja ja ystävä katsoo meitä tämän ajan kristityitä, katsoo kehoittaen ja rakastavasti. Jos se katse tunkeutuu meidän sydämiimme, se panee meidät vankien asian edessä hätkähtäen tunnustamaan: »Jokainen unohtettu vanki on minun syntini.» Tässä on lähtökohta sille tielle, jolla »rakkaus on aina velassa».

9. VANHUKSET.

Ihmiselämä jakautuu kolmeen nopeasti ohikiitävään jaksoon: lapsuuteen, miehuusikään ja vanhuuteen. Ensimmäinen näistä jaksoista on kasvamis- ja kypsymisaikaa. Toinen on varsinainen luomiskausi. Viimeistä näistä pidetään elämän iltana, jolloinka voimat ovat vähentyneet ja päivätyö on päättymässä.

Kansantaloudelliselta kannalta asiaa katsoen jaetaan ihmiset varsinaisesti kahteen pääryhmään, tuottavaan ja kuluttavaan väestönosaan. Tämän ryhmityksen mukaan kuuluvat kuluttavaan osaan lapset 0—14 ikävuoteen ja vanhukset, joiksi lasketaan 65 vuotta täyttäneet tai sitä vanhemmat. Tämä laskelma ei tietenkään ole täydellisesti paikkansapitävä. Kaikki 15 ja 65 ikävuoden välillä olevat eivät ole vain tuottavaa ryhmää. Myöskään eivät kaikki 65 ikävuotta vanhemmat kuulu kuluttavaan väestönosaan. Mutta jos pidämme tätä jonkinlaisena yleis-

laskelmana, voimme sanoa, että maassamme on v. 1950 vanhuksia 276.900 henkeä eli noin 7 % koko kansasta.



Vanhuus on tullut.

Huomattavaa on, että kansamme elinikä pidentyy jatkuvasti. Nykyisin lasketaan naisten keskiiäksi 61 vuotta ja miesten 55 vuotta. Mutta samalla kuin ihmisten elinikä pidentyy, samalla kasvaa myöskin vanhusten lukumäärä.

On luonnollista, etteivät kaikki vanhat kykene hankkimaan elatustaan omien kättensä töillä. Tämän johdosta herääkin kysymys, miten vanhukset selviytyvät taloudellisista vaikeuksistaan. Kysymys on ollut jatkuvasti esillä ja siihen on yritetty löytää ratkaisua.

Huoltolakien mukaan on huoltoviranomaisten annettava riittävä elatus ja hoito jokaiselle vanhukselle, joka ei sitä itse kykene hankkimaan. Lapset ovat lakien mukaan velvolliset huolehtimaan vanhemmistaan. Lailla on edelleen määrätty toisen työssä olleille eläkeoikeus. Se velvoittaa työnantajan maksamaan työntekijälle eläkettä määrävuosien palveluksesta. Uusi tuki vanhusten huoltoon on kansaneläke. Kun siitä saadaan aikanaan täysi eläke, on se silloin merkittävä lisä huoltoa tarvitseville.

Näistä seikoista huolimatta joutuvat monet vanhukset huollollisiin vaikeuksiin. On paljon niitä, jotka eivät saa tukea lapsiltaan. Sellaisia ovat vanhukset, jotka eivät

ole olleet naimisissa tai joilla ei itsellään ole ollut lapsia. Samoin on laita niiden vanhusten, joiden lapsilta ei voi saada lain puitteissa mitään avustusta vanhempiensa hoitoon. Suuri ryhmä on myöskin sellaisia vanhuksia, jotka eivät nauti eläkettä työnantajaltaan. Näitä ovat maaseutujen pienviljelijäväestön vanhukset tai satunnaisista töistä eläneet.

Vaikeuksissa ovat myöskin sellaiset vanhukset, jotka jotenkuten saavat elatukseensa tarvittavat rahavarat, mutta joilta puuttuu joko asunto kokonaan tai jotka asuvat rappeutuvissa omissa asunnoissaan. Tällaisia vanhuksia on enemmän kuin arvataankaan. Varsinkin kaupunkioloissa on monien vanhusten vaikeutena saada asuntoa siirtyessään eläkkeelle, mikäli he ovat menettäneet virkaansa kuuluvan asunnon.

Tämä onkin aikamme suurimpia pulmia. Kunnat ovat varanneet lakien mukaan vanhuksille hoitopaikkoja kunnalliskodeissa. Mutta kaikissa kunnissa ei ole vielä kunnalliskotia. Vuoden 1946 tilastotietojen mukaan hoidettiin 340 kunnalliskodissa 23.896 henkeä. Suurin osa näistä oli vanhuksia. Mutta on huomattava, etteivät kunnalliskodit ratkaise kaikkien vanhusten asunnontarvetta. Niissä hoidetaan etupäässä täydellistä huoltoavustusta nauttivia henkilöitä.

Yksityisellä taholla on ryhdytty perustamaan koteja vanhuksia varten. Mutta ne ovat yleensä pieniä ja taloudellisissa vaikeuksissa eläviä. Yksityisiä vanhainkoteja oli vuoden 1946 lopulla 43. Ne ovat olleet kuitenkin yleensä naisvoittoisia. Niiden 866 hoitopaikasta oli miehiä varten vain 34. Tästä ilmenee, että etenkin miesten kohdalla on huollossa vielä huomattava aukko. Asiaa on yritetty auttaa. Esim. Oulussa on erään yhdistyksen hallinnassa määräraha ns. »ukkokotia» varten.

On ymmärrettävää, etteivät vanhusten tarpeet ole yksinomaan aineellista laatua. Vanhuksilla on samat henkiset tarpeet, mitkä heillä oli miehuutensakin päivinä. Henkistä ravintoa he kaipaavat kirjallisuudesta, musiikista ym. taiteesta, mutta näiden mahdollisuuksien saamista estävät vanhuuden tuomat vaikeudet. Sama koskee myöskin hengellisiä tarpeita. Kirkkomatkat pitene-

vät vanhuudenheikkouden lisääntyessä. Kaikilla ei ole omaa radiota, joka välittäisi heille sitä tietä Jumalan sanaa. Yksinäisyydessä ja avuttomuudessa ei kykene ottamaan yhteyttä samanmielisiin ystäviin. Monilta ovat jo ikätoverit poissa.

Vanhuus on siten yksinäisyyttä ja avuttomuutta. On surullista, että moni tässä tilassa joutuu hyljätyksi. Suurinta surua vanhuksille tuottaa se, että omat lapset ja ystävät jättävät heidät yksin vaikeuksiinsa.

Me tunnemme koulukirjoista kertomuksen talonisännästä, joka joulunaluspäivinä lähti viemään vanhaa isäänsä kunnalliskotiin päästäkseen siten perheineen omaan joulurauhaansa. Kun hän talutti isäänsä talvipakkasessa portaiden edessä odottavaan rekeen, huomasi hän, että vanhus värisi vilusta. Silloin hän huusi lähellä olevalle pojalleen: »Mene hakemaan vintiltä raanu isoisän hartioille!» Poika meni, mutta toi tullessaan vain raanunpuolikkaan. Isä vihastui ja kysyi: »Kuka on repinyt uuden raanun?» Poika vastasi: »Minä sen revin ja jätin toisen puolikkaan isää varten, kun vien häntä kerran kunnalliskotiin.»

Tämä pieni kertomus muistuttaa meitä siitä vääryydestä, mitä monet vanhukset ovat saaneet kokea lastensa puolelta. Mutta samalla se kehoittaa meitä tarkastelemaan suhdetta omiin vanhempiimme ja kaikkiin niihin vanhuksiin, jotka ovat joutuneet hyljätyiksi.

Kun virallisen huollon taholtakin on tunnustettu, että kysymys vanhusten huollosta on vielä vuosia avoimena ja on vedottu yksityiseen avustustoimintaan, on tässä seurakuntadiakonialla suuret mahdollisuudet ja velvoittavat tehtävät edessään.

Me kysymme: mitkä ovat seurakuntadiakonian tehtävät vanhusten auttamiseksi? Voimme niitä koota seuraavalla tavalla:

1. Koko kylän väki kokoontuu talkoo- ja keräysavulla korjaamaan vanhusten asuntoja. Tässä tuottaa etenkin vanha, koettu talkootoiminta siunauksellisia tuloksia.

2. Diakoniatyössä mukanaolevat nuoret saavat monenlaisia palvelutehtäviä avuttomien vanhusten luona, esim. huoneiden puhdistamisessa, puiden pilkkomisessa, ruokatarpeiden hankkimisessa, leivän ja ruoan valmistuksessa,

vanhusten puhdistamisessa ja kylvettämisessä, lääkeaineiden hankkimisessa ym.

3. Vanhusten henkiseksi ja hengelliseksi virkistämiseksi tarjoutuu lukemisen, laulamisen ja keskustelujen muodossa monia mahdollisuuksia.

4. Myöskin matkat hartaustilaisuuksiin ja järjestetyt kirkkomatkat vanhusten seurassa ja heidän apunaan antavat nuorille iloa ja oppimista.

5. Laitoksissa olevat vanhukset ilahtuvat nuorten vierailuista. Tilaisuuksiin voidaan varata hyvää ohjelmaa ja tarjoilua. Kahvi on useissa tapauksissa tervetullut näillä vierailuilla. Kukat vanhusten pöydillä jäävät kertomaan nuorten rakkaudesta elämäniltaa viettäviä kohtaan.

6. Jos on mahdollista, olisi seurakuntienkin diakoniansa puitteissa tuettava vanhainkotien rakentamista ja niiden ylläpitämistä.

Vanhukset kaipaavat ennen muuta kuuntelevaa ystävää. Heillä voi olla asioita, joista he mielellänsä puhuisivat, vieläpä sellaisiakin asioita, jotka he uskoisivat vain parhaille ystävilleen. Saakoot vanhukset Suomen eri kylissä tällaisia ystäviä nuoresta polvesta.

Pappi istuu eräänä päivänä kuolevan vanhuksen luona, jonka elämä on ollut kovaa ja ajallisten huolten rasittamaa jo syntymästä asti. Mutta nyt on vaivojen matka päättymässä ja edessä on pääsinpäivä. Kuoleva tarttuu sielunsa viimeisissä ahdistuksissa papin suusta kuulemaansa evankeliumin sanomaan ja Ehtoollisen sakramenttiin. Pyhän hetken päätyttyä hyvästelevät pappi ja vanhus ja toivovat tapaavansa toisensa siinä maassa, missä Rakkauden käsi kerran pyyhkii kaikki kyyneleet ainiaaksi pois. Mutta vanhuksen käsi ei heltiä papin kädestä. Se ei voi irroittautua. Sydämellä on vielä eräs asia, joka painaa. Kuolevan silmät katsovat kysyvästi pappiin ja huulet kuiskaavat: »Saanko esittää Teille vielä erään pyynnön?» Pappi nyökkää myöntyvästi. Vanhus pistää silloin riutuvan kätensä tyynynsä alle ja ottaa sieltä esille nuhruisen nenäliinan ja aukaisee sen solmut. Kääröstä löytyy muutamia markan kolikoita. Niitä hän ojentaa papille ja sanoo: »Ottakaa nämä, ja sitten kun minä olen kuollut, maksakaa niillä minun sielukelloni.» Pappi jää ihmettelemään, mutta vanhus jatkaa: »Niin, ei tässä kunnassa ole koskaan soitettu sielukelloja kunnanhoidokille.» Ottamatta rahoja pappi lupaa täyttää vanhuksen pyynnön, mutta kotimatkalla hän miettii: »Tämä vanhus on kaikesta sydämestään rakastanut kotikirkkoaan. Sen kellojen ääni on vuosien mittaan kutsunut häntä temppeliin ja sitä kutsua hän on seurannut.

Mutta nyt on tullut vanhuus ja hän on kunnanhoidokki. Järkyttävänä painona on häntä alkanut ahdistaa ajatus: 'Kun minä täältä kerran lähden, ovat kotikirkkoni kellot mykkiä. Minulle ne eivät soi sentähden, että olen vain kunnanhoidokki.' — Ja niin tämä vanhus on näiden raskaiden vuosien aikana vuoteeltansa ojennellut kerjäläisen kättä tylyjä ja ymmärtämättömiä ihmisiä kohden saadakseen heiltä itsekultakin markan sielukellojansa varten.» Pappi ajattelee monia muita, satoja kunnanhoidokkeja, jotka ovat ehkä sulkeneet silmänsä näissä samoissa vaivoissa, mutta kukaan ei ole heidän tuskaansa kuullut. Ja papin sydän itkee.

Kansamme vanhusten tarpeet voidaan tavallisesti helposti täyttää, jos meillä on rakastava sydän ja palveleva käsi. Meidän on muistaminen, että me olemme jokainen kohdaltamme velkaa näille jo työnsä päättäville, jotka ovat meidän edellämme uurastaneet ja työtä tehneet ja joiden työsarkaa me saamme jatkaa.

Tässä työssä piilee meidän elämämme siunaus tai kirous. Meidän Jumalamme on sisällyttänyt kymmeniin käskyihin sanan, joka koskee kaikkia vanhuksia ja joka kätkee itseensä meidän tulevaisuutemme: »Kunnioita isääsi ja äitiäsi, että menestyisit ja kauan eläisit maan päällä.» (2Moos.20:12.)

10. SAIRAAT.

Sairaus on jokaisen tuttava. Kukaan ei sen kivuista täysin välty. Se puhkeaa ihmisolemuksesta esiin milloin vähäisinä vaivoina häiriten tavallista elämän rytmiä, milloin vakavanlaatuisena tautina ottaakseen vangikseen koko ihmisen määräajaksi.

Tavallisesti sairaudet ovat ohimeneviä. Muutamien päivien tai viikkojen kuluttua on terveys ennallaan. Kun käy näin onnellisesti, sanotaan, että sairaus oli *äkillinen* eli akuuttinen. Se alkoi nopeasti ja meni seurauksitta ohi. »Tervekin» ihminen joutuu silloin tällöin näitä sairauksia kokemaan.

Vaikeampaa laatua on tauti, joka vaivaa jatkuvasti. Se voi alkaa vähitellen tai on äkillisten sairauksien jälkiseurausta. Potilas joutuu kärsimään siitä kuukausia, vuosia, jopa loppuiänkin. Tällaisia tauteja nimitetään

pitkäaikaisiksi eli kroonillisiksi. Näiden tautien uhreilta on terveys mennyt tai sen palautuminen on hyvin hidasta.

Sekä äkillisten että pitkällisten tautien lajeja on paljon. Lääketiede tuntee niistä useimmat, mutta on kuitenkin sellaisiakin tauteja, joiden alkuperästä ei ole vielä päästy selvyyteen.

Ruumiillisten sairauksien lisäksi on olemassa sielullilista sairautta. Ei voida kuitenkaan sanoa, että nämä kumpikin ilmenisivät toisistaan riippumattomina. Ihminen on kokonaisuus. Sekä ruumiin että sielun sairaudet vaikuttavat hänen koko olemukseensa. Mutta sielulliset taudintilat ovat ruumiillisia sairauksia vakavampia. Ne saattavat sekasortoon ihmisen henkisen elämän keskuksen. Pahinta lajia tätä sairautta nimitetään *mielisairaudeksi* eli psykoosiksi.

Kaikki sairaudet, laatueroavaisuuksistaan huolimatta, erottavat ihmisen normaalisesta elämänmenosta. Vakavasti sairas on tautinsa kahleissa, joka eristää hänet työstä ja toveripiiristä, vieläpä joskus omaisistakin. Onkin sairauksia, jolloin täydellinen eristys on tarpeen.

Sairautta on aina ollut, mutta käsitykset siitä ovat eri aikoina vaihdelleet. Luonnonkansat katsoivat sairauden johtuvan pahoista henkivalloista, jotka oli joko lepytettävä tai taikakeinoilla karkoitettava pois sairaan ruumiista. Sentähden käytettiin kauhistavia lääkkeitä. — Uskomus, että pahat henget ovat tautien aiheuttajia, vaikutti järkyttävimmin mielisairaiden kohteluun. Tämä käsitys on ollut niin lujassa, että aina 1600-luvulle saakka pidettiin mielisairaita pirun riivaamina. Heidän käsittelynsä oli suorastaan hirvittävää.

Sivistyskansojen historiasta on sairaanhoito jo varhain tunnettu. Ensimmäiset lääketieteelliset asiakirjat on löydetty Epyptistä. Myöskin Israelin kansalla oli sairaanhoidollista toimintaa. Mooseesta pidetään aikansa suurimpana terveydenhoidon opastajana. Myöhemmän juutalaisuuden aikana kehittyi sairaanhoito Israelissa aina laitoshoitoasteelle saakka.

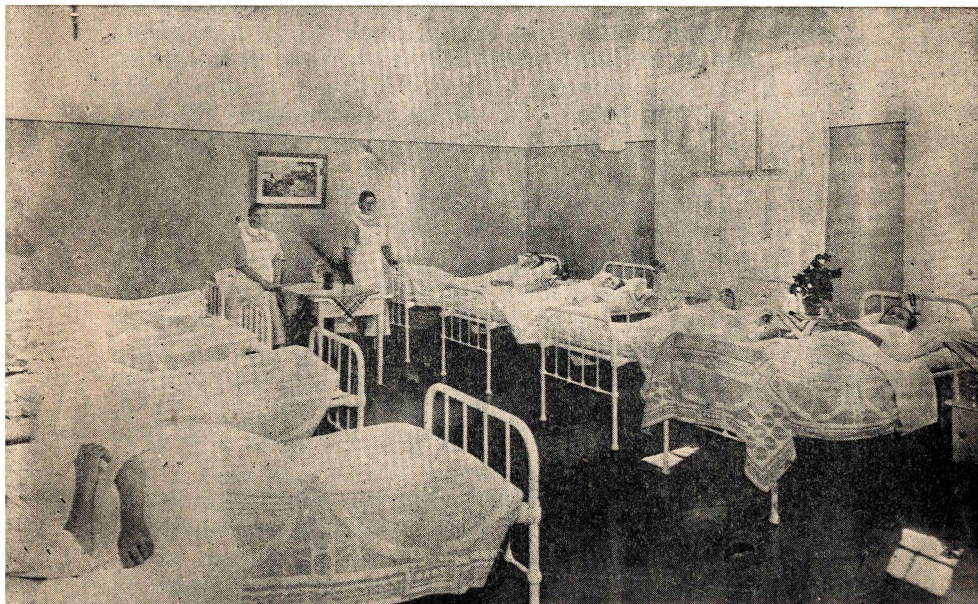
Tästä huolimatta ilmenee juutalaisten keskuudessa tylyäkin sairaiden kohtelua. Esimerkiksi pitaaliset karkoitettiln pois terveiden seurasta. Heidän oli elettävä asumattomilla seuduilla ja lähestyville ihmisille ilmaistava huudoillaan olevansa saastaisia. Sama näyttää olleen mielisairaidenkin kohtalo, jotka käsitettiin riivatuiksi.

Jeesuksen menettely tässäkin asiassa oli mullistavaa. Kirjamme alkuluvussa esitetään, mitenkä Jeesuksen elä-

mästä suurin osa kului seurusteluun sairaiden kanssa. Hän paransi heidät kaikki. Pitaaliset ja riivatutkin saivat terveytensä.

Se valtava kehitys, mikä aikamme sairaanhoidossa on tapahtunut, pohjautuu Jeesuksen toimintaan ja sanomaan. Varhaiskirkon diakonissat ja lesket saivat siitä voimaa palvelutyöhönsä. Sieltä on peräisin se rakkauden henki, mikä innoitti sairaanhoitoon luostarien ja keskiajan kirkon sairastuvissa. Evankeliumin sanoman vetoomus antoi pohjan nykyaikaisen sairaanhoidon perustajan englantilaisen Florence Nightingalen, (1820—1910) suunnitelmille.

Maassamme sairaanhoito kuuluu valtion ja kuntien tehtäviin. Vuoden 1946 alussa oli maassamme 529 sairaalaa ja niissä sairassijoja 28.519. Kunnissa vastaa nyt sairaanhoidosta lähinnä terveydenhoitolautakunta. Useim-



Sairaalan osasto.

missa pitäjissä on kunnanlääkäri sekä kunnansairaala. Terveydenhoitoa varten on jokaisen kunnan otettava palvelukseensa väkilukunsa mukaan terveyssisaria.

Seurakunnat ovat edelleen mukana sairaanhoitotyössä. Niiden palveluksessa olevat seurakuntasisaret vastaavat alueillaan kotihoidossa olevista sairaista.

On huomattava, että myös sairaiden sielunhoidosta on valtion taholta huolehdittu. Useimmissa valtion sairaaloissa on oma sielunhoitajansa ja muut laitokset ovat paikallisen papiston hoidossa.

Kun näin on, voitaisiin ajatella, että asiat ovat kunnossa. Mutta ken syvemmin tutustuu sairaiden kysymyksiin, joutuu toteamaan, että sairaiden sekä ruumiillisessa että henkisessä hoidossa tarvitaan jatkuvasti vapaaehtoista toimintaa.

Ne tuhannet potilaat, jotka makailevat kivuissaan ja kuoleman hädässä suurissa parantoloissa kaukana kotiseuduiltaan, kaipaavat, jos ketkä, henkistä ja hengellistä tukea. Samoin on laita niidenkin pitkäaikaisten sairaiden, jotka ovat kotihoidossa vuodesta toiseen tietäen, että ainoa vapauttaja heidän vaivoihinsa on kuolema. Heidän vuoteilleen tarvittaisiin ystävää ja hänen altista palvelumieltään.

Sairas kaipaa ensiksikin sellaisia ihmisiä, joilla on aikaa kuunnella hänen vaivojaan. Tuntuu lohdulliselta, kun jollakin on kiinnostusta niihin kysymyksiin, mitkä ovat aina sairasta lähellä. Toiseksi voi sairaalla olla sellaisia asioita, jotka hän tahtoisi uskoa jollekin ystävälleen sydämensä kevennykseksi. Kolmanneksi hänellä voi olla eräitä ulkonaisia tarpeita, jotka pienin palveluksin voidaan sairaan hyväksi suorittaa. Ja vihdoin: sairasvuode on paikka, jolla kuunneltaisiin Kristuksen evankeliumin lohduttavaa sanomaa.

Sairaiden tarpeet avaavat diakonialle toimintamahdollisuuksia ja kutsuvat työhön ennen kaikkea nuorta väkeä.

Siunauksellista on istahtaa sairasvuoteen ääreen ja kuunnella sairaan vaivoja. Sitä odotetaan tuhansilla sairasvuoteilla.

Erään seurakunnan kirkkoherra kertoi, että hänen seurakunnassansa oli pitkäaikainen sairas. Kolmattakymmentä vuotta hän oli vuoteensa luokse odottanut kirkosta palaavia ihmisiä. Mutta kukaan ei ollut tänä pitkänä aikana tullut kertomaan hänelle kirkkoterveisiä. Vanhan sairaan sydän oli katkeroitunut ja kärsi hyljätyn tuskaa. Mitä olisikaan hänelle merkinnyt, jos hänen kotikylänsä nuoret vuorottain sunnuntai toisensa jälkeen olisivat uhrannneet tunnin, pari päivässä vierailuun hänen luonaan. Hän olisi heissä saanut nähdä uskon ihmeen.

Sama tapahtuisi myöskin sairaaloiden ja kunnalliskotien sairashuoneissa. Siellä ei silloin tarvitsisi kenenkään tuntea olevansa yksinäinen ja hyljätty. Mielisairaaloidenkin pimeydessä ymmärretään ystävällinen kädenpuristus ja mukanatuodun lahjan arvo.

Katselimme eräänä päivänä suuren piirimielisairaalan potilashuoneessa, kun muuan mies saapui sinne tapaamaan sairasta veljeään. Täydessä mielisairauden yössä vaeltava potilas ei näyttänyt tuntevan veljeään. Mutta kun hän sai kuulla terveisiä kotoaan ja mainittavan sanan »äiti», kirkastuivat hänen kasvonsa. Äidin lähettämä paketti oli sairaalle sinä päivänä valonsäde, joka virkisti onnettoman sydäntä.

On varmaa, että Kristus on aikojen lopussa muistava jokaisen pienimmänkin teon, mikä on tehty sydämen vaatimuksesta niiden onnettomien parissa, jotka kärsivät mielisairautta suurissa parantoloissa tai kotiensa eristetyissä huoneissa.

Sairaitten hoito sinänsä on ammattihenkilöiden tehtäviä, mutta sen lisäksi kaivataan käsiemme palvelua. Äiti, joka pyyhkii kuumekarpaloita lapsensa otsalta, sisar tai veli, joka valvoo omaisensa tautivuoteen luona ja ojentaa vettä sairaan huulille, ja naapuri, joka kohentaa yksinäisen naapurinsa sairasvuodetta ja tarjoaa hänelle sekä ruumiin että sielun tarpeita, palvelee Herraansa tässä muodossa.

Mutta tämän toiminnan on oltava pyyteetöntä. Nuorten ei ole lähdettävä palvelemaan sairaita sen tähden, että tästä työstä saisi kiitosta, vaan sentähden, että siellä odotetaan ja tarvitaan apua. Mahdollisuudet tähän palvelutyöhön voisimme keskittää seuraaviin toimenpiteisiin:

1. Joka on saanut kutsun lähteä suorittamaan elämäntehtäväänsä sairaanhoitotyössä, olkoon tälle kutsumukselle kuuliainen.

2. Nuoret järjestäkööt retkiä sairaaloihin, kunnalliskoteihin ja yksityisissä kodeissa olevien sairaiden luokse.

3. Sovittakoon kylän diakoniatoimikunnan kanssa vuorottaisesta yövalvonnasta kylän sairaiden luona.

4. Pidettäköön kirjein ja paketein yhteyttä kaukana sairaaloissa olevien omasta piiristä lähteneiden potilaiden kanssa.

5. Sairaalain kirjastot tarvitsevat jatkuvaa täydennystä.

On kuitenkin muistettava, että seurataan annettuja ohjeita sairaiden käsittelyssä. Samoin on myös huomattava, etteivät nuoret ole kyvyiltään aina sairaiden sielunhoitajiksi kelpaavia. Se on papiston ja vanhemman väen tehtäviin kuuluvaa. Mutta milloin sairas sitä haluaa, voidaan hänelle lukea Jumalan sanaa ja veisata hänen haluamiaan virsiä. Sairasvuode on nuorelle ihmiselle ennenkaikkea kuuntelemisen ja oppimisen paikka.

Me voimme itsekin joutua sairasvuoteelle, ainakin silloin, kun on käytävä kuolemaan. Silloin saa kokea, mitä merkitsee, jos ei tarvitse jäädä yksinäiseksi ja hyljätyksi.

Työhön sairaiden hyväksi me tarvitsemme Kristuksen mielen, jonka sydämellä olivat kaikkien aikojen sairaat niin, että hän muistaa sen vielä tuomion päivänä. Hän sanoo omillensa: »Kun minä olin sairaana, te kävitte minua katsomassa.» (Mt.25:36). Mutta niille, jotka hän tuomitsee, hän sanoo: »Te ette käyneet minua katsomassa.» (Mt.25:43).

11. »NE, JOTKA KYYNELIN KYLVÄVÄT.»

Ne elämänkohtalot, joista edellä on ollut puhetta, eivät kätke itseensä vain ulkonaisia puutteita, vaan kaiken taustalla on arvaamattoman paljon sisäistä hätää ja kyyneleitä.

Lapsi ei itke yksin ruumiin kipujen tähden. Hänenkin pieni sydämensä saattaa olla suruista sairas. Jos me voisimme kuulla orpolasten, osattomien ja vajaakykyisten lasten itkun nyyhkeet, täyttyisi tämä maailma heidän valituksistaan. Kipeimmät kivut, mitä lapset kokevat, ovat sydänhaavat.

Salatuimpia suruista ovat ne, jotka *äidit* kätkevät sydämiinsä. Miekka, joka kerran lävisti Jeesuksen äidin sydämen, ei ole jäänyt vain yksinäiseksi tapahtumaksi äitien

historiassa. Lukemattomien muidenkin äitien sydäntä on miekka haavoittanut. Milloin heidän sydämeensä ovat koskeneet aviomiehen sanat tai teot, milloin omien lasten ymmärtämätön ja tyly käytös. Tuskallisia nämä haavat ovat rikkoutuneiden kotien perhe-elämässä. Äitiä ajatellen pitävät paikkansa sanat: Ne, joita me rakastamme, voivat haavoittaa meitä kipeimmin.

Kaikkien ulkonaisten vaikeuksien taakse kätkeytyy aina sisäistä tuskaa. *Köyhissä kodeissa* ei kysytä vain leipää ja vaatetta, vaan sitä, miksi puutteet ovat jatkuvia. Varattoman kodin lapsi tuntee alemmuutensa hyväosaisen lapsen rinnalla. Tästä tunteesta voi tulla köyhälle elinikäisiä sisäisiä vammoja.

Nuorillakin on omat sydänsurunsa. Syyt niihin eivät ole pelkästään ulkonaisia. Niiden lähteet ovat usein salattuja ja nuorille itselleenkin tuntemattomia. Nuorten ahdistuksia nimitetään *maailmantuskaksi*, joka kasvuiässä käsittämättömänä ahdistuksena ottaa nuoren haltuunsa, sulkee hänet omaan maailmaansa ja purkautuu ulos uhmana kaikkea, jopa Jumalaakin vastaan. Nuorten surujen syitä ovat lisäksi pettyneet rakkaussuhteet, jotka aiheuttavat valvottuja öitä ja kyyneleitä.

On myöskin murheita, joita tuottavat *onnettomuudet, sairaudet ja yksinäisyys*. Ken menettää kaiken omaisuutensa, voi joutua epätoivoisena kysymään, miten päästä uuden elämän alkuun. Ruumiinvamman saanut saa samalla myöskin sielullisen vamman, joka parantumattomana vaivaa läpi elämän. Tuhannet ihmiset aikanamme vaikeroivat hyljättyinä murheissaan löytämättä lohdutusta.

Yleisimpiä ihmisten ahdistuksista on *pelko*. Se saattaa hämminkiin ulkonaisesti rauhalliseltakin näyttävän elämän. Kuka ei tuntisi sodan synnyttämää pelkoa? Aikanaan se kotiseudulla valvotti ja järkytti monia kansamme jäseniä ajaen toisia aina mielisairauteen asti. Sama pelko valtasi miehiä taistelulinjoilla, niin että eräät heistä etsivät vapautusta väkivaltaisen kuoleman kautta.

Järkyttävä pelon syy on *kuolema*. Sen kammo voi panna nuorenkin vapisemaan katoavaisuuden tietoisuudessa. Monilla sairasvuoteilla kärsitään suurempia kipuja kuoleman ahdistuksissa kuin ruumiin tuskissa.

Suurin kaikista tuskista on *syyllisyyden tunto*. Toisille siitä voi muodostua pitkäaikainen ja hivuttava kuorma. Me tunnemme Lutherin kamppailun näissä vaivoissa. Meidän seurakunnissamme on näitä ahdistettuja. Heitä painaa rikostensa syyllisyys Jumalan edessä. Omatunto on kuolemansairas. Kuulee sanottavan, ettei mikään kipu ole näiden kipujen vertainen.

Siellä, missä kyyneleet vuotavat ja ihmissielut kamppailevat näkymättömien ahdistusten kourissa, kaivataan lohdutusta ja rakkautta. Syvissä vesissä kulkevien ihmisten taistelupaikoille odotetaan evankeliumia. Kristus, joka kulki maan surujen alhoissa, sai itkeviltä ihmisiltä nimen: Lohduttaja. Hänen askelissaan on kristittyjen vietävä evankeliumin lohduttavaa sanomaa kaikkiin ihmisten sisäisiin vaikeuksiin.

Tässä eivät riitä yksinomaan sanat. Ne jäävät mykiksi silloin, kun elämä on surujen pimentämä. Kristityn jokaiseen sanaan on liitettävä elävän teon. Sanan on vaihduttava toiminnaksi.

Miten tässä olisi meneteltävä?

Eräässä kodissa sairastaa lapsi vaikeata tautia. Kuoleman uhka astuu tunti tunnin perästä lähemmäksi pienokaisen sairasvuodetta. Isä ja äiti tekevät parhaansa kotiin saapuneen lääkärin ja sairaanhoitajan kanssa. Kaikki ponnistukset ovat turhia. Äiti ottaa kuolevan lapsen syliinsä ja puristaa häntä rintaansa vasten ikäänkuin suojellaksensa häntä kuolemalta. Mutta silloin lapsi parahtaa viimeiseen itkuunsa veren pursutessa ulos suusta. Ja niin kuolema vie saaliinsa jättäen itkunsa isän ja äidin kostuneisiin silmiin. Vieressä seisoo silloin eräs ystävä, joka sanoo sureville vanhemmille: »Älkää itkekö, sillä teidän lapsenne on nyt itkenyt viimeisen itkunsa täällä surujen maailmassa.» Läsnäolevan ystävän rakkaus ei kuitenkaan jää vain näiksi sanoiksi. Hän ottaa huolekseen hoitaa hautajaiset ja on läsnä aina, kun apua tarvitaan, tuoden ystävällisillä sanoillaan ja hellillä käsillään valoa kuolinhuoneisiin. Vasta hautajaisten mentyä selviää surevassa kodissa, mitä ystävän rakkaus merkitsee, kun se muuttuu palveleviksi teoiksi.

Vieläkin enemmän se merkitsee niissä kodeissa, joissa



Viimeinen matka.

kuoleman suruun liittyy myöskin ajallisen turvan menetys? Ajattelemme vain köyhiä koteja, joiden perheenhuoltaja kuolee ja joita uhkaa nälkä ja kaikkinaiset puutteet. Mikä isku niille onkaan kuolema. Mutta usein niissä joudutaan kantamaan surut yksin. Ei ole mitään järkyttävämpää näkyä kuin köyhän ihmisen hautaus, jos ainoana saattojoukkona seisoo haudan äärellä leskiäiti repaleisen lapsijoukkonsa kanssa ja haudan poveen lasketaan heidän ajallinen tukensa. Sitä näkyä katsellessa täytyy tunnustaa, että tämä maailma on kylmä ja rakkaudesta köyhä.

Erityisesti kysytään rakkautta silloin, kun hairahtunut ihminen itkee lankeemuksensa häpeässä, Jumalan tuomion alla ja ihmisten hylkäämänä. Hänen kanssaan joudumme paikalle, jolla Kristus kerran kumartui alas ja kirjoitti sormellansa maahan. Syyttäjät olivat tuoneet

langenneen Jeesuksen tuomittavaksi. Mutta sillä paikalla putoilivat kivet kivittäjien käsistä, vaikka ne jo olivat valmiina lyömään tuomittua. On katsottava, ettei meillä ole kiveä kädessämme katuvien syntisten läheisyydessä.

Surevia ihmisiä on tämä maailma täynnä. Me tapaamme heitä kaikkialla ja meidän on pysähdyttävä kysymään, mitä meidän olisi tehtävä. Muutamia viitteitä siihen voimme mainita:

1. On muistettava Jumalan sanaa, joka kehoittaa itkemään itkevien kanssa. Niille, jotka ovat suruihin joutuneet, olisi saatava ystäviksi sellaisia, jotka itsekin ovat surujen tuttavia.

2. Milloin huomataan, että sanat jäävät tehottomiksi, olisi surevia autettava palvelutehtävillä, joita he itse eivät jaksa suorittaa masennuksissaan.

3. Syyllisyydentunnossa olevien ihmisten seuraksi pitäisi saada niitä, joille Kristus on tullut elämäksi. Tämäkin on palvelua. Elämä yksin syntiensä kanssa vie epätoivoon.

4. Surutaloissa on nuorilla palvelutehtäviä. Köyhien hautaukset voidaan saada lohdullisiksi, kun lähiympäristö tulee niitä yhteisvoimin järjestämään.

5. Eräs palvelualue, joka meiltä usein jää unohduksiin, on meidän hautausmaittemme köyhien rivihaudat. Tuntuu joskus siltä, kuin ne unohdettuina ja hoitamattomina itkisivät meidän rakkaudettomuuttamme. Ja kuitenkin: niiden kumpujen alla lepäävät ne, joiden elämäkin oli puutteellista ja unohdettua.

Meidät on kutsuttu kuivaamaan kanssaihmistemme kyyneleitä. Siinä tehtävässä paljastuu meidän sydämemme pohjimmainen laatu. Ilmenee, onko se rakkaudesta pulppuava lähde, joka virvoittaa ja puhdistaa, vaiko kuiva kaivo, jonka ääreltä janoiset pakenevat.

Mutta lopuksi meidän on muistettava, että vain Jumala poistaa kerran kaikki kyyneleet. Tämä maa on kyynellaakso, jonka matkaajien silmä pysyy aina sumuisena. Vasta sitten, kun saavutaan iäisen kaupungin porteille, pyyhitään pois kaikki kyyneleet.

Sinne me olemme kaikki matkalla. Me saamme siinä saattueessa tarttua kanssaihmistemme käsiin ja vaikeuk-

sissamme katsoa suurimman kärsijän kipujen puuhun, ristiin. Sitä katsoessa meille selviää eräs asia: me emme pääse perille, jos kierrämme ristin ja kärsivän lähimmäisen. Nämä kaksi kohtaa ovat niitä pysähdyspaikkoja, joissa me opimme ymmärtämään: »Jotka kyynelin kylvävät, ne riemuiten leikkaavat.» (Ps.126:5.)

LÄHDEKIRJALUETTELO:

Alkoholikysymys, raittiusalaa tietopuolisesti käsittelevä aikakauskirja, Helsinki, N:ot 1—4, 1947; N:o 1, 1949.
Geron, vuosikirja I, Helsinki 1949.
Gulin, E. G., Nasarealainen, Otava, Helsinki 1944.
Huoltolait, Valtioneuvoston Julkaisuvarasto, Helsinki 1949.
Huoltotilasto 4, köyhäinhoito, lastensuojelu, irtolais- ja alkoholistihuolto vuosina 1944—1946, Helsinki 1949.
Jansson, K., Sotilasvammalain opas, Helsinki 1948.
Koskinen, Esko, Raajarikkoisten huolto yhteiskunnallisena tehtävänä, WSOY, Porvoo 1944.
Kuusi, M. I., Belsassarin pidot, Raittiuden Ystävät, Helsinki 1946.
Lehtonen, A. — Sinnemäki, J., Rakkauden tekoja, WSOY, Porvoo 1948.
Lueltelo lastensuojelu- ja nuorisonhuoltotyötä tekevistä yhdistyksistä, Helsinki 1946.
Mustala, P., Rikollisten huoltoa kahdeksan vuosikymmenen ajalta, Vankeusyhdistys, Helsinki 1950.
Niininen, R., Kirkko palvelun poluilla, Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliitto, Helsinki 1947.
Nikolainen, A., Kristillisen etiikan peruskysymyksiä, WSOY.
Pietilä, A. J., Kirkko ja vallankumous, Otava, Helsinki 1918,
Päivänsalo, P., Opaskirja huoltoa tarvitseville, Sosiaaliministeriö, Helsinki 1945.
Sormunen, E., Diakonian oppikirja, Suomen Kirkon Sisälähetysseura, Sortavala 1938.
Sosiaalinen Aikakauskirja, Helsinki, N:ot 1—2, 1946.
Sosiaalinen lainsäädäntö ja toiminta Suomessa, Sosiaaliministeriö, Helsinki 1946.
Sotainvaliidien Veljesliiton säännöt ja ohjesäännöt. Helsinki 1946.
Sotainvaliidien Veljesliiton vuosikertomus toimintavuodelta 1949. Helsinki 1950.
Tarkkanen, Matti, Raamattu ja Raittiuskysymys, WSOY, Porvoo 1931.
Tarvainen, L., Yhteiskunnallinen huolto, Aura, Tampere 1946.
Tuulio, T., Sairaanhoitajan työn historia, WSOY, Porvoo 1945.
Toivola, O., Alkoholisti- ja irtolaishuolto, WSOY, Turku 1943.
Wirén, Edwin, Verraton tie, WSOY, Porvoo 1947.

HENKILÖHAKEMISTO:

(ääntämisohjeineen)

Aarnisalo, Otto s. 52
Barnabas s. 17
Bergh (Bärj), Julius Immanuel s. 48 ss. 54
Bergh (Bärj), Mimmi s. 54
Blomquist (Blumkvist), Cecilia s. 49
von Bodelschwingh (fon Boodelšving), Fredrik s. 37
Borg (Borj), Aaron Gustaf s. 48
Chrysostomos (Krysostomos) s. 19
Fabiola s. 21
Fliedner (Fliidner), Theodor s. 38, 104
Francke (Frankke), August Herman .... s. 32
Fransiskus Assisilainen s. 24
Frey (Frei), Joh. A. s. 100
Fry (Frai), Elisabeth s. 104
Hedman (Heedman), Karl s. 81
Hellman, Hilda .... s. 100
Hjelt (Jelt), Otto E. A. s. 49
Hjelt (Jelt), Vera s. 90
Ilvan (Ilvaan), Johan Mikael s. 49
Kalvin .... s. 33
Karamsin (Karamsiin), Aurora s. 50
Kares, Olavi .... s. 104
Klemens (Kleemens) roomalainen s. 17
Knorring, Eugen s. 104
Kustaa Vaasa s. 42
Lagus (Laagus), Jonas s. 48
Lundberg (Lundbärj), Fredrik Knut .... s. 81
Luther, Martti s. 27 ss. 120
Löhe (Lööe), Wilhelm s. 49
Malmberg (Malmbärj), N. G. s. 104
Marcella .... s. 23
Molin (Muliin), Charlotte .... s. 49
Munk, Kaj s. 78
Mustala, Paavo s. 105

Münster (Mynster), Fredrika .... s. 73
Nightingale (Naitingeil), Florence s. 115
Nikolai I s. 48
Palmroth (Palmruut), G. A. s. 52
Paula s. 22
Pietilä, Antti J. s. 65
Platon (Platoon) .... s. 68, 99
Qvintilianus (Kvintiliaanus) s. 17
Reichardt (Räihhart), Gertrud s. 39
Reima, Vilho .... s. 75
Ruotsalainen, Paavo .... s. 48
Råbergh (Roobärj), Herman s. 53
Schauman (Šooman), Frans Ludvig s. 47
Shakespeare (Šeikspiöö), William s. 99
Snellman, Lina s. 52
Sormunen, Eino s. 60
Spener (Špeener) Filip Jakob s. 32
Verkko, K. J. s. 100
Wichern (Vihhern), Johan Henrik s. 37
Vincentius (Vinkentius) Paulolainen s. 33
Virén (Vireen), Edvin s. 52

SISÄLLYSLUETTELO.

ALKUSANAT 5

I. DIAKONIAN SYNTY- JA KEHITYSVAIHEITA
1. Jeesus kärsivien auttaja 7
2. Alkuseurakunta 11
3. Vanhan kirkon aika (100—500) 15
4. Keskiajan palvelutyö (500—1500) 21
5. Luther ja aika hänen jälkeensä 27
6. Sisälähetys ja uudenaikainen diakonia 34

II. DIAKONIA JA SEN JÄRJESTÄYTYMINEN SUOMESSA
1. Köyhien ja kärsivien hoito menneinä vuosisatoina 42
2. Rakkaudenpalvelu juurtuu kirkon elimistöön 47
3. Uusia työelimiä 57
4. Diakonia seurakunnallisena toimintana 62

III. DIAKONIAN PALVELUKOHTEITA
1. Lapset 67
2. Äidit 72
3. Vajaaälyiset 77
4. Aistivialliset 82
5. Raajarikkoiset ja invaliidit 89
6. Puutteeseen joutuneet 94
7. Alkoholin uhrit 98
8. Vangit 102
9. Vanhukset 108
10. Sairaat 113
11. »Ne, jotka kyynelin kylvävät» 118

LÄHDEKIRJALUETTELO 124
HENKILÖHAKEMISTO 125
SISÄLLYSLUETTELO 127

